

**KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANA BİLİM DALI**

Sedat DAVUTOĞLU

**DEĞİŞEN YERLEŞİM ALANLARINA GÖRE KENT BİLİNCİ: MARDİN
ÖRNEĞİ**

Yüksek Lisans Tezi

Prof. Dr. Mimar TÜRKKAHRAMAN

KIRIKKALE – 2008

ÖZET

Bu araştırma, değişen yerleşim alanlarına göre kent bilincinin boyutlarına hedeflemektedir. Bu bağlamda araştırma, Mardin merkez sınırları içinde oturan 401 kişi üzerinde gerçekleştirilmiştir.

Kentleşme olgusu hem ortaya çıkış biçimi, nedenleri ve hem de sonuçları açısından sosyolojik bir çözümlemeyi ve bakış açısını gerekli kılmaktadır. Bu çalışma görece birbirinden farklı üç bölgenin kentleşme düzeylerini tespit etmek için yapılmıştır.

Bu bağlamda çalışmada kentleşme ile ilgili olarak; cinsiyet, yaş, medeni durum, evlenme biçimi, aile büyüklüğü, doğum yeri, meslek, gelir, konut durumu, eğitim, sağlık, kültür, tüketim alışkanlıkları, örgütlerle ilişkiler, kitle iletişiminde açıklık ve boş zamanlarını değerlendirme gibi çok sayıda değişken analiz edilmiştir.

Yapılan araştırmanın sonucunda Mardin ilinde yaşayanların kentleşme düzeyleri farklı çıkmıştır. Her bir semtin kendine özgü sosyolojik refleksleri vardır. Mardin kent sosyolojisi açısından üç bölge olarak değerlendirilebilir. Kırsaldan Mardin'e göç edenler belli bölgelerde yoğunlaşmaktadır. Eğitim düzeyleri farklı olan bireylerin eğitime, kültüre ve sosyal hayata yönelik eğilimleri diğerlerinden farklıdır.

Anahtar kelimeler: kent, kentleşme, kentleşme, Mardin, aile tipleri, kent kültürü.

ABSTRACT

The aim of this study is to recognize the urbanization levels of changing settlement areas. So, this research has been carried out over 401 people.

How and why the issue of urbanization has appeared and its results need sociological approach and solution. This survey has been achieved to analyze urbanization levels of three different areas.

Many variable topics such as, sex, age, marriage, the ways of marriage, family size, hometown, occupation, income, accommodation, education, health, culture, consuming habits, relationships with organizations, transparency of communication and free time activities are analyzed in this study.

According to this survey urbanization levels of people living in Mardin are different. Each town has its own sociological reflection. Mardin can be examined in three parts due to its urban sociology. Those immigrated from country side to Mardin live together in a certain part.

The tendency of people whose education levels are different from each other to education, culture, and social life are different from the others.

Key Words : City, urbanite, urbanization, Mardin, family type, urban culture.

KİŞİSEL KABUL / AÇIKLAMA

Yüksek Lisans / Doktora tezi olarak hazırladığım “**Değişen Yerleşim Alanlarına Göre Kent Bilinci: Mardin Örneği**” adlı çalışmamı, ilmi ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazdığımı ve faydalandığım eserlerin bibliyografyada gösterdiklerimden ibaret olduğunu, bunlara atıf yaparak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu şeref ve haysiyetimle doğrularım.”

07.05.2008
Sedat Davutoğlu
İmza

ÖNSÖZ

İnsanoğlu var olduğu günden bugüne değin; birlikte ve beraber yaşama arzusu içerisinde olmuştur. Bu bağlamda; bir takım mşşterekler etrafında oluşan ortak bir yaşam alanı olarak ifade edebileceğimiz kentler, toplumların bşnyelerinin gşn yşzşne çıkabileceği en ciddi oluşumlardır. Bu ortak yaşam alanlarının her ne sebeple olursa olsun demografik, fiziksel, ekonomik anlamda bşyşmesi, genişlemesi ve yoğunlaşması; zamanla ilişkileri hem fiziksel hem de karmaşık bir yapıya dşnşştşrmektedir.

Kentte yaşayanların yaşam biçiminin faklılaşması kent yaşamı için bir ikilem oluşurmaktadır. Oluşan bu ikilem kentsel kırılma alanlarını doğurmaktadır. Bir yandan geleneksel yapının daha yaygın olduğu ve sosyo-ekonomik olarak refah dşzeyi dşşk yaşam biçimlerinin yaygın olduğu bşlgeler öte yandan yşksek refah seviyesine sahip diğer bşlgeler kentsel kırılma alanlarını oluşurmaktadırlar.

1980’li yıllara kadar tek merkezli, bir yamacın eteğine doğu-batı dşzleminde yayılmış, cephesi gşneye bakan tarihi taş yapıtlarıyla şnlş Mardin kenti, değişim sşreci içerisinde olan kentlerin uğradığı kentsel dşnşşşmş bř tarihlerden sonra yaşamaya başladığı gşrşlşr.

Dışarıdan rahatlıkla gşzlenebilen yapı ve dokudaki değişiklikler Mardin ilinin sosyolojik bir alan araştırmasına bizi heveslendirmiştir.

Bu alışma değişen yerleşim alanlarının kentleşme, kentlileşme boyutlarını karşılaştırmayı hedeflemiştir: Kırıldan Mardin’e gelen gşler hangi semtlerde yoğunlaşmaktadır? Ekonomik olarak insanların kente özgş davranışlar sergileyip sergilemedikleri, kşltşrel alışkanlıkların farklı olup olmadığını ölçmeye yşnelik bir çalışmadır.

Bu çalışmayı gerçekleştirdiğim sşre içinde emeği geçen kişilere; öncelikle danışmanım Prof.Dr. Mimar TşRKKAHRAMAN’a, anketlerin dşkşmşnde katkıları için Doç.Dr. Mazhar BAğLI’ya, tashih işlemlerinde yardımlarından dolayı Bşlent AYANOğLU’na, anketlerin bilgisayara yşklenmesi aşamasında kız kardeşim Emine’ye, yazım sşrecinde gşsterdiği özverinden dolayı Mustafa KUZU’ya, anketlerin uygulanması esnasında katkıları olan öğrencilerime ve öğretmen arkadaşlarıma, manevi desteğini hissettiğim yakın arkadaşlarıma ve sabırları için eşim şehnaz’a teşekkşrlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	ii
ABSTRACT	iii
KİŞİSEL KABUL	iv
ÖNSÖZ	v
İÇİNDEKİLER	vi
TABLolar LİSTESİ	x
GİRİŞ	1

I. BÖLÜM

1.1. Yöntem ve Teknik	4
1.2. Araştırmanın Evreni	5
1.3. Araştırmanın Örnekleme	5
1.4. Araştırmanın Amacı ve Önemi	5
1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları	6
1.6. Araştırmanın Varsayımları	6

II. BÖLÜM

2.1.KAVRAMLAR	7
2.1.1. Kent	7
2.1.2. Kentli Kimdir?	8
2.1.3. Kent Kültürü	8
2.1.4. Kentleşme ve Kentlileşme	10
2.1.5. Kentleşmenin göstergeleri	11
2.1.6. Kentlileşme boyutları	12
2.1.7. Köy Kent Farklılığı	13

III. BÖLÜM

3.1. SOSYOLOJİK BAĞLAMDA KENT	17
3.1.1. Kentleşmeyi Doğuran Faktörler?	17
3.1.1.1. Ekonomik Faktörler	17
3.1.1.2. Teknolojik Faktörler	18
3.1.1.3. Siyasal Faktörler	18
3.1.1.4. Sosyo-Psikolojik Faktörler	19
3.1.2. Göç ve Kentleşme	20
3.2. YERLEŞİM YERLERİNE GÖRE AİLE TİPLERİ	21
3.2.1. Köy Ailesi	21
3.2.2. Kasaba Ailesi	22
3.2.3. Kent Ailesi	22
3.2.4. Gecekondu Ailesi	24
3.3. İNSAN VE KONUT İLİŞKİSİ	25
3.3.1. Apartman, Gecekondu ve Toplu Konut Kavramları	26
3.3.1.1. Apartman Kavramı	26
3.3.1.2. Gecekondu Kavramı	27
3.3.1.3. Toplu Konut Kavramı	30
3.4. TÜRKİYE'DE KENTLEŞME ÇABALARI	32
3.4.1. Türkiye'de Kentleşmeyi Doğuran Nedenler	32
3.4.2. Türkiye'de Kentleşme Sorunları	34
3.4.2.1. Altyapı ve Ulaşım	34
3.4.2.2. Arsa Sorunu	35
3.4.2.3. Konut Sorunu	36
3.4.2.4. Kentle Bütünleşme Sorunu	36
3.4.2.5. Gecekondu Sorunu	37

3.5. TÜRKİYE’DE KENTLİLEŞME	39
IV. BÖLÜM	
4.1. MARDİN VE KENTLEŞME	41
4.1.1.Mardin’in Tarihi	41
4.1.2.Coğrafi Konumu	43
4.1.3.Mahallelerin Demografik Göstergesi	44
4.1.4.Gelir durumu ve konut ilişkisi	45
4.1.4.1.Alt Gelir Grubu	45
4.1.4.2.Alt Orta Gelir Grubu	46
4.1.4.3.Orta – Üst Orta gelir grubu	46
4.1.4.4.Üst gelir grubu	46
4.1.5.Mardin’in Sosyo -Kültürel Yapısı	46
4.1.6.Mardin Kentinin Şehir Dokusu	47
V. BÖLÜM	
5.1. ARAŞTIRMA BULGULARI ve DEĞERLENDİRME	50
5.1.1.Genel Demografik Özellikler	50
5.1.1.1. Bireysel Özellikler	50
5.1.1.1.1. Cinsiyet	50
5.1.1.1.2. Yaş	51
5.1.1.2.Aile Büyüklüğü ve Yapısı	51
5.1.1.2.1. Medeni Durum.	51
5.1.1.2.2. Evlenme Biçimi	52
5.1.1.2.3. Aile Büyüklüğü	53
5.1.1.3. Göç ve Nedenleri	55
5.1.1.3.1. Doğum Yeri	55
5.1.1.3.2. Kır-Kent ve Kent İçi Hareketliliği	56

5.1.2. Nüfusun Sosyal Ekonomik ve Kültürel Özellikleri	59
5.1.2.1. Meslek	60
5.1.2.2. Gelir	60
5.1.2.3. Konut Durumu	63
5.1.2.4. Eğitim	65
5.1.2.5. Sağlık	68
5.1.2.6. Kültür	69
5.1.3. Kentleşmenin göstergeleri	72
5.1.3.1. Çevre ile Bütünleşme	72
5.1.3.2. Tüketim Alışkanlıkları	74
5.1.3.3. Kurumlar ve Sivil Toplum İlişkileri	78
5.1.3.4. Kitle İletişimde Açıklık	81
5.1.3.5. Boş Zamanları Değerlendirme	82
5.1.3.6. Örgüt Düzeyinde Siyasal Katılma	83
SONUÇ	86
KAYNAKÇA	90
ANKET	96
ÖZGEÇMİŞ	105

TABLÖLAR LİSTESİ

TABLO 1:	Mardin’de Kentsel Nüfusun Mahallelere Dağılımı	44
TABLO 2:	Cinsiyet Dağılımı	50
TABLO 3:	Yaş Dağılımı	51
TABLO 4:	Medeni Durum	51
TABLO 5:	Evlenme Biçimi	52
TABLO 6:	Akraba Evliliğine Bakış Açısı	52
TABLO 7:	Akraba Evliliğinin Dağılımı	53
TABLO 8:	Çocuk Sayısı	53
TABLO 9:	Evde Yaşayanların Sayısı	54
TABLO 10:	Evde Kimlerle Kalındığı	54
TABLO 11:	Doğum Yeri	55
TABLO 12:	Mahallede Oturma Nedeni	56
TABLO 13:	Yaşamlan Mahalleye Nereden Gelindiği	57
TABLO 14:	Gelinen Yerdeki Mülk Durumu	57
TABLO 15:	Gelinen Yere Dönme İsteği	58
TABLO 16:	Başka Yerde Yaşama İsteği	58
TABLO 17:	Başka Yerde Neden Yaşamak İstendiği	59
TABLO 18:	Meslek Durumu	60
TABLO 19:	Gelir Durumu	60
TABLO 20:	İşsiz Kalındığında Geçimi Sağlamanın Yolları	61
TABLO 21:	Kredi Kartı Kullanma Durumu	62
TABLO 22:	Banka İşlemlerinde İzlenen Yöntem	62
TABLO 23:	Konut Tipi	63
TABLO 24:	Evin Mülkiyet Durumu	63
TABLO 25:	Evin Alt Yapı Durumu	64
TABLO 26:	Tuvaletin Yeri	64
TABLO 27:	Çocuk Odası	65
TABLO 28:	Eğitim Durumu	65
TABLO 29:	Kız Çocuklarının Okumasına Bakış	66
TABLO 30:	Çocuğun Okula Gönderilme Nedeni	66
TABLO 31:	Çocuğun Okula Kayıt Sürecinde Önemsenenler	67

TABLO 32:	Çocuğun Cinsellikle İlgili Sorularına Takınılan Tutum	67
TABLO 33:	Sağlık Güvencesine Sahip Olma Durumu	68
TABLO 34:	Sağlık Güvencesinin Türü	68
TABLO 35:	Ekmek İhtiyacının Temin Edilme Yolu	69
TABLO 36:	Günlük Çöplerin Nereye Atıldığı	69
TABLO 37:	Halı Kilim ve Yün Gibi Ev Eşyalarının Nerede Yıkandığı	70
TABLO 38:	Düğün Gibi Eğlencelerin Nerede Yapıldığı	70
TABLO 39:	Matem Törenlerinin Nerede Yapıldığı	71
TABLO 40:	Çocuğun Okula Gitme Biçimi	71
TABLO 41:	Mardin'de En Çok Kime ya da Kimlere Güvenildiği	72
TABLO 42:	Borçlanmada Kime Başvurulduğu	73
TABLO 43:	Herhangi Bir Sorunun Çözümünde Kime Başvurulduğu	73
TABLO 44:	Evdeki Eşyaların Durumu	74
TABLO 45:	Alışveriş Yapılan Yer	75
TABLO 46:	Giyim İhtiyacının Alınış Yeri	75
TABLO 47:	Aylık Harcamalar	76
TABLO 48:	Otomobile Sahip Olma Durumu	77
TABLO 49:	Şehir Yaşamındaki İlişkilerde Karşılaşılan Sorunlar	78
TABLO 50:	Şehir Yapılanmasında Karşılaşılan Sorunlar	79
TABLO 51:	Kentin Sorunlarına Gösterilen Hassasiyet	80
TABLO 52:	Örgütlerle İlişkiler	80
TABLO 53:	Günlük Gazete	81
TABLO 54:	Sinema- Tiyatro	81
TABLO 55:	Boş Vaktin Değerlendirilme Şekli	82
TABLO 56:	Tatil Alışkanlığı	83
TABLO 57:	Sivil Toplum Kuruluşlarına Katılım	83
TABLO 58:	Siyasi Partilere Katılım	84
TABLO 59:	Yerel Yönetimin Seçiminde Hassas Olunan Noktalar	84

GİRİŞ

1950'den sonra tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de kentleşme olgusu hız kazanmıştır. Kentli nüfusun artışında, doğal artış (doğumlarla ölümler arasındaki fark) ve köyden göçler önemli rol oynamaktadır. Gelişmekte olan ülkelerin kentlerinde, doğurganlık eğilimleri genellikle azaldığı için kentleşmenin, daha çok köyden akınla da ortaya çıktığı söylenebilir. Kentleşme zaman içinde bir değişme sürecidir. Bu tanım kentleşme hareketinin, kentleşme yoğunluğu veya derecesini gösteren kentli nüfus oranından farklı olduğunu ortaya koymaktadır. Kentleşme salt bir nüfus hareketi değildir. İki boyutu olan bir olgudur.

Kentleşme hareketini toplumun ekonomik ve sosyal yapısındaki değişmeler doğurur. Örneğin, teknolojideki gelişmelerin, tarım ve tarım dışı üretim biçimi ve ilişkilerindeki değişmelerin sonucu, kentlere göç ve kentlerin yapısında farklılaşma ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla kentleşme bir sonuçtur.

Kentleşme yalnızca bağımlı bir değişken değil aynı zamanda toplumun sosyal değişme sürecini etkileyen bir öge olarak da bağımsız değişkendir. Sosyal değişmeyi hızlandıran bir olgu olarak ele alındığında, kentleşmenin üretim düzeyine geçiş sonucunda, üretimin tüm denetleme fonksiyonu kentlerde toplandığı gibi kentler büyümekte, yoğunluk kazanmakta, örgütlenme, iş bölümü ve uzmanlaşma ve bütünleşme derecesi artmakta, kişilerin davranış ve ilişkilerinde kente özgü farklılaşmalar ortaya çıkmaktadır.

Kentleşme ve kentlileşme, Batılı normlar açısından bakıldığında "gelişmenin", "çağdaşlaşmanın", "demokrasinin", "katılımcılığın" ölçütüyüken, Türkiye'de kentleşme ve kentlileşme çoğu zaman nüfus birikimi şeklinde sürmüş, kente özgü değer ve davranışlar, farklı kentlerde ve kentlerin farklı mekânlarında beklenen ya da istenilen biçimde olmamıştır. Türkiye 'de kentleşmenin bir özelliği büyük kentlerin hayat ve kültür düzeyleri, dünya görüşleri birbirinden farklı bireylerden meydana gelen heterojen ve bütünleşmemiş bir yapıya sahip olmasıdır. Kentleşmenin sanayileşmeden daha hızlı olması karşısında kentlere göçün kentlerde yaratılan iş olanaklarıyla karşılanamayışı

sonucu kırsal yoksulluğun bir uzantısı olarak kentlerde bir yoksulluk kuşağı belirlemiştir. Dolayısıyla kentleşme/kentlileşme açısından son derece farklı alanlar, mekânlar ortaya çıkmıştır. Türkiye'nin birçok kentinde bir kısım mahalleler gelişmiş ülkelerin kentleri ile aynı değer yargılarını, davranış biçimlerini paylaşırken, bir kısım mahalleler veya yerleşim alanları ise bunun tam zıddı özellikler göstermektedir.

Araştırmanın amacı, bir kentin farklı bölgelerinde yaşayanların kentlileşme boyutlarını ortaya koymaktır. Bir başka deyişle kentin sosyo-ekonomik ve kültürel açıdan farklı (üst-orta-alt) 3 bölgesinin karşılaştırmalı olarak incelenmesi ve kentlileşme düzeylerinin değerlendirilmesidir. Yine bu amaca dönük olarak Mardin örneğini yapmış olmak diğer Anadolu kentleri için de bir fikir vermesi bakımından önemli olacaktır.

İncelememizin temel varsayımı, farklı bölgelerde farklı kentlileşme düzeylerini olduğudur. Dolayısıyla kentleşme süreciyle bağlantılı farklı sosyo-ekonomik ve kültürel yapılar ortaya çıkmakta, kentlileşme süreci ile birlikte birtakım değişimler yaşansa da ortak bir kent kültürü yaşanmamaktadır.

Kentleşme süreci, gerek kente göç eden bireyin gerekse Geleneksel kentlilerin (Vergin, 1977: 64) çevresini değiştirmesine, yeni bir toplumsal statü kazanmasına, meslek ve dolayısıyla gelir düzeyinde değişikliğe; kısacası, tüm toplumsal ilişkilerinde ve bireysel karakteristiklerinde farklılıklara neden olmaktadır. Bu değişim sürecini yaşayan birey doğal olarak bireysel, ailesel, siyasal, sosyal ve kültürel açıdan önemli ölçüde değişime uğramaktadır.'

Genel varsayımlara bakıldığında Kentsel ortamda önce geleneksel tutum ve eski alışkanlıkların etkisi yitirilmekte, sürecin ikinci aşamasında ise, yeni kültür ortamı çerçevesinde yeni davranış kalıpları benimsenmektedir. Bu açıdan kentleşme toplum içerisinde bir yapısal dönüşüm oluşturduğuna göre, kentlileşme de toplumsal tutum ve davranışlardaki değişimi içermektedir. Bu süreç içerisinde yer alan bireyler yeniden toplumsallaşmaktadır. (Özer, 1998:170)

Bir toplum tipinden diğerine geçtikçe (kırdan kente) birincil, yüz yüze, duygusal içerikli, samimi, top yekûn ve kapsayıcı ilişkilerin hâkim olduğu sıkı dokunmuş geleneksel toplum yaşamı değişmektedir. Kır-kent, geleneksel/modern, tarımsal/endüstriyel, mekanik/organik gibi temel sosyolojik ikilemlerle ifade edilen bu

dönüşümlerde birey atomize olan bir yaşayışla karşı karşıya kalmaktadır.Yeni hayat tarzına uyum sağlamayan/sağlayamayan bireyler komşuluk, akrabalık ve yakın ilişkide buldukları komşuluk çevreleri ile aidiyet duygusunu kazanmakta bu durum yakın ve birincil toplumsal ilişkiler ağını yeniden örmektedir.Böyle bireylerden oluşan topluluklar, kentte yaşıyor olsalar bile böyle bir kent, geleneksel toplumların varlığının kanıtı olarak karşımıza çıkmaktadır.

Farklı kent mekânlarının ve konut alanlarının tutum, davranış, toplumsal ilişki ve kültürel pratikler üzerinde etki yapabileceği göz ardı edilemez. En basitinden tek katlı evlerde yaşayanlarla çok katlı apartmanlarda yaşayanların hane halkı büyüklüğünün farklı çıkması yerleşim alanlarının kentleşme düzeyleri hakkında ipuçları vermeye yetecektir. İşte bu çalışma, farklı değişkenler kullanılarak farklı bölgelerde yaşayanların kentleşme boyutları hakkında bilgilenmeyi amaçlamıştır.

Araştırmanın birinci bölümünde genel olarak kent, kentleşme, kentleşme ve Kent kültürü, köy -kent farklılığı kavramlarına açıklık getirilmiştir. İkinci bölümde kentin sosyolojik boyutu ele alınmıştır. Üçüncü bölümde Türkiye'de kentleşme çabaları el, dördüncü bölümde Mardin'in tarihi ele alınmıştır. Beşinci bölümde alan araştırması ve değerlendirmesi, son bölümde ise bu alan araştırması ışığında sonuçlara varılmıştır.

1. BÖLÜM

1.1.YÖNTEM VE TEKNİK

Araştırma değişen yerleşim biçimlerinin kent bilincini tespit etmek amacıyla yapılmıştır. Araştırma sonuçlarının yorumlanmasında fayda sağlayabilmesi açısından kuramsal bir çerçeveye oturulması için gerek kent, kentlileşme, kent bilinci gibi kavramlara kaynak taraması ile geliştirilirken uygulamalı anket verileri ile desteklenmiştir.

Gözlem ve sonuçlara ulaşabilmek için, çalışmanın hedef kitlesi olarak Mardin'deki farklı sosyo kültüre sahip olduğu varsayımlanan üç bölgenin mensuplarına anket uygulanmıştır. Üç bölgenin tespit edilmesi Bu üç bölgenin görece farklı sosyo kültürel bir kimliğe sahip olmalarından kaynaklanmaktadır. Farklı üç bölgenin seçimi Mardin belediyesinin çevre raporu ve Mardin Katılımcı Kentsel Rehabilitasyon Projesi 'Yaşam Biçimleri Araştırması'(2001) çalışmasının bulguları ile örtüşmektedir.

Çalışma 2007 tarihinde denenen, test edilen anketlerin uygulanması ile gerçekleşmiştir. Anketi uygulayanlar önce bilgilendirilmişlerdir. Var olan hipotezlerden üretilen sorulardan müteşekkil olan anketler uygulanmıştır. 420 kadar anket uygulanmış ancak bunlardan 19 kadarı çelişkili cevaplar içerdiğinden değerlendirmeye alınmamıştır. Toplam değerlendirmeye alınan anket sayısı 401'dir. Her bir anket 60 kadar sorudan oluşmaktadır. Anketler rasgele seçilen deneklere yüz yüze görüşülerek uygulanmıştır. Uygulama esnasında sorgulama tarzında değil daha çok karşılıklı sohbet havası oluşturulmaya çalışılmıştır.

1.2. Araştırmanın Evreni

Bu araştırma Mardin ilini kapsamaktadır. Mardin ili 23 mahalle olup ancak bu mahalleler belli bölgelerde dağılmışlardır. Bu anlamda kenti genel olarak üç bölge olarak ele almak mümkündür. Bu bağlamda bu araştırmanın evreni söz konusu tüm Mardin'dir.

1.3. Araştırmanın rneklemi

Araştırmanın rneklemi yukarda anılan bölgelerden rasgele seçilen kişilerdir. Örnekleme evreni temsil edecek şekilde seçilmiş ve üzerinde çalışılmıştır.

Seçilen örneklemin temsil edebilirliği uygulamalarla gösterilmeye çalışılmıştır. Mardin'i  bölgeye ayırarak incelemenin sebebi;1990'lı yıllardan sonra köylerden g alan kentin güney tarafı (Yeni yol altı, Ordu evinin üst tarafları, eski hastanenin üst tarafları)ile daha sonra gelişen lüks evlerin apartmanların inşa edildiği Yenişehir bölgesidir. Bunlara Mardin'in dağın eteğine kurulan eski yerleşim yerleri dhil edilince birbirinden farklı üç bölge ortaya çıkmış oluyor. Mardin belediyesinin hazırlamış olduğu evre raporunda özellikle mahallelerin gelir grupları tasnifi yaptığımız bölgesel tasnifi destekler nitelikte olup kavramlaştırmada da Mardin Katılımcı Kentsel Rehabilitasyon Projesi 'Yaşam Biçimleri Araştırması'nın (2001) kavramlaştırmalarından faydalanıldı. Bu kavramlar içine aldıkları mahallelerle birlikte şunlardır: Eski Mardin (sit alanı diye tabir edilen Mardin'nin dağın yamacında kalan mahalleleri), Gecekondu bölgesi (Alt gelir grubuna sahip; Saraçoğlu, Evren, Ensar, Kayacan, Gl mahallesinin bir bölümüdür), Yenişehir bölgesi (Yenişehir, On Mart ve Nur Mahallesi)'dir.

1.3. Araştırmanın Amacı ve önemi

Çalışmamızın amacı, değişen yerleşim birimlerinin kentlileşme boyutlarını tespit etmek, ve karşılaştırmaktır.

Yeni yerleşim birimleri bir kenti etkilemekte ve farklı davranış kalıplarının ortaya çıkmasına sebep olmaktadır. Özellikle kentin g alması o kentin sosyal kültürel ve ekonomik alanlarında değişmeler meydana getirmektedir. Gelineyen yerleşim

birimlerinin örflerini adetlerini kente taşıyan yeni bireyler bir yandan katıldıkları kentin kültürünü benimsemiş bir yandan edinilen alışkanlıkları yaşama hususundaki gelgitlerle farklı bir kent insanını da inşa etmektedirler. Aynı kent içinde birden fazla davranış kalıbı o kentin dinamiklerini örselemektedir. Yeni kentlileri dönüştürme çabası içindeki kent bazen köylüleşebilmektedir. İşte bu bağlamda bu çalışma, kentleşme boyutlarının geldiği noktayı görmek, bölgeler arasında kentleşme eğilimlerini karşılaştırmak ve bölgelerin sosyal kültürel ve ekonomik fotoğrafını çekme anlamında bir katkı sağlamayı amaçlamıştır.

1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

Belediyenin detaylı istatistiklere sahip olmaması konuyu salt gözlem ve ön araştırmalar çerçevesinde sınırlandırmaya neden olmuştur. Ayrıca konuyla ilgili sosyolojik literatürün yeterli olmaması çalışmanın alanının sınırlandırılmasında kimi zorlukların yaşanmasına neden olmuştur.

1.5. Araştırmanın Varsayımları

- 1-Mardin ilinde yaşayanların kentleşme boyutları farklıdır.
- 2-Her bir semtin kendine özgü sosyolojik refleksleri vardır.
- 3-Mardin kent sosyolojisi açısından üç bölge olarak değerlendirilir.
- 4-Kırsaldan Mardin'e gelen göçler belli semtlerde yoğunlaşmaktadır.
- 5-Semtler arası kentleşme eğilimleri farklıdır.
- 6-Sosyal olarak gecikmiş bir kentleşme süreci yaşanmaktadır.
- 7-Ekonomik olarak insanlar kente özgü davranışlar sergilememektedirler.
- 8-Semtler arasında kültürel alışkanlıklar farklıdır.
- 9-Eğitim düzeyi yüksek olan bireylerin aileye, eğitime ve kente yönelik eğilimleri diğerlerinden farklıdır.

II. BÖLÜM

2.1. KAVRAMLAR

2.1.1. Kent

Her toplumun kendi tecrübeleri sonucunda, özelliklerine uygun olarak oluştuğu için toplumdan topluma semantik açıdan farklılık göstermektedir. Bununla beraber kent kavramı aynı toplum içerisinde gelişimsel niteliklere bağlı olarak farklı anlamlar kazanmaktadır. Bu yüzden ortak bir tanım yapmak oldukça zordur. Aynı anlam kastedilmekle beraber değişik açılardan kent tanımı yapılmıştır. Bu farklı tanımlar ise kentin, sosyolojiden ekonomiye, savaş sanatından mimariye birçok disiplinin ortak konusu (Bumin, 1990: 21) olmasından kaynaklanmaktadır.

Tarımsal olmayan üretimin yapıldığı, tüm üretimin denetlendiği, dağıtımın koordineli olarak yapıldığı ve belirli bir üretim biçiminin beraberinde getirdiği ilişkiler çerçevesinde nispeten heterojen sayılan ve bütünleşmeye doğru verilen yerleşme birimidir (Kartal, 1978: 5).Bu açıdan kent, zamanda kamusal alanın temsil edildiği yer/mekân olarak da tanımlanabilir.

Kent, bir insan ürünü ve insanların topluca üzerinde yaşadıkları mekân olduğuna göre, kentin de insanlık tarihiyle beraber paralel bir değişim gösterdiğini söylemek abartılı olmasa gerekir. Dolayısıyla uygarlık tarihinin ortaya çıkardığı bir olgu olarak kent aynı zamanda sosyo-ekonomik ve siyasal iktidar mücadelelerinin yaşandığı mekândır (Tosun, 1995: 45) .

Kenti kentte yaşanan ilişkiler temelinde açıklamak istediğimizde ise sosyolojideki ünlü “toplum/topluluk” ayrımını referans almak gerekmektedir. Buna göre insanlar, kent yaşamında toplum, kırdan ise topluluk şeklinde yaşamaktadırlar.

Çağımızın egemen yerleşme biçimi olan kent; insanlık tarihi boyunca, insanlar arası ilişkilerin, fiziksel mekâna yansımalarının yeni bir boyutudur. Kentlerdeki mahallelerin, mekânların çeşitli şekillerle ortaya çıkışları, her kenti, bir diğerinden ayırdığı gibi demografik ve ekonomik yapılarıyla da kentler birbirlerinden ayrılmaktadırlar. Kent; sadece yeni bir ekonomik teşkilatlanma ve değişmiş bir fiziki çevreyi belirtmez; aynı zamanda insanın davranış ve düşüncelerine de tesir eden yeni bir değişik sosyal düzeni ifade eder (Sezal, 1992: 23).

2.1.2. Kentli Kimdir?

Kentli, daha çok ikincil ilişkiler geliştiren, sorunların üstesinde tek başına gelebilen, içinde yaşadığı toplumun üyesi olarak var olduğunu düşünen ve buna göre davranış sergileyen bireylere kentli denebilir. Kent yaşamının gerektirdiği davranışları sergileyen bireyler kentli bireylerdir. Bu yüzden ketleşme hareketleri de; ekonomik, teknolojik, siyasal ve psiko-sosyolojik etmenlerin altında gerçekleşmektedir. “Kentleşme hareketi, zaman içindeki bir değişmeyi anlatır. Bir ülkenin, ya da bölgenin kentleşme derecesi, kentleşme düzeyi (kentleşme oranı) ise o ülke ya da bölge nüfusunun belli bir anda, belli bir tanıma göre kent sayılan yerleşme özeklerinde yaşayan oranıdır. Şu halde, kentleşme hareketi, demografik tanımı ile belli bir süre içinde, kentleşme oranında yer alan değişiklik olarak görülebilir. Bu kavramları birbirleriyle karıştırmamak gerektiği gibi, kentleşmenin sadece bir yönünü, toplumsal değişme boyutunu yansıtan kentlileşme ve kentleşme hareketini karıştırmaktan da sakınmalıdır ” (Keleş, 1993,18–19).

2.1.3. Kent Kültürü

Kent kültürü; belli yerleşim yerlerinin somut koşullarında yerleşik düzende yaşayan toplulukların ekonomik, siyasal, ideolojik, vb, her düzlemdeki birlikte yaşam pratiklerinin kronolojik süreç içindeki birikim ve birleşimidir. Kent kültürü bu bağlamda durağan bir kavram değildir. Toplumsal oluşumun değişimini, dönüşümünü ve gelişimini ifade eder. (Özel ihtisas komisyonu raporu:55)

Kent kültürünü oluşturan ve kentli yaşama tarzını belirleyen birbirini tamamlayan üç öge bulunmaktadır. Bunlar:

- 1) Ekonomik ögeler: Tarım dışı istihdam, ileri teknoloji, para ekonomisi.
- 2) Sosyal ögeler: Nüfus, eğitim düzeyi, tarih bilincinin gelişmesi, sanatta çeşitlenme, ileri düzeyde organizasyon, uzmanlaşma, işbölümü, heterojenlik, bireyselleşme,
- 3) Mekânsal ögeler: Geniş ve karmaşık mekânlar, trafik, yoğun yapılaşma, çevre kirlenmesini ve tabiattan uzaklaşmayı önlemeye yönelik, insan eliyle alınmış tedbirler.(Yücel,1993:9)

Bu ögeleri özetle açıklarsak;

Ekonomik açıdan kentlileşmek, öncelikle tarım dışı, kentsel nitelikli bir iş sahibi olmak anlamına gelmektedir. Başka bir deyişle kişinin kentte veya kente özgü işlerle geçimini sağlıyor durumuna gelmesi ön şarttır. Ancak tarım dışı bir işte uğraşarak ve kentte yaşıyor olmak kentlileşmek için yeterli değildir. Bu işlerin düzeyi, gerektirdiği eğilim, ücret ve organizasyon gibi etmenler, tarım dışı istihdamın kentleşmeye katkısını belirler. (Özel ihtisas komisyonu raporu:58)

Sosyal bakımdan kentlileşme, kır kökenli insanın türlü konularda kente özgü tavır ve davranış biçimlerini, sosyal ve tinsel değer yargılarını benimsemesiyle ve bunu dış dünya ilişkilerine yansıtmasıyla gerçekleşmektedir.

Sosyal açıdan kent kültürü ögelerini daha geniş anlamda ele alınmak istendiğinde;

1. Örgütlenme biçimleri ve tutumları,
2. Siyasal tutum ve davranışlar.
3. Dayanışma ve yardımlaşma konusunda benimsenen değerler,
4. Uyulan, benimsenen benimsenmeyen gelenek ve görenekler, eğitim ve öğrenim konusundaki görüşler, tutum ve davranışlar.
5. Bilgilenme biçimleri,
6. Dini tutum ve davranışlar,
7. Hak arama yöntemleri,
8. Kadın ve erkeklerle ilgili düşünce, tutum ve davranışlar,
9. Toplumdaki farklılıklara yaklaşım ve bu farklılıkları açıklama biçim ve yöntemleri
10. İhtisaslaşma düzeyi,
11. İş bölümünün artışı

12. Geniş ve karmaşık topluluklar içinde ezilmeden bireysel kişiliği ön plana çıkarabilme,
13. Sanat, kültür ve bilim faaliyetlerine ve genelde toplum yaşamına katılım,
14. Yöresel tarih bilincinden ortak tarih bilincine geçiş gibi alt başlıklar ortaya çıkmaktadır.

Kentlileşmenin sosyal alandaki en önemli göstergelerinden biri örgütten yararlanmadır. Kentli kişinin örgüt kullanma düzeyinin yüksek olması gerekmektedir.

Sivil toplum örgütlerine katılım bu anlamda önem kazanmaktadır. Kentlerde yaşayan kişilerin meslek örgütleri, sosyal güvenlik kurumları, eğitim, sanat, bilim örgütleri, spor organizasyonları, ekonomik dayanışmaya yönelik örgütler içinde gösterdikleri faaliyetin derecesi, kentleşme derecelerinin önemli göstergeleri olmaktadır. (zel ihtisas komisyonu raporu:59–60)

Kentsel nüfus, birbirinden farklı, sosyal gruplardan oluşur. Farklı sosyal grupların yer aldığı kent mekânları da farklılıklar gösterir.

Kentsel kimlik, kentsel kültür değerleri fiziksel mekân ile bir bütündür. Oysa bu bütünlüğü dışlayan, mevcut dokuyu tahrip eden, kentlerimizde imarsız-imarsız ikili yapının oluşmasına neden olan fiziksel bozulma olgusu etkili bir biçimde sürmektedir. Kentleşme ile birlikte kente gelenlerin kentlileşmesi, kent kültürünü özümsemesi beklenirken, aksine kent kültürünün ve kentlerin fiziksel niteliklerinin hızla aşındığı, yok olduğu görülmektedir. (zel ihtisas komisyonu raporu:61)

2.1.4. Kentleşme ve Kentlileşme

Kentleşme toplumsal değişme sürecinin bir boyutudur. Batıdaki sanayi devrimiyle başlayan bu değişim günümüz az gelişmiş ülkelerinde farklı bir biçimde gelişmiş ve en dinamik toplumsal gerçeklerin başında yer almıştır.

Toplumsal değişme süreci içerisinde hem bağımlı hem de bağımsız değişken olan kentleşme, neden ve sonuçları bakımından oldukça karmaşık bir özellik göstermektedir. “retimin, ticaretlerin ve hizmetlerin süratle büyümesini sağlayan sanayileşmenin etkisiyle dağılım oranının fazla olması ve bu fazlalığın kentin dışı da yerleşme yerlerinde iskn edilmeleri nedeniyle nüfusun kentlerde birikmesine ve kent sayısının

artmasına neden olmuştur. Aynı zamanda da buralarda yaşayanların özel hayatlarında, ekonomik, sosyal ve siyasal davranış açısından etkileyen ve devletin de belirli bir takım faaliyetlerini gerektiren değişiklikler (İsbir, 1982: 8–9) olarak tanımlanır, kentleşme.

Kentleşme, kırdan kente göç edenlerin kente uyum sürecidir. Kentli olma bilincine sahip olmaları ve buna uygun tutum ve davranışlarda bulunmalarıdır. Göç ile beraber aslında belli bir değişimden söz edilebilir ancak bu değişim, kentin sahip olduğu genel değişim dinamikleri ile paralellik arz etmez. Bunun içindir ki, köy-kent ayrımı bazen bir statü belirleyicisi olarak da algılanır. Kırdan kente göç edenlerin zamanla kentte kararlılık göstermesi ve buna bağlı olarak kentli tutum ve davranışlar edinmesi ile kentin yeni yerlileri de oluşmaya başlarlar (Irmak, 1982: 68).

Kentleşme kentleşme sonucu ortaya çıkan sosyal bir olgudur. Başka bir ifadeyle kentleşme akımı sonucunda, toplumsal değişimin insanların davranışlarında ve ilişkilerinde, değer yargılarında, tinsel ve özdeksel yaşam biçimlerinde değişiklikler meydana getirme sürecidir.(Keleş, 1998: 80)

Kentleşme süreci kırdan kente göç ile kişinin kente özgü işlerde çalışması, hem kente özgü davranış kalıplarını benimsemesi, hem de kentin sağladığı tüm imkânlardan yararlanması yönünde bir değişimdir. Kente göçen insanlar zaman içinde ekonomik ve sosyal bakımlardan kentleşmektedirler. Ekonomik bakımdan kentleşme, kişinin geçimini tamamen kentte veya kente özgü işlerle sağlamasıyla gerçekleşmektedir. Sosyal bakımdan kentleşme ise, kır kökenli insanın türlü konularda kentlere özgü tavır ve davranış biçimlerini, sosyal ve tinsel değer yargılarını benimsemesi ile gerçekleşmektedir (Bal, 2002: 62).

2.1.5. Kentleşmenin Göstergeleri

Bir kentteki kentleşmenin bazı göstergelerini Bal eserinde şöyle sıralamıştır;(2002: 60-61)

1. Tarımın modernleşmesi
2. Sanayi ve hizmet sektörü lehine değişimlerin olması
3. Nüfusun çoğunluğunun kırsal alanlar yerine kentsel alanlarda yaşaması
4. Kente özgü değer ve davranış kalıplarının oluşması

5. Ailede yapısal değişimlerin yaşanması; Kadının iş hayatına katılması, Aile içi ilişkilerde demokratik tutumların değişmesi
6. İnsanlar arası ilişkilerde birincil ilişkilerin yerine ikincil ilişkilerin ikame edilmesi.
7. İnsanların kendilerini birey olarak algılaması ve geliştirmesi
8. Başarının toplumsal bir norm olması ve yatay dikey sosyal hareketliliğin olması
9. Kitle iletişim sisteminin yüz yüze / sözel iletişimden daha etkin hale gelmesi
10. Sosyal güvenlik sistemlerinin toplumun çeşitli kesimlerinde yaygınlaşması
11. Eğitim yatırımlarının önemsenmesi ve nitelikli iş gücünün artması
12. Kent yönetimlerinin ve kararlarının kentte yaşayanlarca belirlenmesi
13. Toplumun uzmanlaşmayla belirlenen normlarının herkesi bağlaması
14. Kentte yaşanabilir sosyal ve ekolojik çevrenin geliştirilmesi
15. Kentsel mekanın kentin tarihsel dokusunu, doğal güzelliklerini koruyacak ve kentlilerin yaşayışlarını kolaylaştıracak biçimde planlanması.

2.1.6.Kentlileşme Boyutları

Kentlileşme tıpkı bir sosyalleşme gibi kentli insan davranışlarının bireyde ailede ve diğer sosyal gruplarda gelişmesi sürecini anlatır. Bunlar ekonomik, sosyal, siyasal, psikolojik, inançsal ve estetik olmak üzere en az altı boyutta gözlenebilir. Kentli insana özgü bu davranışlar kendilerini nasıl ifade ederler?

Ekonomik davranışlar; geçimini tarım dışı alanlarda yani sanayi ve hizmet sektöründen karşılar, iş gücünün niteliklerini yükselir, piyasa koşulları içinde örgütlü olmayı amaç edinir, gösterişçi tüketim yerine tasarruf ve yatırıma yönelir vb.

Sosyal davranışlar; aile kurumunun önemser, aile içi ilişkilerde demokratik değer ve tutumları geliştirir, kadın erkek eşitliğinin gereğini yapar, eğitime daha çok pay ayırır, toplumda bir stadyum(mevki) elde etmenin kişisel başarıyla ilişkili olduğunu bilir ve buna göre kendini geliştirir, farklılaşmaları doğal karşılar, patronaj türü ilişkilerden sakınır, zamanını (üçüncü zaman) kişisel ve toplumsal faydaya dönük olarak kullanır.

Siyasal davranışlar; siyasal toplumsallaşmayı önemser; herhangi bir kültür yada inanç grubuna ait kimlikler önce yurttaşlık kimliğini benimser, hakların ve sorumlulukların bilincindedir, oy vermeyi yurttaş olmanın gereği sayar, siyasi kurumları demokrasinin yerleşmesinde vazgeçilmez yapılar olarak görür, sivil topluma özgü organizasyonları destekler, yerel yönetimlerin yetki, olanak ve hizmet düzeylerini

yükseltilmesini ister ve sorumluluk alır, ulusal ve insanlığa ilişkin sorunlara karşı duyarlıdır vb.

Psikolojik davranışlar; akılcıdır; yüreğinden çok aklıyla kara verir, nesnel, ölçülebilir başarılar amaçlar, empati yapmasını(kendini ötekinin yerine koymasını)bilir, zamanın bilinçli kullanır, öz güvenini geliştirir, kendine ait fikirleri önemser ve geliştirir,bilgi kaynaklarını güvenilirliğine ve çeşitliliğe dikkat eder,geçmişini değerlendirir geleceği önemser ve planlar,kendini kentli / modern olarak değerlendirir,toplumsal normlara genellikle uyar.

İnançsal davranışlar; kendi inancının gereğini yerine getirirken gösterişe kaçmaz, diğer gruplarının inanç ve pratiklerine saygı duyar, dinin evrensel mesajlarını anlamaya çalışır, batıl inançları sorgular.

Estetik davranışlar; oturduğu konutun, yaşadığı kentin çirkinliklerinden rahatsız olur ve güzelleştirmek için çaba harcar, dilini özenle kullanır; argo ve yabancı unsurlardan uzak durur, beden sağlığını önemser beden bakımını düzenli yapar, sanata ve sanatçıya saygı duyar, sanatsal etkinliklere ilgi duyar.(Bal, 2002: 64-65)

2.1.7. Köy Kent Farklılığı

Köy ve kent farklılığı kentleşmenin ve kentlileşmenin temel göstergelerinden olduğu için biraz ayrıntılı bir biçimde tartışılmasına gerek duyulmuştur.

Köy kent kavram çiftine belki de ilk açılımı İbni Haldun Yapmıştır. İbni Haldun, insanların geçimleri için farklı yollar seçtiğini, bir kısmının hayvancılık bir kısmının da tarımla uğraştığını ifade ettikten sonra yardımlaşmak ve düşmanlardan korunmak için birlikte yaşama zaruretlerinden ilk yerleşim yerlerini kurduklarını belirtir. İhtiyaç fazlası üretime paralel olarak, yerleşik hayatın başladığını ve insanların daha güzel bir hayat yaşamak için daha güzel evler yaparak şehirler oluşturduklarını söyler. Bu görüşleriyle İbni Haldun, şehirlerin üretim fazlası artı üründen doğan şartların bir sonucu olarak şekillendiğini ortaya koymaktadır.

İbni Haldun, şehirlerin gelişim yönünü, bedevilikten hazariliğe geçiş olarak çizer.(İbni Haldun, 1988: 302-304) O, sosyal ilişkiler açısından göçebelerin, köylerin ve şehirlerin bir analizini sunar ve şehirlerin imarı ile sosyal hayatın tekamülü arasında

paralellik kurar. O'na göre şehirler, yeni kurumların ve yönetici sınıfın ortaya çıkmasına zemin hazırlar.(İbni Haldun, 1988: 370) İbni Haldun'a göre şehirler, medeni (hazerilik) hayat biçimlerinin şekillendiği yerleşim yerleri olmasına rağmen bir takım olumsuzlukları da bünyelerinde barındıkları gözlenebilir. Şehirlerde, asabiyet ilişkileri zayıfladığı ve çözüldüğü için bireyler arasındaki sosyal dayanışma ve ilişkilerin yüzeyselleşmesi kaçınılmazdır. Diğer taraftan şehirlerde, sınıflar ve zümreler arasında iktidarı ele geçirmek için sürekli bir rekabet vardır. Şehirleşmenin beraberinde getirdiği bütün bu olgular, şehirlerdeki sosyal hayatın dengesini ve düzenini bozabilecek unsurlardır.(İbni Haldun, 1988: 340)

Köy ve kentler pek çok bakımdan birbirinden farklılıklar arz eden yerleşim yerleri ve farklı özellikleri olan cemiyet tipleridir. Nüfusla ilgili fark bunların başında gelir. Nüfusu belirli bir sayının altında bulunan yerleşim merkezlerine köy ve bunun üzerinde nüfusa sahip yerleşim merkezlerine kent deniliyor (Görmez, 1993:1)

Bu konuda başka bir ayırım ise; insan topluluklarını "folk" ve "kent" şeklinde ayıran Robert Rediel'in ayırımıdır. Rediel'e göre; "folk toplulukları, küçük, kendi içine kapalı, kendi kendine yeten, izole, okur-yazar olmayan, homojen topluluklardır. Bu toplumlarda kuvvetli bir grup dayanışması hissi hâkimdir (Kıray, 1983,11–29)." Yüz yüze münasebetlerde bulunan ve çoğu kere birbirine akraba olan fertlerden meydana gelmiştir. Basit bir teknolojiye ve bölünmemiş, farklılaşmamış bir ekonomik yapıya sahiptir. Dini hayat kuvvetlidir. Her türlü yeniliğe ve değişmeye şiddetle karşı koymaktadır. Bunun tam tersi Kent topluluklarıdır. Kent toplulukları, başka gruplarla devamlı temaslar ve münasebetler halinde din, ırk ve adetler bakımından heterojendir. Akrabalık bağlarının yerini gayri şahsi münasebetler almıştır. Dini hayat önemini kaybetmeğe başlamıştır. Karmaşık bir teknolojisi ve geniş ölçüde işbölümüne dayanan bir ekonomik yapısı vardır. Süratli değişimler içerisindedir, denilmektedir (Kıray, 1983: 11–29)

Cemaatler fertlerden meydana gelen ve fertler arasındaki şahsi, sıcak, samimi ve içice bağlantılar üzerine kurulmuş olan homojen ve mahrem topluluklardır. Cemiyetler ise, ırk, etnik menşee, sosyo-ekonomik statü ve kültür sistemleri bakımından farklılaşmış geniş ve heterojen topluluklardır. Köy cemaat, kent ise cemiyet olarak nitelendirilebilir (Yörükan, 1968: 9–10)

Durkheim'a göre köy toplulukları; mekanik dayanışma üzerine kurulmuş basit cemiyetlerdir. Sosyal gelişmenin ilk basamağını teşkil ederler. Bunlar oldukça küçük, başka sosyal gruplardan ayrılmış, kendi kendilerine yeten cemiyetlerdir. Bu gibi cemiyetlerde, fertler arası işbölümü ve fonksiyonel ihtisaslaşma hemen hiç denecek kadar azdır. Dayanışma, fertlerin düşünce ve inanç sistemlerinin homojenliği üzerine kurulmuştur. Sosyal birlik veya bütünlük, fertlerin aynı adetlere ve geleneklere, aynı ahlaki ve dini kanaatlere veya inançlara bağlılığıyla sağlanmıştır. Kent ise; organik dayanışma üzerine kurulmuş olup insanlığın gelişmesinin daha ileri bir safhasını teşkil ederler. Bu cemiyetler, nüfusun ve nüfus yoğunluğunun artmasıyla birlikte kendini gösteren karmaşıklaşma süreci sonucunda meydana gelmiştir. Bu karmaşıklaşma, büyük ölçüde işbölümüne ve fonksiyonel ihtisaslaşmaya yol açmıştır. Grubun kendi kendine yeterliği kaybolmaya başlamış, bunun yerini gitgide artan fertler ve gruplar-arası karşılıklı bağlılık ve işbirliği almıştır. Sosyal ilişkiler geniş ölçüde sözleşmelerle yönetilmeğe başlanmış, sosyal düzen ve sosyal kontrol ise cemiyetin fertler üzerindeki formal baskısı ile sağlanmıştır (Yörükan, 1968,10–11)

E. Howard Becker ise; cemiyetleri "kutsal" (sacred) ve "laik" (secular) olmak üzere iki ana gruba ayırmıştır Becker "kutsal" ve "laik" terimlerine dini bir anlam vermemektedir. Becker'in kutsal dediği gruplaşmalar veya cemiyetler tabiatüstü veya ilahi olma manasında kutsal değildirler. Bu cemiyetler adetlerine mala mülke veya toprağa bağlı, dini vecibelerini yerine getiren cemiyetlerdir. Zihniyet ve sosyal bakımdan tecrit edilmiş,hatta coğrafi bakımdan diğer gruplardan ayrılmış cemiyetlerdir.(Yörükan, 2006: 14)

Kentler geniş ve kozmopolit olduğu için insanlar arası temaslar şahsiyetin her yönü ile değil, sadece ihtisaslaşmış roller olarak kalmaya meyillidir. İşyeri evden farklıdır. Her durumda insan farklı arkadaş gruplarına sahiptir. Satıcı ve alıcı, öğretmen ve öğrenci hatta komşular özel maksatlar için birbiri ile ilişkide bulunurlar. Birbirleri ile hayatlarının bütün yönleri ile ilişki içinde değildirler. Buna zaten zamanları da yoktur (Kahl, 1981: 192–193) .Kentte insanlar arası ilişkiyi para belirler. Kentli mal ve hizmet alıp, gelir ve paraya dayalı oyunlar oynar. Para ilişkisi sosyal münasebetleri n temel belirleyicisi olur (Tofler: 1983: 18). Büyük kentlerin mesken şartları da geniş ölçüde komşuluk ilişkilerinin şekil almasına etki etmektedir. Sık sık ev değiştirmeler, değişmez

ve sürekli komşuluk ilişkileri için uygun bir temel teşkil etmemektedir (Frayer: 1967: 216).

Köyde ilişkiler; akrabalık, aile ve komşuluk grupları içerisinde geçerken, fertler yoğun bir dayanışma içinde olurlar. Bu fertlerde ait olma, birbirinin yardımına koşma gibi davranışların gelişmesini mümkün kılıyor (Görmez, 1993: 27). Kentte enformel kontrol işlemiyor. Dolayısıyla Kent insanı fertlerin küçük grup davranışlarının farkında değildir. Kimsenin özel hayatı kimseyi ilgilendirmez (Yörük, 1968: 22). Örf ve adetler gevşemeye başlar. Ayrılıklar kuşaklar arasında gittikçe artar. Baba bir başka klubün, anne bir başka partinin veya klubün, oğul ve kız ise bir başka parti veya klubün üyesi olabilir (Fındıkoğlu,1967:1-60). Köy ve kent arasındaki en önemli farklardan biri de mesleki bakımdan farklılaşmadır. Köy zirai yapıya, kent ticari ve sanayi yapıya sahiptir.

III. BÖLÜM

3.1. SOSYOLOJİK BAĞLAMDA KENT

3.1.1. KENTLEŞMEYİ DOĞURAN FAKTÖRLER

Kentleşmeyi doğuran nedenler açıklanırken genellikle, konu ekonomik nedenler, teknolojik nedenler ve psiko-sosyolojik nedenler başlığı altında incelenmektedir. Bu dört grupta toplanan kentleşme faktörlerinin birbirinden tam olarak ayırmak olanaklı değildir. Çünkü bu faktörler birbiriyle bağımlı ve birbirini etkilemektedir.

3.1.1.1. Ekonomik Faktörler

Tarımda modern üretim araçlarının kullanılması, makinenin tarıma girmesi, tarımsal üretim sürecinin her aşamasında ilkel yöntemlerin terk edilmesi, buna karşılık, üretimi etkileyen yeni girdilerin artan oranda kullanılması, tarımda gereksinme duyulan insan gücü miktarını azaltmaktadır. Yani tarımdaki makine kullanımı insan istihdamını azalttığından şehirleşme eğilimini arttırmaktadır. (Erkan, 2002: 67).

Ekonomik nedenlerin bir diğer kısmı ise; köyünde beslenemeyen, gelecek için güvence bulamayan nüfusu kente çeken nedenlerdir. Bunlara çekici etmenler (Pull), olumlu göç veya kentte yoğunlaşma nedenleri adı verilmektedir. Sanayileşmekte olan toplumlarda; kentlerdeki iş olanakları, ekonomik gelişmeyle birlikte kişi başına düşen gerçek gelir yükseldikçe kentlerde üretilen mal ve hizmetlere duyulan istek artar. Gelişen ekonomiyle birlikte onun gereği olarak uzmanlaşma, tasarruf giderek yatırım için gerekli tüm şartlar ancak kent ortamında elde edilir.

Sonuç olarak, kentte yaşayan insanlar, daha geniş gelişme olanaklarının yanı sıra, köylerde bulmaları güç olan türlü mal ve hizmetleri kentte bulabilirler. Kentlerin sunduğu bu ekonomik üstünlükler, kent büyüdükçe artar ve göç kente doğru yönelir.

3.1.1.2. Teknolojik Faktörler

Sanayi devriminin getirdiği değişiklikler kentleşmenin hızlanmasını, teknolojik gelişmeyle birlikte etkilemiştir. 17. yüzyılın sonunda buhar makinesinin bulunmasına kadar ancak birkaç kentin nüfusu 100.000'i aşabilmiştir (Keleş, 1993: 25) Buhar gücü; türlü üretim etkinliklerini, yönetim hizmetlerini ve dağıtım etkinliklerini fabrikaların yakınında toplanmasına yol açmıştır. Buhar gücünün nüfusu yoğunlaştırıcı etkisine paralel olarak elektrik enerjisi kentleşmeyi bir başka açıdan etkilemiştir. Köylerden kentlere akın eden nüfusu, kent merkezinden çevresine doğru dağıtım konusunda rol oynamıştır. Bir yandan da, elektrik enerjisinin sanayide artan oranda kullanılması nüfusun ve sanayinin belli merkezlerde toplanmasının nedenlerinden biri olmuştur. Kara, deniz ve hava ulaşım araçlarındaki gelişmeler, özellikle otomobil yöre kentleşme ve ana kentleşmeyi beraberinde getirmiştir (Sencer, 1971: 20–22)

Herris ve Ullman kentlerin, insanların hareket yeteneklerinin gelişmesinin ve ulaşım teknolojisindeki ilerlemelerin dolaysız bir sonucu olduğunu belirtmektedirler. C.Clark, kendi kendine yeterli köy tipinin ortadan kalkmasına ve köy sanatlarının yerini başka uğraşların almasını, çok sayıda insan gücünün, sanayisi olan kentlere yönelmesini ulaşımın gelişmesine bağlamaktadır (Keleş, 1993: 25)

Hidroelektrik santralleri ile nükleer enerjinin; Kentlerin kuruluş yerleri, biçimleri ve işlevleri ile nüfus dağılımında önemli etkileri olduğu da (Keleş, 1993: 25) söylenebilir.

3.1.1.3. Siyasal Faktörler

Yönetim yapısının özellikleri, verilen siyasal kararlar, hukuk kurumlarından bazıları ve uluslararası ilişkiler kentleşmeyi etkilemektedir. Bunların bazıını şöyle sıralayabiliriz:

1. Siyasi yönetimin kentlere yönelik çıkardıkları yasalar (Ankara'nın başkent olması gibi)
2. Savaşlar ve Siyasal anlaşmazlıklar (Pakistan ve Ürdün gibi)

3. Gezme, yerleşme ve ticaret özgürlüklerini kısıtlayan yasaların kaldırılması.
4. Toprak iyeliğini yöneten hukuk kurallarının durumu (veraset gibi)
5. Sanayileşmeye öncelik veren ekonomik ve toplumsal kalkınma planları.
6. Toprak reformları.(Keleş, 1993: 25–27)

Weber ise siyasal faktörleri şöyle sıralamıştır:

1. Serbest ticarete imkan veren kanunlar.
2. Şehirlere göç etmeyi serbest bırakan kanunlar.
3. İdari mekanizmanın merkezileşmesi.
4. Şehirde toprak sahipliğinin politik yönden himaye görmüş olması.
5. Nüfusu şehirlerde birikmesini kolaylaştıran diğer birtakım konular. (Yörükkan, 1968: 46) olarak sıralamıştır.

3.1.1.4. Sosyo-Psikolojik Faktörler

Kentlerin sahip olduğu birçok toplumsal ve kültürel olanaklar ve hizmetler köy nüfusunu kente çekmede oldukça etkilidir. Kentlerin özgür havası, daha geniş bir kümeye mensup olma duygusu, kentli olmanın gururu bu etmenlerin başındadır. (Keleş, 1993,46) Weber'e göre ise; eğitim imkânları, eğlence imkânları, daha yüksek bir yaşam standardı, entelektüel birliklerin çekiciliği, topluluk içgüdüsü, tecrit olunmuş bir köy hayatına karşı kentin hareketli sosyal hayatına katılma arzusu, kent yaşamıyla ilgili bilgilerin haberleşme olanaklarının artmasıyla köylere kadar girmesi kentleri çekici yapmaktadır (Yörükkan, 1968: 46)

3.1.2. Göç ve Kentleşme

Ülkemizde, kentleşme ile ilgili konuşulan her platformda dile getirilen temel sorunlardan birisi de köylülerin kente göç ederken, köye özgü tutum, davranış ve alışkanlıklarını da kente taşımış olmalarıdır. Her toplumsal yapı, sahip olduğu üslubunu kendi cemaati içinde anlamlandırır ve oluşturur. Şehir kültürünün birey hayatında bir anlam ifade edebilmesi için şehirli tutumlara ve davranışlara sahip olanlarla ortak paydalar kurulmuş veya sağlanmış olması gerekir. Ancak kente sonradan göç eden kırsal kökenliler bir türlü kentli olma durumunu gerektiren pratiklere sahip olamamaktadırlar. Çünkü bunlar hem ilişkiler açısından hem de düşünce yapısı bakımından kopup geldikleri köylerinden henüz ayrılmış değildirler. En azından aralarında romantik bir ilişki devam etmektedir.

Esasında kentleşme, sorunlu bir sürece işaret etmesine rağmen yeni bir üretim ilişkisini ve biçimini somutlaştıran bir alandır. Mülkiyet biçimini yeniden şekillendiren bir süreçtir. Özellikle sermayenin kazanımlarının temel toplumsal dönüşümün baş aktörü olduğu bir durumun oluşmasını doğurmuş ve bireyin toplumdaki rol ve statüsünün oluşumunu farklılaştırmış, bireyselleşmeyi merkezi bir konuma getirmiştir. Bireyselleşme, toplumda hem sosyal hem de fiziki hareketliliği canlandırarak bireysellik için fırsatlar üreten alanlar bu hareketlenmelerin odağı haline gelmişlerdir. İşte kentler, tam da bu sözünü ettiğimiz anlamda bir hareketliliğin odağında olmuşlardır. Kentlere doğru çeşitli nedenlerle başlayan bu hareketlilik kimi zaman beklentilerden farklı oran ve tarzlarda yaşanmıştır.

Göç, 'kent, kır gibi bir yerleşme biriminden diğerine yerleşmek amacıyla yapılan nüfus hareketi' dir (Sunday, 1972: 77). Göç temelde bir yer değiştirme olayıdır. Bu yer değiştirme ise kır ve kent gibi yerleşim birimleri arasında gerçekleşmektedir. Mahalle ya da semtler arasındaki yer değiştirmeler, göç olarak algılanmamaktadır. Ayrıca yer değiştirme de sürede önemli bir etkidir. Hangi sürede değişmelerin göç sayılabileceği görece bir durum olmakla birlikte, yer değiştirmelerde amaç yerleşmek olduğunda göç gerçekleşiyor anlamına gelmektedir. Yerleşme anlamı taşımayan kısa süreli göçler, seyahatler göç olarak kabul edilmemektedir.

Göç, çok yönlü karaktere sahiptir. Toplumun toplumsal kültürel ve ekonomik yapısıyla yakından ilişkilidir. Göç, özellikle ülkelerin nüfus yapısında ve nüfuslarının nitel ve nicel yapısında önemli bir etkiye sahiptir. Göç, ülkelerin veya kentlerin nüfuslarının gelişmesini sağlayabileceği gibi, azalmasına da sebep olacak gücü kendinde bulundurmaktadır.

Göç olgusu iş olanakları açısından da önemli bir etkinliğe sahiptir. Göç olayı ile mevcut imkânlardan daha fazla nüfusun yararlanmasına olanak sağlanabileceği gibi, bazı imkânsızlıklar da giderilebilir. Örneğin, iş imkânın az veya olmadığı bir bölgeden imkânların fazla ve eleman sıkıntısı çekilen diğer bir bölgeye doğru hareketler sonunda mevcut imkânlardan daha fazla kişinin yararlanması sağlanacak, aynı zamanda eleman sıkıntısı çekilen bölgenin bu konudaki derdine de çare bulunmuş olacaktır (Taylan, 1979: 20–21).

Günümüz Türkiye’inde iç göçler önemli bir olgudur. İç göçler içerisinde kırsal alandan kente göç, kültürel, toplumsal ve ekonomik anlamda değişmeyi süratlendiren ve sonuçları itibariyle olumlu ve olumsuz sonuçlara neden olan bir olgudur. Ve bu göç serbest iradeyle gerçekleşen göçten ziyade güdümlü göçtür. Çünkü güdümlü göçü ‘devletin çeşitli sosyal, ekonomik, güvenlik vb. konularda aldıkları kararların tatbikatı sonucunda nüfusta meydana getirdikleri mobilite (Akkayan, 1979: 23) oluşturmaktadır.

3.2. YERLEŞİM YERLERİNE GÖRE AİLE TİPLERİ

Yerleşim yeri ölçütüne göre, Türkiye’de birbirinden farklı yapıya ve farklı fonksiyonlara sahip dört aile tipi tespit edebiliyoruz. Bunlar: kent, gecekondu, kasaba ve köy aileleridir (Merter, 1991: 291).

3.2.1. Köy Ailesi

Köy ailesi kaynağını temel ekonomik faaliyetinden yani tarım ve hayvancılıktan ve bu faaliyeti kendi tüketimi için yapmasından alan bir ailedir. Timur'un bulgularına paralel olarak Türkdoğan kırsal yörede çekirdek aile oranını %61,6 olarak vermektedir (Türkdoğan 1977: 277)

Köy ailesinin emniyeti bütün köy topluluğu tarafından sağlanır Köy toplumlarında ferdin ırzı, namusu, köylülerin ırzı ve namusu demektir (Balaman, 1984: 187).

Köy ailesi bir üretim ve tüketim birimidir. Evlenme yaşı kentlere göre düşüktür. Evlenecek kişi genellikle aile tarafından belirlenir. Evlilik dışı ilişkiler, geleneksel ve dinsel kurullarla önlenir. Boşanmalar son derece azdır ya da yoktur. Kadınlar ve kız çocuklar, yasalarca tanınmış bile olsa kurumsal demokratik birçok haktan kentli kadınlara göre oldukça geri durumdadırlar (Turan,1995,15).

3.2.2. Kasaba Ailesi

Kasaba ailesi köy ailesinden küçük, kent ailesinden büyüktür. Aile, köyü ve köylüyü küçümseme, kenti ve kentli aileyi de daha üstün görme eğilimindedir. (Yasa 1973: 15–152) Kasaba ailesi, Esas olarak küçük esnaf ve zanaatkâr, küçük tüccar, toprağını kendisi işlemeyen çiftçi, küçük memur ve bir ölçüde de işçi ailelerinden oluşur (Ozankaya, 1984:281)

Bu konuda yapılmış en önemli çalışma Kıray'ın Ereğli adlı çalışmasıdır. Bu çalışmanın üzerinden oldukça uzun bir zaman geçmiştir. Türkiye' de kasaba ailesi ile ilgili bilgiler bu araştırmadan elde edilmektedir (Özensel, 1992: 12)

3.2.3. Kent Ailesi

Kentleri kasaba ve köylerden ayıran bir takım temel özellikler vardır. Bir kere kentte işgücü biçiminin tarıma değil, tarım dışı çok değişik etkinliklere, sanayi ve hizmet (ticaret ulaştırma kamu görevleri vb) etkinliklere dayalı olmasıdır. Kent ailesi ise

tarımdan tümden kopmuş işçi, bürokrat ya da kck ve büyük serbest meslek sahiplerinin oluşturduğu bir aile biçimidir (Ozankaya, 1984: 301)

Kent ailesi uygarlaşmış farklılaşmış ve örgütlenmiş kurumlarla çevrili etkin bir teknolojinin oluşturduğu sosyal çevrede yaşamaktadır. Kent ailesi homojen bir kitle değildir. Köyden kente göç etmiş olanlar, esnaflar, uzmanlaşmış gruplar kentte büyük çeşitlemeler oluşturmaktadır. Çalışılan iş alanlar ve sanayi bölgeleri arasında ulaşımı araçlarla sağlayabilen oldukça büyük bir mesafe uzaklığı vardır. Kent ailesinde yemek pişirme ev işleri, çocuk bakımı gibi ailenin temel fonksiyonları ailenin dışına çıkmış ve ticarileşmiştir. Kent ailesinde günlük geçimi temin etme, önce gelirin nakit olarak elde edilmesi sonra işçi, memur ve girişimci gibi uğraşların egemen olmasıyla belirlenir. Kent toplumlarında eğitim ve ğretim çok değişik kurumsal kuruluşlar ve karmaşık toplumsal çevre tarafından yapılmaktadır. Kentteki evlenmelerde hısım akrabaların, ana babanın etkisi iyice azalmıştır (Kıray, 1982: 69–70)

Emre Kongar, İzmirden kentsel ailenin hane halkı büyüklüğünü 4,7 kişi olarak bulmuştur. Çekirdek aile oranı % 63,5'tir. Bu sayı bize çekirdek ailenin varlığını vermektedir. Ancak Türkiye'de çekirdek aile iki derecede sanayileşmiş ülkelerdeki çekirdek aileden farklıdır. Üstelik sosyoekonomik düzey farklılıklar kent ailesinde bir çok farklı biçimi ortaya çıkarmaktadır. Örneğin aile içinde babanın emirleri egemendir ve çoğunluğunda para babanın elindedir. Paranın karı koca tarafından ortaklaşa yönetilmesi nadiren rastlanılan bir durumdur. Son derece seyrek görülmekle beraber kadının parayı yönettiği yerler de vardır (Kongar, 1985: 434)

Türk kent ailesinde kadın erkek ve çocuklar arasında güçlü bir psikolojik bağ vardır. Çocuklar meslek sahibi olsalar da evlenmeden evden ayrılmazlar. Ana babalarla çocukların ilişkisi yumuşamış, eş seğmede kendilerine nispeten özgürlük tanınmış fakat meslek seğme de bu özgürlük esirgenmiştir (Yasa, 1973; 152–153) Kentte yaşama süresi uzadıkça toplumsal ekonomik düzey yükseldikçe eşler arası ilişkilerin daha eşitlikçi olduğu görülür. Boşanma oranları ve doğum denetimi köy ve kasaba ailesine göre yüksektir. Akrabalık ilişkileri zayıflamıştır. Ancak geçiş toplumlarının bir özelliği olarak tamamen kopma söz konusu değildir. Ortaklık ve yardımlaşma açısından köy ailelerinden oldukça farklıdır. Türk kent ailesi, ekonomik ve siyasal bölümlerden bir birlik niteliğindedir. Pazar ekonomisinin getirdiği kolaylıklardan yararlanan bir tüketim

birimidir. Parayı evde saklama yerine bankaya yatırma, taksitle alışveriş genel karakteristik davranışlardır. Dayanıklı tüketim mallarına karşı gösterilen yüksek ilgi, ailede birden fazla üyenin çalışmasını getirir (Kongar, 1985: 435)

Ailenin dış ilişkilerinde iş yaşamı rol oynar. Sosyal yardım hizmetleri Türkiye'de henüz gerekli olanakları sağlayacak biçimde örgütlenmediğinden kent ailesi zaman zaman büyük sorunlar yaşar (Kongar, 1985:435)

3.2.4.Gecekondu Ailesi

Gecekondu; sanayileşme, göç, sağlıksız kentleşmenin sonucudur. Köyüne oranlı daha iyi yaşama koşullarına sahip olma umuduyla kente gelen köylü belirli bir işe sahip olmaması ve gelir azlığı nedeniyle konut gereksinimi en kolay, çabuk ve ucuz şekilde giderme yolları aramıştır. Gecekondu olgusunun ortaya çıkma nedeni budur (Gökçe, 1971: 10)

Gecekondu ailesi, köy, kasaba ve kent ailesinin birçok özelliğini içinde taşır. Bir ucu köyde, diğer ucu kentte iki aile arasında bir geçiş çizgisindedir (Yasa, 1973: 154)

Genel özellikleri şunlardır; yüzde 65'in üstünde çekirdek aile oranı bulunmuştur. Kent ailesine benzer özellikler gözlenir. Haneye düşen kişi sayısı 6,2'dir (Gökçe 1971: 71.73). Ancak kimi nitelikler kırsal aileyi andırır. Kadın bir oranda çalışmaya başlamıştır. Çocuklar, nispeten özgürlükleri elde etmişlerdir ama babanın aile içindeki denetimin son derece güçlüdür. Anne babanın beraber karar verme oranı % 7,5'dir (Gökçe 1971; 103 -121)

Evlenme yaşı kırsal ailedekinin biraz üstündedir. Başlık önemini korumaktadır. Sadece dinsel nikâh yerine medeni nikâh almıştır. Ama dinsel gerekler de yerine getirilir (Gökçe, 1971: 104–106)

Gecekondu ailesi akrabalarının köylerinden büyük ölçüde kopmuştur. %75'i köyüne dönmek istememektedir (Gökçe 1971: 76)

3.3. İNSAN VE KONUT İLİŞKİSİ

Yerleşmeler ve konutların morfolojik özellikleri karmaşık ilişkiler ağının varlığını ortaya koyar. Bu ilişkiler sonucu birbirinden farklı ya da benzer çeşitli yerleşim ve konut tipleri ortaya çıkmaktadır. Bu ilişkilerin insan ile insan, insan ile obje, obje ile objeyi içerdiğini söylemektedir. Bu ilişkiler ağının fiziksel sonucu olan konutun anlamı da değişken ve karmaşıktır. Herhangi bir toplum için anlamlı olan inanışlar diğerinde hiçbir anlam ifade etmeyebileceği gibi konutta aranan özellik ve beklentilerde de aynı tutarsızlıklar olabilmekte, bu da konutun formuna yansımaktadır (Soygeniş, 1995:7)

Konut insan üzerinde direkt etkiye sahiptir. Konutta, insan barınma ihtiyacını karşıladığı gibi, güven, insanlık gururu, rahatlık gibi duygulan korur. Kişi için konutu, inandığı, koruması gerekli değerleri ifade eder; insanın sosyal sorumluluk duygusunu etkiler, fiziksel çevresi, tarihi ve kültürüyle olan bağlarını kuvvetlendirir (Anon, 1974,15).

Her insan yaşamak için kendine en uygun, psikolojik ve sosyo-kültürel davranışlarıyla bağlantılı olan çevreleri seçmektedir. Bu nedenle şehirsiz mekânda her insan topluluğunun sosyal kimliği, statüsü ve ilgilerini yansıtan farklılaşmış alanlar gözlemlenir. İnsanlar kendilerini başka gruplardan ayırmak eğilimindedirler. Gelir durumu bu eğilimi kuvvetlendiren önemli nedenlerinden biridir. Çeşitli gruplar kendileri ile etnik, kültürel, dinsel, yaş grubu benzerlikleri olan, kendi hayat stilleri, statü ve sembolleri paylaşan sosyal kuruluşları destekler ve içinde faaliyet gösterir.

Hayat stili, ideal çevre kavramları konut seçiminde önem taşımakta, kültürler arasında farklılıklar göstermektedir. Örneğin Paris'te üst gelir grupları şehir merkezlerini tercih ederlerken, alt gelir grupları banliyölerde yaşamaktadırlar. A.B.D.'de ise kırsal yerleşmeler toplum içinde olumlu bir statüye sahiptir; kullanıcıların kimliklerinin ve özgürlük arayışlarının sembolü olup, gerilimden uzak doğal yaşantıyı yansıtır. Genel olarak dört tür hayat stilinden bahsedilir. Bunlardan birincisi tüketim ağırlıklı olanlardır ve bu yaşam stilini benimseyen kişiler merkezi apartman

yerleşmelerini tercih ederler. İkincisi sosyal prestij ağırlıklı olanlar, iş ve mevki sahibi kişiler, prestijli banliyö yerleşmelerini, üçüncü türdeki aile değerleri ağırlıklı olanlar, çocuklar için uygun olan büyük, bahçeli ve aileye yönelik diğer faaliyetlerin yer aldığı yerleri ve dördüncü türdeki toplumsal ağırlıklı olanlar ise diğer insanlarla iletişim kurabilecekleri, farklı yaşam stilini benimsemiş kişilerden oluşan yerleşmeleri seçerler.

3.3.1. Apartman, Gecekondu ve Toplu Konut Kavramları

Burada konutun kentsel mekâna fiziksel yansıması olarak ortaya çıkan apartman, gecekondu ve toplu konut kavramları üzerine bilgiler vurgulanacaktır. Günümüzde tüm kentlerimizin fiziksel görüntüsünde apartmanlar egemen konut tipi olurken, yasadışı konut edinme biçimi olarak ortaya çıkan gecekondu alanları kentlerimizin en öncelikli sorunları olmaları özelliğini sürdürmektedir. Son yıllarda ise, büyük ve kapsamlı projelerle toplu konut uygulamalarının yaygınlaştığı ve kentlerin çevresine yeni düzenli alanların katıldığı gözlenmektedir.

3.3.1.1. Apartman Kavramı

Apartman insanoğlunun barınma sorununu çözümlemek üzere gerçekleştirdiği çok katlı yapılaşmanın mekândaki görüntüsü ve günümüzde kentlerin egemen konut türüdür. Köken olarak Fransızca appartement kelimesinin Türkçede kullanılan yaygın biçimi olan apartman kavramına ilişkin birkaç tür tanımlama vardır. Burada genel olarak bu tanımlamalara yer verilecektir.

Bazı kaynaklar apartman kavramını bir bina ve onun bağımsız bölümleri niteliğiyle tanımlamaktadır. Bu tanımlamalara göre;

Arseven (1950 :21) Apartmanı, bir bina içinde birkaç ailenin ayrı ayrı kısımlarda oturabilmesi için kapıları ayrı bölüklerden teşekkül eden ve her birinin lüzumu kadar odaları, banyosu ve mutfağı bulunan bina kısımlarıdır ki her biri ayrı bir ev mahiyetinde diye tanımlar

Diğer kaynaklarda apartman kavramına çok katlılık ve çok ailelilik niteliğiyle tanımlar getirilmektedir. Bu tanımlamalara göre;

Hasol'a göre (1975: 35) Apartman, her katında bir ya da daha çok daire bulunan çok katlı konut yapısı ve apartman dairesi, bir bina içinde birkaç oda ile mutfak, banyo ve helâdan meydana gelen, bir kişi veya bir ailenin oturabileceği büyüklükte dairedir.

. Tanyeli (1994:8) Apartmanı, çok sayıda daireyi içeren, birden fazla aile için yapılmış olan çok katlı konut yapısı olarak tanımlanır

Ruşen Keleş (1998,36) apartman terimine "çokbarklı yapı" ve apartman dairesi terimine de "katkonut" olarak Türkçe karşılık geliştirmiştir. Ona göre çokbarklı yapı (apartman); genellikle birkaç katlı olan ve her katında bir ya da birkaç konut birimi bulunan yapı veya içinde birden çok ailenin yaşadığı konuttur. Katkonut (apartman dairesi) ise, birden çok sayıda bağımsız bölümden oluşan bir yapının, çokbarklı yapının (apartman) bir ya da birkaç odasıdır.

M.Kıray (1978: 78), sosyolojik bir olgu olarak apartmanı, modern sanayi toplumlarının yeni belirmiş orta tabakalarının, işçi ve memurların konutu olarak tanımlamaktadır ve apartmanlaşma olgusunu toplumların orta sınıflarının oluşum süreci ile incelemektedir.

3.3.1.2. Gecekondu Kavramı

Gecekondu, bayındırlık ve yapı kurallarına aykırı olarak, gerçek ya da tüzel, kamusal ve özel kişilerin toprakları üzerine, toprak sahibinin arzu ve bilgisi dışında, onamsız olarak yapılan, barınma gereksinimleri devletçe ve kent yönetimlerince karşılanamayan yoksul ya da dar gelirli ailelerin yaşadığı barınak türüdür. (Keleş, 1998,53)

Genel olarak bir barınma sorunu olarak algılanan gecekondu, gelişmekte olan tüm ülkelerin büyük kentlerinde ortaya çıkan ve benzer koşullar içinde benzer nedenler içeren geniş kapsamlı bir olgudur.

Gecekondu, köylerden kente nüfus akınlarının ve gelişmekte olan ülkelerin toplumsal ekonomik gelişme düzeyinin dolaysız bir ürünüdür. Gelişmekte olan ülkelerde konut sunusunda görülen açık, kente göçmüş bulunanları gecekondu yapmaya zorlamaktadır. (Keleş, 1990:359)

Gelişmiş ve sanayileşmiş batı ülkelerinin büyük kentlerindeki yoksulluk yuvaları ile geliştirmekte olan ülkelerin gecekondu tipi yerleşmeleri genellikle birbirine karşılaştırılır. Her iki tip yerleşmede toplumun yoksul ve dar gelirli sınıfları barınır ve meslek yapısı, tavır, davranış ve toplumsal değer sistemleri arasında benzerlikler bulunmakla birlikte temelde önemli ayrımlar vardır.

Gecekondu, kentlerin eski ve yeni kesimleri arasında geçiş halindeki alanları oluştururlar. Çoğu türdeş görünüşlü tek katlı, tek odalı, bahçeli, ağaçları, kümesi, ahşap eklentileri olan barınaklardır. İçlerinde 25–30 yıllık olup, kentin ayrılmaz bir parçası durumuna gelmiş olanlar bulunduğu gibi, kente yeni göçmüş olanlarca yapılanları da vardır. Bir kesimi sağlık ve sağlamlık yönünden çok iyi, öteki bir kesimi ise, içinde oturulamayacak niteliklerdedir.

Buna karşılık, batının yoksulluk yuvaları (slum) genellikle çok katlı, birden çok ailelerin yaşadığı, ağaçsız, eski, genellikle düşük ölçülü yapılardır. Gecekondu yaşayanların köy asıllı olmalarına karşılık, yoksulluk yuvalarında oturanlar, kentlidir. Nüfus ve barınma yoğunluğu gecekondularda yüksek olmakla birlikte, hektar başına düşen nüfus yoksulluk yuvalarında, gecekonduya göre çok yüksektir. Öte yandan gecekondu, genellikle barınma gereksinmesinin sürekli olarak karşılanmasını sağlayan, yerleşme niyeti ile kurulmuş yapılardır. Oysa yoksulluk yuvalarının en belirgin özelliği geçici ve konaklama yeri olma özellikleridir. Yoksulluk yuvaları, genellikle kentlerin merkezinde yer alırken gecekondu bölgeleri ise genellikle kentlerin çevresinde yer alır (Keleş, 1990: 360-361)

Türkiye'deki gecekondu araştırmaları daha çok kır-kent göçü, gecekondulaşma ve kent yoksulları bağlamında ele alınmış ve kente göç edenler bakımından konut piyasasının önemini ortaya çıkarmıştır. Bu araştırmalar göç eden yoksul katmanlar için öncelikli mücadelenin kentte tutunabilme (konut edinme) ve yaşama (iş bulma) olduğunu göstermiştir. Bu araştırmaların sonuçları kentsel alandaki formel iş ve konut piyasasının kente göç edenleri emebilme gücünden yoksun olduğunu ve göç edenlerin kentte var olabilmek için daha çok enformel ilişki kanallarını (akrabalık, hemşerilik vb.) kullanarak, enformel iş ve enformel konut piyasasına dahil olduklarını ortaya çıkarmıştır (Erder, 1996: 17-18)

Gecekondu, esas olarak ticarileşmemiş konut edinme sürecini ifade etmektedir. Bu konudaki geleneksel görüş, gecekonduyunun yoksulların işgal ettikleri alanlarda, kendilerine, kendi emeklerini kullanarak, inşa ettikleri ve sadece kullanım değeri olan barınaklar olduklarıdır. Burada gecekonduyunun iki önemli özelliği belirmektedir:

Birincisi, yasal olmayan süreci içermesi, diğeri ise, konutu, kullanıcının kendisinin daha çok derme çatma malzemelerle üretmesidir. Bir diğeri deyişle, gecekonduya barınağın üretimi ve tüketiminin aynı kişiler tarafından yapılıyor olması söz konusudur. Gecekonduyunun yasa dışılığının bu çerçeve içindeki anlamı barınağın yapıldığı arsanın kullanıcı tarafından işgal edilmiş olmasıdır. Bu da barınağı yapanların, arsaları edinmek için para ödememeleri ve dolayısıyla bu tür konut üretiminin tamamen piyasa dışında gerçekleşmesi demektir. Dolayısıyla gecekondu, kentsel alanlarda piyasa mekanizmasının tamamen dışında üretilen, işgalci, üretici ve ticarileşmemiş konutlar olarak tanımlanabilir.

Hızlı kentleşme sürecinin ilk evrelerinde gözlenen sadece barınma amaçlı bu yasadışı konut edinme biçimi kar amacı güden gruplar için cazip değildi. Ancak kentleşme sürecinin ilerleyen evrelerinde gecekonduyunun niteliğinde bazı değişiklikler meydana gelmiştir. Gecekondu alanlarında kiralık konutların da bulunması, gecekonduların alınıp satılması, gecekondualarda işgalci, yapıcı ve kullanıcıların aynılaşması, gecekondu yapımında kullanılan malzemelerin piyasadaki satın alınması ve gecekonduların yasallaşması gibi olgular gecekonduların ticarileşmesinin temel göstergeleri olmuşlardır. (Köksal, 1990:261)

Sonuç olarak yasal olmayan konut alanları kentsel mekanda ikinci bir konut piyasası olarak enformel konut piyasasını doğurmuştur. Piyasa mekanizmasının içine giren gecekondu alanları, kentteki konumlarına ve fiziksel özelliklerine göre değerlerinde de~işimler göstermektedirler. Kent merkezine yakın gecekondu alanları daha fazla değer kazanmakta ve el değıştirerek kent mekânında hızlı bir fiziksel ve sosyal değışime sebep olmaktadır. Gecekondu kavramının içerdığı niteliklerin zaman içinde değışmiş, türdeş olmayan, birbirinden farklı heterojen grupların karmaşık ilişkilerinin getirdiği çeşitliliğini içermeye başlamıştır.

3.3.1.3. Toplu Konut Kavramı

Keleş'e göre (1998:120) Toplu konut, konut bileşkesi, konut yapım ortaklığı ya da konut bankaları gibi kamusal ya da özel kuruluşlarca gerçekleştirilen ve çok sayıda ailenin barınma gereksinmesini karşılayan büyük çaptaki konutlandırma ve yerleştirim girişimidir. Toplu konut belli ölçülere göre bir komşuluk birimi ya da böyle bir birimin her kesimini meydana getirebilecek büyüklükte bir alan üzerinde yerleşen insanların barınma ihtiyaçlarını karşılayan binaların tümü ve bunlarla ilgili sosyal tesisleri içerir. (Kooperatifler ve Toplu Konut Mevzuatı, 1990: 1)

Tarihte bilinen ilk toplu barınma alanı uygulaması ve barınma kültürüne M.Ö. 2500 yılında Mısır'da Kahun yerleşmesinde rastlanır. Piramitlerin inşası sırasında işçiler için planlandığı tahmin edilen yerleşme birbirinin aynı olan konutlardan oluşmaktadır. Benzer bir şemanın beş yüzyıl sonra yine Mısır'da Tell'el Âmâma yerleşmesinin işçi aileleri için planlanmış olan bölümünde tekrarlandığı görülür. Toplumsal yaşam ile bireysel yaşamın birleşme noktası olan konutun tümüyle toplum tarafından planlanıp inşa edildiği bu örnekler, bireyi konutuna yabancılaştıran, konutla birey arasındaki ilişkiyi ortadan kaldıran günümüz toplu konut uygulamalarının da ilk örnekleridir. (Bölen, 1997,31)

Ekonomik kararların büyük etkisi altında gelişen, toplu üretildiği için büyük çoğunlukla kullanıcının konutu üzerindeki etkisinin, katkısının kaybolduğu, çok çeşitli beklentilere cevap veren bu tip konutların üretildiğini belirtmektedir. Üretim şeklinden doğan bu problemin de konut üzerinde maddi değerlerin önemini dengelenmesiyle engellenebileceğini, toplu konut üretiminin, konutun tüketici ürünü olarak görüldüğü durumda, insanın kullanım değerlerini yok sayarak sadece mimari değerlere önem veren bir nitelik kazanmaktadır.

Herkese konut sağlamanın önemli bir sorun olduğu, ancak bunu sağlamanın konut problemine çözüm getirmeyeceği, konutun kullanıcının beklenti ve hayat tarzını göz önüne alması gerektiği, toplu üretilen konutlarda çeşitlilik ve esneklikle bu soruna çözüm getirilebileceği, dengeli bir konut piyasasında esnekliğin kalitenin göstergesi olacağı savunulmaktadır.

Daha önce de belirttiğimiz gibi 19. yüzyılda konut gelişimini etkileyen en önemli faktör endüstrileşmedir. Endüstrileşme toplumların sosyal yapılarında değişimlere neden olduğu gibi, konut üretiminde de değişime neden olmuştur. Endüstrileşmenin getirdiği ekonomik olanaklar konut alanlarını ve yoğunluğunu arttırmıştır.

Kentsel koşulların sanayi devrimiyle birlikte bozulmasıyla başlaması 20. Yüzyıl başlarında kent dışında toplu konut çözümlerinin önerilmesine ve konut sorununa bu yolla çözüm aranmasına neden olur. Bu dönemin başlangıcında toplumsal ve insani düşüncelerle dengede tutulmaya çalışılan yeni teknoloji toplu konut yapımında temel öncelik olarak değerlendirilir.

Özellikle 1.Dünya Savaşı'ndan sonra Avrupa'da sanayi toplumunun artan sorunları, çöküntü alanlarının oluşumu ve temizleme çabaları, nüfus yığılmaları gibi nedenlerden dolayı kamu kaynaklarının konut sektörüne aktarılmasıyla gerçek bir toplu konut reformu yaşanmıştır. Ülkemizde ise toplu konut uygulamalarının yaygınlaşması 1980 sonrası yasal düzenlemelerle konut sektörünün desteklenmesi ve kredi imkânlarının geliştirilmesi ile mümkün olmuştur.

3.4. TÜRKİYE’DE KENTLEŞME ÇABALARI

3.4.1. Türkiye’de Kentleşmeyi Doğuran Nedenler

Kentin, nüfusunun tarım dışı sektörlerde, ticaret, sanayi gibi alanlarda istihdam olunan ve ayrı bir bürokratik örgütlenmeye sahip mekânlar olarak tanımlandığında iki unsurunun varlığından söz edilmesi mümkündür (Akalin, 1997: 35) Birincisi "mekânlar", ikincisi ise bu mekânlarda yaşayanlardır. Mekânlar sabit olmasına karşın mekânlarda yaşayanlar hareketli olup bir mekândan diğerine geçme serbestîsi içindedirler.

İşte Türkiye’de de kırsal mekânların iticiliği ile kentsel mekânların çekiciliği karşılıklı etkileşerek ulaşım sektöründeki gelişmeler de iletici rol oynayarak kırdan kente mekân değişikliği, yani göç olgusu ağırlığını hissettirmiştir. Göç olgusu birinci bölümde anlatıldığından, burada sadece göç olgusunun kentleşmeye olan etkisinin gelişimi anlatılacaktır.

Türkiye’nin kırdan kente kitlesel göç olgusu ile tanıştığı 1950’li yıllarda, bu sürecin beraberinde getirdiği sarsıntıların(TÜSİAD, 1999: 86) başında barınma ihtiyacını karşılayacak olan konut sorunu gelmektedir. İnsanların barınma ihtiyacını karşılamak için kendi imkânlarıyla geliştirdikleri gecekondu olgusu, bu dönemde kentleri istila eden bir hal almıştır. Kalabalık ailelerin küçük konutlarda yaşaması, konutun kullanıcının gereksinimlerini karşılayamaması, konfordan yoksun olması gibi değerleri içeren "niteliksel konut açığı"(Akın, 1997:53) bu dönem kentleşmesine damgasını vuran önemli bir olgudur. Böyle bir ortamda gecekonduların hızla artması karşısında toplumda ilk gelişen tepki kente gelenlerin köylerine geri gönderilmesi olmuş, ancak gelişen çok partili siyasal ortam içinde gecekondu karşısında siyasal söylem etkili olamayacak, siyasal süreçte yerini gecekonduyu hoş gören (Tekeli, 1996,60–61) bir süreç başlayacaktır. Böylece 1950’lerde 2530 civarında olan gecekondu sayısı, 1960’lı yıllarda 250 bin civarına ulaşmış olup 1994’lerde ise 2 milyonu aşan gecekondu sayısından bahsedilmektedir"(Peynircioğlu, 1994: 5)

1960–1970 arasında işgücü piyasasına bir ölçüde katılabilen gecekondu ailesi, tüketim piyasasında bir talep olarak değerlendirilmeye başlanmıştır. Gecekondu ailesinin ekonomik yapısında meydana gelen değişimin mekâna yansımalarının en çok fark edildiği bir dönem olmakta, kişinin ekonomik imkânları elverdikçe konuta ilavelerin yapılması, kat çıkılması, kira kaynağına dönüştürülmesi gibi süreçler, artık gecekonduunun kentin vazgeçilmez bir olgu olduğunu ortaya koymakta (Alpar ve Yener, 1991: 8–9) ancak kentleşmenin seyrinde önemli bir değişiklik gözükmemektedir.

1970'li yıllardan itibaren gecekondu yapımının temel ögesi durumunda bulunan arsa elde etme koşulları kökten değişerek kamu arazilerinin işgal edilmesi tek yol olmaktan çıkmış, kent çeperindeki arsalar bu kez sahipleri tarafından parsellenip satılmaya başlanmıştır(TÜSİAD, Türkiye'nin Fırsat Penceresi, 1999: 87). Yine 1970–1980 döneminde gecekondu ailesinin gecekondu mahallelerine gerek ulaşım, gerek altyapı hizmetlerinin götürülmesi sonucu kentle bütünleşmesi ve arazinin değer kazanması sebebiyle arsa üzerinde spekülasyon yapıldığı bir dönem olmuştur" (Alpar , 1991: 9)

1980'lerden sonra süreci etkileyecek farklı bir gelişme ise 1985 Yılı'nda 247 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile birlikte gecekondu kanunu uygulaması tümüyle belediyelere bırakılmıştır. Böylece gecekonduların oy potansiyeli, siyasi yerel yöneticilerinin dikkatini çekmiş olmalı ki 1983'de gecekondu mahallelerine kanalizasyon, su, yol gibi diğer kentsel hizmetler büyük ölçüde götürülmüş, ancak bu kez de hizmetlerin yetersizliği sorunu" ortaya çıkmıştır.

Yine bu yıllarda gecekondu alanlarındaki asıl çarpıcı dönüşümün başlatıcısı, dört kez çıkarılan Mart 1983 tarihli ve 2805, Mart 1984 tarihli ve 2981, Haziran 1986 tarihli ve 3290 ile Mayıs 1987 tarihli ve 3366 Sayılı kanunlar olmuştur (TÜSİAD, 1999: 89)

1990'lı yılların durumu kısaca Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'ndan alınan bir paragrafla şu şekilde özetlenebilir:

"Kentlerde planlama faaliyetlerine verilen önem ve öncelik verilememiş. Bunun sonucunda kent rantlarının plansız ve yasadışı yollardan paylaşılması sorunu artmış, büyük kentlerdeki altyapı ve ulaşım sorunları ağırlaşmış ve gecekondu alanları genişlemiştir. Kentsel arsa üretiminin ihtiyaca cevap verememesi ve bu alanlardaki

rantların yüksekliği kaçak yapılaşmayı sürekli hale getirmiştir. Büyük şehirlerdeki konutların yarısından fazlası gecekondu ve ruhsatsız konuttur." (Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, 2002: 172)

3.4.2. Türkiye’de Kentleşme Sorunları

Kentleşme ve beraberinde getirdiği sorunlar günümüzde hayli tartışılmaktadır. Yerleşme sorunları, yalnızca nüfusun yer değiştirilmesi sorunu olarak ele alınamaz, bu, nüfusun sosyo ekonomik faaliyetlerinin örgütlenmesinin mekâna yansımalarını da içermektedir.

Günümüzde büyük kentlerimiz sağlıklı yapılaşma, konut sorunu, ulaşım yetersizliği, içme suyu sorunu, kanalizasyonların bulunmayışı, kentlerde oluşan atık suların arıtılmadan alıcı ortamlara verilmesi sonucunda ortaya çıkan su kirliliği, trafikten, sanayiden ve ısınma amaçlı yakmalardan kaynaklanan hava kirliliği, gürültü kirlenmesi, yeşil alan ve rekreasyon alanlarının eksikliği, okul, eğitim ve kültürel imkanların yetersizliği gibi pek çok sorunlar karşı karşıyadır. Hızla büyüyen kentlerimiz bu yerleşim çevresindeki ve içindeki doğal ve tarihi alanları hızla tahrip etmekte, çevreye uyumlu, geleneksel mimari öğeler hızla yok olmaktadır (Türkiye Çevre Sorunları Vakfı Yayını, 1988: 76)

3.4.2.1. Alt Yapı ve Ulaşım Sorunu

Gelişmekte olan ülkelerde kentleşme kısa bir zaman dilimine sığdırıldığından kent, kentsel işlevlerinden soyutlanmış, aşırı nüfus yığılmalarının ortaya çıktığı bir mekan haline gelmiştir. Bu durum da kentin, temel maddi özellikleri olan, yol, kanalizasyon, su, gaz, elektrik, haberleşme gibi alt yapı hizmetleri yerine getirilememekte, bu konuda ciddi sorunlar yaşanmaktadır.

Alt yapı yetersizliklerinin başlıca nedeni kaynak yetersizliğidir, Kentli nüfusun üretken ve ulusal geliri artıran niteliği ağır basmadığı bu durumda, kentte oturanlar çok pahalı su, elektrik ve pahalı hizmetler tükettiklerinden kentleşmenin kaynak maliyeti de ekonomik gelişmeyi sınırlayıcı ölçüde artmaktadır (Hamamcı, 1992:254)

Kentleşmeyle birlikte kent içi ulaşım da önemli bir sorun haline gelmiştir. Özel araçların artan trafik hacmi içinde önemli bir yer tutmaya başlaması yalnızca trafiği bozmakla kalmamakta ulusal ekonomi açısından da büyük kayıplara yol açmaktadır. Kentlerin fiziki yapılarının düzensizliği ve metropoliten alanların yaygın yapısı transit alanların kurulmasını zorunlu kıldığı halde, ekonominin bu ağır yükü yakın gelecekte kaldırabileceği kuşkuludur (Keleş, 1990: 187)

3.4.2.2. Arsa Sorunu

Her türlü kentsel işlev toprak üzerinde gerçekleştirilmektedir. Değişik kentsel hizmetlerin yerine getirilmesinin gerekliliği toprak talebini artırır. En kıt kaynakların başında gelen toprağın kullanımı da bu açıdan en önemli sorunların başında gelmektedir. Toprağın kıt olması ve kullanımdaki seçenek bolluğu toprak değerinin hızla yükselmesine neden olmaktadır.

Toprağın tarımsal kullanımdan kentsel kullanma geçmesi, yani arsa olarak kullanılması, kentsel kullanım için toprak üzerinde alt yapı yatırımların yapılması yol, yeşil alan gibi kamusal hizmetlerin sunulması arsa değerini -toprağın sahibinin denetimi dışında- artırmaktadır.

Ülkenin yapısal sorunları da toprak değer artışı kamçılayan bir etki yapar. Yapısal enflasyonun yüksekliği ve piyasanın istikrarsızlığı, paranın satın alma gücüne güveni sarstığı için kişiler arsaya, dövize yatırım yaparak ya da sermayeyi yurtdışına çıkararak yatırım yapmaya başlarlar. Arsanın gelir elde etmek için alınması ve satılması eylemi spekülasyondur. Spekülasyonun kaynağı olan rant, gerek spekülatörlerin kendi girişimleriyle, gerek kamunun aldığı kararlarla kentlerde yaratılan en önemli gelir kaynağını oluşturmaktadır. Bunun nedenleri ise şunlardır: Gecekonduyunun elinde ihtiyaç fazlası arsa stoku bulunmaktadır. Öte yandan kentin büyümesi ile birlikte ilk gecekondu alanlarının düzenli yerleşime açılması sonucu yapı yoğunluğunun artması buraların sahiplerini önemli bir ranta kavuşturmuştur (Peker vd.1997: 5) Kente göç edenler arasındaki katmanlaşmanın ilk boyutunu görüldüğü gibi gecekondu topraklarının değerlendirilmesi oluşturmaktadır. Bu noktada tüm gelenlerin kentlerin büyüme ekseninin farklı olmasından ötürü, toprak rantından eşzamanlı-eş düzeyli ya-

rarlanmaları söz konusu olmadığı için göçmenlerin sosyal sistemde katmanlaşması da farklı olmaktadır.

Toprak kullanımında seçenek çeşitliliği, toprak sahibinin beklentileri, toprağın kent toplumu yararına uygun biçimde kullanılmasını da güçleştirmektedir. (Hamamcı, 1992: 250).

3.4.2.3. Konut Sorunu

Konut ailenin barındığı, ahlak ve kültürün geliştiği yuva olarak tanımlanır. Ayrıca konut birey ve aile için temel gereksinimlerden biri olan barınma sorununu karşılayan, toplum için de toplumsal ve mekânsal içeriği olan bir olgu olarak ele alınabilir (Gökçe,1982: 57)

1960'lara gelinceye değin önemli sorunlar arasında yer almayan konut, hızlı kentleşme süreci içerisinde en çok tartışılan sorunlardan biri haline gelmiştir. Nüfus artışı, çekirdek aile yapısının yaygınlık kazanması, gelir düzeyinin düşüklüğü, açıkta kalma gibi etmenler konut sorununun temel nedenleri arasında yer almaktadır.

3.4.2.4. Kentle Bütünleşme Sorunu

Türkiye'de kentleşme sorununu bir boyutunu de köyden kente göçenlerin kentleşmesi, kentli değer yargılarını ve yaşam biçimlerini kabullenmesi sorunu oluşturmaktadır, Kentle bütünleşmenin birinci engelini, kentlilerin tepkisi oluşturur. Erman(1997: 304)'ün belirttiği gibi: Kendilerini köylü görmelerinin nedeni olarak "şehirlilerin kentteki göçmene karşı küçümseyici ve dışlayıcı tutum ve davranışları gösterilmektedir. Özellikler ikinci kuşak göçmen gençler bundan sıkılmaktadırlar. Orta sınıf semtlerdeki liselere devam edenler bu rahatsızlığı daha derinden hissetmektedirler. Kendilerini köylü diye görüp, dışlayan insanlar olduğu sürece kendilerini kentli olarak göremeyeceklerini söylemektedirler.

Kentle bütünleşebilme sorunun İkinci nedeni ise dışlanma ve yadrganma ile birlikte, kente göç edenlerin içinde buldukları ekonomik şartlar oluşturmaktadır. Köyden kente göç eden göçmenin kentli yaşam biçimi, alışkanlık ve sosyal aktiviteleri -

isteseler bile- devam ettiremeyecek maddi koşul içinde oluşları bu sorunu özetlemektedir.

Kentle bütünleşme sorununun yansıması, kente göçerek köylülükten çıkan bireyin kente de uyum sağlayamayarak (köylü ve kentlinin dışında) üçüncü bir kategoriye oluşturmaya başlaması şeklinde ortaya çıkmaktadır. Tıpkı Genç(1997: 312)'in belirttiği gibi, kentle bütünleşme sürecinde kimlik şizofrenik bir hal almış ve "kültürel gecekonduculuğu" doğurmuştur:

Kimliğin kentleşme bağlamında, aktörlerce algılanış ve pratik edilişi, geleneksel ve modern saf (ideal) tiplere tam çakışmayabileceği gibi, tamamen karma, melez, karşıt olmuş ve hatta bilinçler ve yaşam biçimleri açısından tamamen şizofrenik nitelikte bölünmüş, kopuk unsurlardan inşa olunmuş olabilir.

3.4.2.5. Gecekondu Sorunu

Gecekonduyu bayındırlık ve yapı kurallarına aykırı olarak, gerçek ya da tüzel, kamusal ve özel kişilerin toprakları üzerine, toprak sahibinin istenç ve bilgisi dışında yasadışı olarak yapılan, barınma gereksinimleri devletçe ve kent yönetimlerince karşılanamayan yoksul ya da dar gelirli ailelerin yaşadığı barınak türü" olarak tanımlanır. Resmi kimi kaynaklarda ise gecekondu, "Kendisine ait olmayan yerde, imar yasalarına, sağlık ve fen kurallarına aykırı olarak, alelacele yapılmış bir barınak" şeklinde tanımlanır. 1966 tarihli gecekondu yasasında ise "İmar ve yapı yasalarına aykırı olarak, başkalarına ait arsa ve araziler üzerinde ve arsa sahibinin rızası olmaksızın yapılmış yapı" tanımı yer alır (Keleş, 1993: 382)

Bu tanımlara göre gecekondu; başkasına ait bir yerde (kamu yada özel kişi), imar mevzuatına aykırı, gayrisihhi ve gayri fenni, alelacele yapılmış konutlardır.

Kıray'ın banliyö (suburb) olarak isimlendirdiği gecekondu, çeşitli ülkelerde farklı adlarla da olsa bulunmaktadır (Kıray, 1982: 8) Meksika'da jacale, Panama'da rancho, Brezilya'da macambo, Arjantin'de favela, Tunus'ta goubaville, Cezayir'de casbah, Hindistan'da bustee gibi çeşitli adlar alan gecekondu özellikle gelişmekte olan ülkelerde toplam nüfusun %20-70' i arasındaki nüfusu barındırmaktadır (Keleş 1993: 372).

Gecekondu kavramı, farklı ülkelerde farklı terimlerle ifade ediliyor gibi görünse de çeşitli dillerde ifade edilen tüm bu kavramlar, kendi toplumsal yapıları içerisinde bir anlam kazanmakta, aralarında farklılıklar bulunmaktadır.

Gecekondular, hem manevi hem de maddi anlamdaki geçiş alanlarıdır. Genellikle türdeş görünümlü, tek katlı, küçük, bahçeli, ahşap eklentileri olan barınaklardır. Batı'daki sefalet yuvaları ise genellikle çok katlı birden çok ailenin yaşadığı, ağaçsız, eski ve düşük standartlı yapılarıdır. Gecekondular genellikle sürekli yerleşim niyetiyle yapılmış konaklama yeri olma niteliğindedir ve genellikle kentin çevresinde yer alırlar (Keleş 1976: 119–120)

1950 sonrasında Türkiye gündemine girmeye başlayan ve 1990'lara gelindiğinde artık ülkenin sosyal, siyasal ve ekonomik yapısını doğrudan etkileyebilecek ölçülere varan gecekondulaşma, hem nicel hem de nitel açıdan en önemli sorunlarımızdan biri haline gelmiştir. 1950'lerde başlayan ve günümüze değin artarak devam eden gecekondulaşma kırdan kente göçün en önemli sorunlarından biridir. Kırdan gelen göçlerin kent merkezleri etrafında oluşturdukları yeni yerleşme birimleri, adeta bir başka kent görünümündedir. Özer'in de (1998: 228) belirttiği gibi, nüfus baskısının bir kentte yaratmış olduğu bu iki ayrı kent, sosyo-kültürel yapı altyapı ve kentleşme bakımından iki apayrı kentsel yapı arz etmektedir. Peker (1997:2–3) 1945–50 dönemindeki gecekondulaşma olgusunu motorlu taşıt kullanımının artması ile birlikte köy-kent arasındaki her türlü ilişkinin yoğunluk kazanmasına bağlamaktadır (Kasapoğlu, 1997,89). 1950–1960 döneminde ise, uygulanan ekonomik politikaların sonucu, sermaye gelişimi hızlanmış kentlerdeki küçük ve orta boy işletmelerin sayısı artmış bu gelişme de doğrudan gecekondulaşmayı etkilemiştir. 1960'a değin gecekondu, yoksul ailelerin barınma gereksinmelerini kendi olanaklarıyla karşılama çabalarını ifade eden bir dönemdir. Fakat 1960–70 arasında yapılan gecekonduların kiraya verilme oranı artmıştır. 1980 sonrasında ise kentleşmeye ilişkin tüm faktörlerin yanında, güvenlik bütün sorunların bir kalemde anlatımıdır. Aslında gecekonducuların siyasal sistemdeki bu tutumu, onların siyasal kararların etkisine ne denli açık olduğu düşünüldüğünde doğal karşılanmaktadır. Örneğin, hükümet yeni bir uygulama ile gecekonduların belediyeler aracılığı ile satışı kararını almıştır. Hazineye gelir elde etmek amacıyla gerçekleşen bu uygulamada, gecekondu bedelinin dörtte birinin peşin geri kalanının ise 2 yıl içinde ödenmesi kabul edilmiştir.

Gecekondu yerleşimcilerinin yerel ve ulusal politikadaki temel amacı, gecekondu varlığını sürdürmesidir. Bu çerçevede siyaset geçişeldir (transitional) yani kentle tamamıyla bütünleşene kadar kestirme bir yön izler. Daha sonra gecekondu politika, ulusal trendlere daha yavaş bir şekilde uyumlulaşır. Göçmenlerin kırsaldan kentsel varlığa geçişinin son aşamasında siyaset, iletişim ve sosyal mobilizasyon şiddetini artırır ve gecekondu yerleşimcilerinin kent olaylarına katılımı kolaylaştırır ve artar böylece kent çevresine entegrasyon hızlanır.

Son olarak gecekondu olgusunu tartışan üç önemli yaklaşım mevcut olduğunu söylemek mümkündür: "Tampon kurumlar", "marjinal sektör" ve "merkez çevre" ya da diğer adıyla "bağımlı kentleşme" yaklaşımlarıdır

3.5. TÜRKİYE'DE KENTLİLEŞME

Türkiye hızla kentsel toplum olmaktadır. 1950'de ülke nüfusunun beşte biri kentlerde yaşarken, bugün % 75-80'i kentlerde yaşamaktadır. Nüfusun bu oranlarda kentlerde toplanması, başlı başına önemli bir olaydır. Ancak bundan da önemli olanı kentlere doluşan bu nüfusun kentlileşmesidir. Bu nüfus hızlı bir değişim süreci yaşamaktadır. Türü konulardaki tavır ve davranışlar değişmektedir. Nüfustaki bu değişme siyasal yapımıza, toplumsal yapının türü yönlerine hızla yansiyacaktır. Toplumsal yaşamın her alanında değişim istekleri keskinleşmektedir. Bu istek ve özelemler yakın gelecekte somut taleplere dönüşecektir. Toplumsal değişme böylece giderek hızlanacaktır.

Kente göçen bu insanlar zaman içinde ekonomik ve sosyal bakımlardan "kentlileşmektedirler" Ekonomik bakımdan kentlileşme kişinin geçimini tamamen kentte veya kente özgü işlerle sağlıyor duruma gelmesiyle gerçekleşir. "Sosyal bakımdan kentlileşme" ise kır kökenli İnsanın türü konularda kentlere özgü tavır ve davranış biçimlerini, sosyal ve tinsel değer yargılarını benimsemesi ile gerçekleşmektedir (Şenyapılı, 1982; 31-34).

Kırdan kente göç eden birey "kırsal özelliklerini" yavaş yavaş yitirerek "kentsel özellikler" kazanmaktadır. Böylece sosyal değerleri bakımından "kır İnsanı" zamanla "kent insanına" dönüşmektedir. Ancak özellikle birinci kuşak köy göçmeni insanı, hiç bir zaman kırını tamamen dışlayamamaktadır (Kartal, 1992: 227).

Bununla birlikte köylü kente gelirken kendi kültürünü de beraberinde getirir. Bu kültürü kente uydurmaya çalışır, uymayan taraflarını ayıklar. Kentliliğe geçiş sürecinde köylünün yaşama biçimiyle birlikte ağır ağır değişen inançlar değer yargılan, davranışlar, tutkular belli bir dönemde kırsal özelliklerinden arınır. Bu arınmaya kadar geçen zaman kesitinde var olan kültür birikimine ne kent ne de köy kültürü denebilir.

Bir toplumun yapısını ve bu yapıdaki, değişimleri o toplumu oluşturan insanlardan (nüfustan) ve onların özelliklerinden ayrı olarak ele alıp inceleyemeyiz. Nüfus toplumsal yapının temel öğelerinden birisidir. Bir toplumun sosyal, ekonomik ve siyasal yapısının değişmesi o toplumu oluşturan kişilerin ve ailelerin özelliklerinin tavır ve davranışlarının değişmesi ile yakından ilgilidir. Bugün toplam nüfusun artışına oranla çok yüksek kentleşme hızına sahip olan Türkiye'de ülke nüfusunun önemli bir bölümü 25–30 yıl gibi kısa bir zaman diliminde kentlere akmıştır. Kentleşme akımında yer alan bu nüfusun özellikleri ve dünya görüşleri değişmektedir. Kentlere yığılan geniş kitleler, kültür haberleşme araçlarına açıklığın sağladığı imkânlardan da yararlanarak siyasal yönden köye oranla daha çabuk bilinçlenmektedirler. Ayrıca büyük nüfus yığılmalarının gerçekleştiği kentsel alanlarda sorunlar belirgin biçimde ortaya çıkmaktadır. Bu sorunların çözülmesi ve nüfusun gereksinimlerinin karşılanması sarsaklandığında, sistem içinde patlamaya hazır gerilimler doğmaktadır. Bu gerilimler, köklü önlemler alınması isteklerini yoğunlaştırmakta ve etkinleştirmektedir. Giderek sosyal ve ekonomik yapının değişim sürecinin hızlanması olasılığı ortaya çıkmaktadır (Kartal, 1992: 228)

IV BÖLÜM

4.1. MARDİN VE KENTLEŞME

4.1.1. Mardin'in Tarihi

Mardin'in tarihi geçmişi çok eskilere dayanmaktadır. M.Ö. 3000 yıllarında Hurrilerin Mardin yöresine yerleştiklerini (Akurgal, 2005: 173) hatta burayı başkent olarak kullandıkları anlaşılmaktadır.(Oates, 2004: 39) M.Ö. 2000 de Mitanniler, Zagros Dağlarının üzerinden Yukarı Mezopotamya'ya gelerek muhtemelen Mardin'i de içine alan bu bölgeye yerleşmişlerdir (Türk ansiklopedisi, 1971: 388)

M.Ö XIV. Yüzyılda Mitanniler üzerine bir sefer düzenleyen Hitit kralı I.Şippilulima Mitanniler'in merkezine ulaşarak bu devleti ele geçirdi. Daha sonra yaklaşık olarak M.Ö. 1300 sularında Asur kralı I. Salmanasar, Mitanni krallığını ele geçirerek Hanigaltbalt olarak bir Asur eyaleti haline getirdi (Akurgal, 2005: 178)

M.Ö. 612'de Med kralı Uvaşsätz ile Babil Kralı Nabopolasar'ın önderliğindeki ittifak Ninive'yi alarak bu bölgeye Babillilerin egemen olmasını sağladılar. Ancak bu egemenlik Perslerin yayılmasıyla fazla sürmeyecektir. M.Ö.539'da Kiros, Babil,'i ele geçirerek (Oates, 2004: 142–143)Mardin yöresini de Pers hâkimiyeti içine almıştır. I.Darius (Dara) zamanında (521–486) satraplık örgüt biçimiyle Pers imparatorluğu 20 idari birime ayrılıp(Oates, 2004: 143–144) Mardin bölgesi Suriye-Fenike-Filistin satraplığına bağlanmıştı (Childe, 1993: 129)

Bölgede Pers egemenliği M.Ö. 331 yılında Makedonya Kralı Büyük İskender'in Erbil yakınlarında Pers ordusunu yenmesiyle sona ermiştir. Büyük İskender'in ölümünün ardından Mardin bölgesi Selevkosların eline geçmiştir (Aydın vd, 2001: 46) Selevkos egemenliği M.Ö. 256'da İran'da Arsakes tarafından kurulan Part devletinin M.Ö. 161–122 yılları arasında tüm Mezopotamya'yı ele geçirmesiyle son bulmuştur (Oates, 2004: 149) Ancak Partlarla Selevkoslar arasındaki bu amansız mücadele sonucu

Mardin bölgesi bu dönem boyunca tahrip edilmiştir (Aydın vd, 2001: 46) Şehrin Romalıların eline geçmesiyle de çetin günler yeniden başlamış olacaktır.

İslâm tarihçileri, Cezire'nin fethinden bahsederken, Mardin isminden direkt söz etmemektedirler. Ancak bu tarihçilerin hemen hemen hepsinin ittifak ettikleri bir nokta vardır ki; o da Mardin'in İyaz b. Ganem tarafından 639–40 tarihleri arasında fethedildiğidir (Şümeysani, 1987: 45). Mardin, Müslümanlar tarafından fethedildikten sonra, Ermenistan sınırlarına kadar yayılan, koloniler halinde önceki iskânlara oranla çok daha yoğun bir biçimde bölgeye yerleşen Arap kabileleri, belirli bir nüfus baskısı oluşturmaya başlamışlardı (Aydın vd, 2001: 71) Öyle ki bu göçler yüzyıllar süren bir nüfus hareketinin zirvesi olmuştu.

Mardin, 692 yılında Abdülmelik b. Mervan döneminde Emevilerin eline geçmiştir. Ardından Abbasilerin hâkimiyeti 749 yılında başlayacaktır.(Dolapönü, 1972: 3–34) Daha sonraları Hamdaniler (885) ve Mervaniler dönemleri (1080) birbirlerini izleyecektir. Bu dönemlerin ardından Artuk Bey'in oğlu Necmeddin İlğazi, 1105 yılında Bağdad valiliğinden azledilince Mardin'e gelmiş ve burada Mardin Artuklularının (Turan, 2001: 145) "Tabaka-i İlğaziye"(Göyünç, 1991: 8) kolunu kuracaktır(1108)

Artukoğullarının yıkılışından sonra Akkoyunlular ve Karakoyunlular farklı aralıklarla Mardin'i idare etmişlerdir. Kısa bir süreliğine dahi olsa Safevilerin hâkimiyetinde kalan Mardin, 1514 yılında gerçekleşen Çaldıran muharebesi sonucunda Osmanlıların hâkimiyetine girmiştir. Bu tarihten itibaren Mardin hiç el değiştirmemek üzere Osmanlıların bir kenti olarak kalmıştır (Göyünç, 1991: 46). Mondros Mütarekesi sonrasında Fransızlar şehri işgal etmek istemişlerse de buna muvaffak olamamışlardır.23 Nisan 1920'deTBMM'nin kurulmasından sonra Ekim 1923 tarihinde Cumhuriyetle birlikte Türkiye Cumhuriyetinin bir vilayeti olarak kabul edilmiştir (Mardin İl Yıllığı, 1987: 16–17)

4.1.2. Coğrafi Konumu

Güneydoğu Anadolu Bölgesinde yer alan Mardin, doğuda Şırnak ve Siirt, batıda Şanlıurfa, kuzeyde Diyarbakır ve Batman illeriyle; güneyde ise Suriye devleti ile sınır komşusudur.

Mardin Eşiği adı verilen doğu-batı doğrultulu dağ kütlesi ilin büyük bölümünü kaplar. Mardin Eşiğinin orta kesiminde Suriye sınırındaki ovalara doğru dik yamacın eteğinden suyu bol kaynaklar bulunur. Yükseltinin bazen 1000 metrenin üzerine çıktığı dik yamaçlar bulunur.

Karasal bir iklime sahip olan bölgede yazlar sıcak ve kurak, kışlar ise ılık ve yağışlı geçmektedir. Doğal bitki örtüsü bozkır olup orman bakımından fakirdir.

Mardin’de akarsu bulunmamasına rağmen büyük akarsular için kaynak oluşturan küçük dereler vardır: Şeyhan Deresi, Gümüş çayı Deresi, Çağçağ Deresi ve Savur Çayıdır. Çağ çağ Deresi üzerinde Nusaybin Barajı kurulmuştur (Dağ, 2007: 9).

4.1.3. Mahallelerin Demografik Göstergesi

Tablo 1: Mardin’de Kentsel Nüfusun Mahallelere Dağılımı
(Ü: Üst Gelir Grubu , O: Orta Gelir Grubu , AO: Alt-Orta Gelir Grubu , A : Alt Gelir Grubu)

N0	MAHALLE	NÜFUS	BRÜT YOĞ. (kişi/ha)	SOSYAL DURUM
1	CUMHURİYET	5.356	185	AO
2	ÇABUK	5.553	206	O
3	DİYARBAKIRKAPI	2.847	190	ÜO
4	EMİNETTİN	1.322	287	O
5	ENSAR	7.412	141	AO
6	EVREN	1.317	37	A
7	GÜL	5.077	299	ÜO
8	İSTASYON	6.845	101	A
9	KAYACAN	993	66	A
10	LATİFİYE	1.317	376	O
11	MEDRESE	2.093	419	ÜO
12	NECMETTİN	1.938	431	O
13	NUR	1.014	31	AO
14	OFİS	3.018	22	A
15	ONÜÇ MART	Yeni bir mahalle olup kayıtlarda Yenişehir Mahallesinde yer almaktadır.		
16	SARAÇOĞLU	7.751	80	A
17	SAVURKAPI	9.746	165	AO
18	ŞAR	7.148	357	ÜO
19	ŞEHİDİYE	3.957	719	O
20	TEKER	5.045	1.173	O
21	ULUCAMI	3.024	432	O
22	YENİKAPI	2.612	307	O
23	YENİŞEHİR	16.188	76	Ü
	TOPLAM	101.573	118	-

Kaynak: Mardin Belediyesi Çevre Raporu

Mardin'de sosyal hayatın belirleyici unsurlarından biri de mahallelerdir. Mahallenin ön plana çıkan özelliği sosyal hayatın tüm ayrıntılarını veren bir yapıya sahip olmasıdır.16.yy.da Osmanlı'nın fethinden sonra 9 mahalleye sahip olan Mardin, 19.yüzyılın başlarına gelindiğinde mahalle sayısı 13'e çıkmaktadır (Kankal vd, 2007: 102–103)

Bugün Mardin kenti 23 mahalleden ibaret olup, nüfus yoğunluğuna ve yapısal farklılıklarına göre yeni kent (Yenişehir Mahallesi) ve eski kent merkezi olmak üzere iki kısma ayrılmış durumdadır. Her iki merkezin çevresinde de gecekondu oluşmuştur. Bu gecekondu şehri hızlı bir gecekondulaşmanın yaşandığı İstasyon, Ofis, Evren, Ensar ve Saraçoğlu mahalleleri temel gereksinimler olan su, elektrik ve kanalizasyon yetersizliklerini yoğun şekilde yaşamaktadır.

Kızıltepe yolu üzerindeki İstasyon Mahallesi'nde, gecekonduyla kamu kuruluşlarına ait lojmanlar yan yanadır. Aynı bölgedeki Ofis Mahallesi ile Yeni Yol'un altında bulunan Saraçoğlu Mahallesi ve Nusaybin Yolu üzerindeki Evren Mahallesi'nde yakın köylerden göç eden köylüler yoğun olarak yerleştiği alanlardır (Açıkalın vd, 2001: 31–32)

4.1.4. Gelir Durumu ve Konut İlişkisi

4.1.4.1. Alt Gelir Grubu

Bu grupta konutlar briketten yapılmış olup bir kısmında dış yoktur. Ortalama büyüklük yaklaşık 70–100 m²'dir Konutlar genelde tek veya iki katlı ve ayırık nizamdır. Alt gelir gruplarının yerleştikleri mahallelerde kiralık konut sayısı oldukça azdır.

4.1.4.2. Alt Orta Gelir Grubu

Bu grup konutları briketten yapılmış olup, dış sıva vardır. Ortalama büyüklük yaklaşık 70–100 m²'dir Bazı konutlar, kat çıkma yoluyla 2, merkeze yakın olanlar 3 kat olmuştur. Alt orta gelir gruplarının yerleştikleri mahallelerde kiralık konut oranı artmaktadır.

4.1.4.3. Orta – Üst Orta Gelir Grubu

Bu grup genellikle merkeze yakın bölgede yoğunlaşmıştır. Bazı evler geleneksel ve tarihi yapılar, bazı evler ise apartman şeklindedir. Konutların tipik bir karakteri yoktur. Tümünde dış cephe sıvası mevcuttur. Konut büyüklüğü 100 m²'den 200 m²'ye kadar değişebilmektedir.

4.1.4.4. Üst Gelir Grubu

Üst gelir grubu genel olarak apartmanlarda yaşamaktadır. Apartmanlar büyük çoğunlukla 5 veya 6 katlıdır. Daire büyüklüğü 125–220 m² arasında değişmekte olup, yapı standartları ve yoğunluk yüksektir. Nadir olarak, merkez mahallelerde yüksek gelir grubunun ikametlerini sürdürdükleri geleneksel taş evler de bulunmaktadır. Mevcutta Yerleşmede üst gelir gruplarının müstakil ve bahçeli konutlara yerleşme eğilimi düşüktür. Ancak, bu konuda oluşan bir talep vardır. Halen 3 katlı birkaç site oluşmuş bulunmaktadır (Kaynak: Mardin Belediyesi Çevre Raporu).

4.1.5. Mardin'in Sosyo Kültürel Yapısı

Günümüzde Mardin'in tarihsel kültürel kimliklerini dine, kökene, /soya ve uzun süre yaşanan yere göre tanımlamak mümkündür.. Dine göre farklılaşma, Müslüman ve Hıristiyan grupları tanımlamaktadır. Kökene göre farklılaşma, Arap, Kürt, Türk ve Arami grupları tanımlamaktadır. Özellikler Müslüman gruplar, aşiret ve aile bağına sahip alt kimliklere sahiptir. Aile soy bağları Arap kökenlilerde, Aşiret bağları ise Kürt kökenlilerde güçlüdür. Ancak Mardin'in bazı aristokrat aileleri Kürt kökenlidirler. Uzun süre yaşanan yere göre farklılaşma köylü ve kentli grupları tanımlamaktadır.

Müslüman gruplar, Arap, Kürt ve Türklerden; Hıristiyan gruplar, baskın bir biçimde, Arami'lerden yani Süryanilerden (toplam 75 hane) oluşmaktadır. Müslüman gruplar arasındaki dinsel ayrım noktası mezhep ayrılıklarıdır. Her ikisi de Sünni mezhepler olan Şafilik ve Hanefilikten birincisi Kürtler arasında, ikincisi de Araplar arasında yaygındır.

Kentin En önemli karakteristik özelliği olarak, yüzyılların yarattığı birikimle günlük yaşamda Arapça, Kürtçe, Türkçe konuşulmakta ibadet dili olarak Süryanice

kullanılmaktadır. Ayrıca kentte yaşayanların büyük çoğunluğu en az iki dil konuşabilmektedir.

Kent merkezinde yaşayanlar açısından toplumsal kimliklendirme birinci derecede önemli olgu, kentlilik/köylülük ayırımıdır. Dinsel ve etnik aidiyetler ve ayrımlar, köylü ve kentlileri özgül biçimde tanımlayarak, ayrımlarını netleştiren veya aralarındaki bağı kuran referans çerçeveleridir.

Kentin yerlisi olan ailelerin büyük bölümü ticaret ve zanaat erbabıdır. Kentin düşünsel yapısı üzerinde aristokratik ailelerin etkisi hala devam etmektedir.

Ana kimlik gruplarının üyesi olan ailelerden, yüzyıla yakın süredir kentte yaşayanlar bulunmakla birlikte, bugün Mardin'de 'kentli' olarak tanımlanmayan grubu, 1980 sonrasında çevre köylerden yoğun biçimde göç eden Kürtler oluşturmaktadır. Benzeri biçimde, Cumhuriyet döneminde başlamak üzere özellikle 1970'lerde hızlanan dışarıya göç dalgası tüm grupları vurmuş haldedir (Açıkalın vd, 2001: 25–26).

4.1.6. Mardin Kentinin Şehir Dokusu

Mardin, İnsanlık tarihinde ilk uygarlıkların ortaya çıktığı mekanlardan olan Mezopotamya ve Anadolu arasındaki bölgede yer alması dolayısıyla zengin bir kültürel mirasa ve yerleşme kültürüne sahiptir.

Mardin, yamaç üzerinde kurulmuş kuzey güney doğrultusunda sınırlı olup doğu-batı yönünde gelişmiş ve anfiteatre görünümünde olan bir yerleşmedir. (Alioğlu, 2003: 55) Bir tepenin güney yamacına kurulmuş olan şehrin kalesi bu tepenin en üstünde yer almaktadır. Malzeme olarak taşın kullanıldığı Mardin'de; çevresindeki yapılara ait yüksek ve kalın taş duvarların sınırını çizdiği sokaklar, eğime paralel doğrultuda düz ya da rampa biçiminde iken, eğime dik doğrultuda basamaklaşarak merdivene dönüşürler.

Sınırları sur dışına uzun süre pek fazla taşmayan yerleşmede, 1950'li yıllardan sonra güney, doğu ve batı doğrultularında bir genişleme söz konusudur. Doğuda Savurkapı Mahallesinin devamında bazı devlet yapıları ve sosyal konutlar. Batıda ve

Güneyde ise düzensiz yerleşmeler, istasyon çevresinde okullar ve askeri tesisler, Cumhuriyet dönemindeki geleneksel şehrin sınırlarını aşan yapılanmalar oluşmaya başlamıştır.(Karaman, 2000: 292)

Mardin şehir dokusunda diğer geleneksel Anadolu şehirlerinde olduğu gibi ,ortaçağ şehri ticaret hayatının ihtisaslaşma ve farklılaşmasının mekansal örnekleri yer alır:Sipahiler çarşısı,Aktarlar çarşısı,Marangozlar çarşısı,Çarıklar çarşısı gibi. (Alioğlu, 2003: 42)

Mahallelerin etnik yapıları, süreç içinde kazandıkları özellikleri, geleneksel şehrin diğer öğelerini ve şehir bütünü etkileyerek dolaylıda olsa mekanların biçimlenmesine katkıda bulunmuştur. Mahallelerin etnik özelliği uzun süre etkili olmuştur.

Geleneksel ev yapıları tasarlanmış büyük bir merdiven gibi birbirinin cephesini kapatmayacak şekilde tasarlanmıştır. (Alioğlu, 2003: 56)Mardin şehir arazisinin doğal koşulları, tüm yapıları olduğu gibi evleri de etkileyerek çok katlı bir tasarımın doğmasına neden olmuştur. Ancak bir çok katlı evin giriş ve diğer katlarına bakıldığında diğer katların sonraki yıllar yada yüzyıllarda gerektiğe yapıldığı görülmektedir. (Alioğlu, 2003: 61)

Geleneksel Mardin evinin asıl yapı malzemesi taştır.Taş yapılarda dört biçimde kullanılmıştır.Bunlar;Kesme taş,Kabaca yontularak örgüye giren taş,moloz taş,Bezeme amaçlı kullanılan taş. Bu farklı taş türleri bir birinden farklı olup ve evin muhtelif bölümlerinde özel olarak kullanılmaktadırlar. (Alioğlu, 2003: 103)

Mardin'in kuzey güney yönünde sahip olduğu alanın kısıtlılığı, şehir dokusunda tıpkı üzerinde yer aldığı yamaç gibi doğu batı doğrultusunu ve arazi eğimini kullanan biçimlenmeye neden olmuştur.Cami,medrese,zaviye,bedesten ve tüm çarşı dokusunda enine gelişmeyi desteklemiştir.geleneksel evlerin planlaması da bu özellikten etkilenmiştir. (Alioğlu, 2003: 125–126)

Güney cephesinde sokağa bakan pencereler insan boyutunun üstünde iken, avluya bakan iç pencereler insan boyutunda tutulmuş olup, günün farklı saatlerinde

odaya giren ışık değişik açılardan geldiğinden mekanda farklı tonlar ve gölgeler yaratır.

Sokaktaki taş sekiler ve kapı eşikleri gibi detaylar sokağı yaşanılır kılan öğelerdir. (Karaman, 2000: 294)

V. BÖLÜM

5.1. ARAŞTIRMA BULGULARI VE DEĞERLENDİRME

5.1.1. Genel Demografik Özellikler

Araştırmanın alanını oluşturan bölgelerde yaşayan nüfusun genel demografik özelliklerini yansıtan nesnel göstergeler olarak; bireysel özellikler, aile büyüklüğü, göç ve nedenleri alınmıştır.

5.1.1.1. Bireysel Özellikler

5.1.1.1.1. Cinsiyet

Tablo 2: Cinsiyet Dağılımı

Hangi semtte/mahallede oturuyorsunuz?		Cinsiyet?		Toplam
		Erkek	Kadın	
Eski Mardin	Sayı	62	58	120
	%	51,7	48,3	100,0
Gecekondu Bölgesi	Sayı	84	52	136
	%	61,8	38,2	100,0
Yenişehir	Sayı	104	41	145
	%	71,7	28,3	100,0
Toplam	Sayı	250	151	401
	%	62,3	37,7	100,0

Örnelemeye girenlerin 250 si erkek 151'i kadındır. Toplamda 401 kişi ankete cevap vermiştir.

5.1.1.1.2. Yaş

Tablo 3: Yaş Dağılımı

Hangi semtte/mahallede oturuyorsunuz?		Kaç yaşındasınız?					Toplam
		15-20	21-25	26-30	31-40	+ 40	
Eski Mardin	Sayı	5	6	14	52	43	120
	%	4,2	5,0	11,7	43,3	35,8	100,0
Gecekondu Bölgesi	Sayı	11	11	20	47	47	136
	%	8,1	8,1	14,7	34,6	34,6	100,0
Yenişehir	Sayı	2	4	11	59	69	145
	%	1,4	2,8	7,6	40,7	47,6	100,0

Anketi cevaplandıranların % 34,4'ü 31-40 yaşları arasında, % 39,7'si 40 yaşın üstündedir. Her üç bölgede de dağılım aynı yaş grupları arasındadır.

5.1.1.2. Aile Büyüklüğü ve Yapısı

5.1.1.2.1. Medeni Durum

Tablo 4: Medeni Durum

Hangi semtte/mahallede oturuyorsunuz?		Medeni durumunuz nedir?					Toplam
		Evli	Bekâr	Dul	Boşanmış	Başka	
Eski Mardin	Sayı	111	5	2	2		120
	%	92,5	4,2	1,7	1,7		100,0
Gecekondu Bölgesi	Sayı	112	19	3	1	1	136
	%	82,4	14,0	2,2	,7	,7	100,0
Yenişehir	Sayı	129	11	3	1	1	145
	%	89,0	7,6	2,1	,7	,7	100,0
Toplam	Sayı	352	35	8	4	2	401
	%	87,8	8,7	2,0	1,0	,5	100,0

Anketi cevaplayanların toplamda % 87,8'i evli, % 8,7'si bekâr, % 2'si dul, % 1 boşanmış ve başka kategorisinde kendini konumlandıranların sayısı da % 0,5 çıkmıştır.

5.1.1.2.2. Evlenme Biçimi

Tablo 5: Evlenme Biçimi

Hangi semtte/mahallede oturuyorsunuz?	Evlisenez nasıl evlendiniz?				Toplam	
	Görücü usulü ile	Tanışarak	Kaçırdım/kaçtım	Diğer		
Eski Mardin	Sayı	87	24	2	4	117
	%	74,4	20,5	1,7	3,4	100,0
Gecekondu Bölgesi	Sayı	81	24	8	5	118
	%	68,6	20,3	6,8	4,2	100,0
Yenişehir	Sayı	73	59	1	1	134
	%	54,5	44,0	,7	,7	100,0
Toplam	Sayı	241	107	11	10	369
	%	65,3	29,0	3,0	2,7	100,0

Tabloda görülüşü gibi evlenme biçimleri arasında bölgeler arasında bir fark ortaya çıkmaktadır. Görücü usulü ile evlenenler Eski Mardin’de % 74,4; Gecekondu bölgesinde % 68,6;Yenişehir’de % 54,5 iken; tanışarak evlenme Eski Mardin’de % 20,5; Gecekondu Bölgesinde % 20,3; Yenişehir’de % 44 çıkmıştır. Gecekondu bölgesinde oturanların % 6,8’kaçarak evlendiğini belirtmiştir. Görücü usulü ve kaçırma geleneksel değerlerin Eski Mardin ve gecekondu bölgelerinde korunduğunu gösteriyor.

Tablo 6: Akraba Evliliğine Bakış Açısı

Hangi semtte/mahallede oturuyorsunuz?	Akraba evliliklerini uygun buluyor musunuz?			Toplam	
	Evet buluyorum	Hayır bulmuyorum	Fikrim yok		
Eski Mardin	Sayı	19	98	117	
	%	16,2	83,8	100,0	
Gecekondu Bölgesi	Sayı	44	76	120	
	%	36,7	63,3	100,0	
Yenişehir	Sayı	37	99	1	137
	%	27,0	72,3	,7	100,0
Toplam	Sayı	100	273	1	374
	%	26,7	73,0	,3	100,0

Akraba evliliğine genelde ağırlıklı olarak her üç bölgede karşı olmasına rağmen gecekondu bölgesinin insanların % 36,7’si Eski Mardin’in % 16,2’si ve Yenişehir’de oturanların % 27si evet uygun buluyorum diye cevap vermeleri anlamlıdır. Bu durum kırsal davranışların izlerinin devamına işaretler.

Tablo 7: Akraba Evliliğinin Dağılımı

Hangi semtte/mahallede oturuyorsunuz?	Akraba evliliği mi yaptınız?		Toplam	
	Evet	Hayır		
Eski Mardin	Sayı	33	83	116
	%	28,4	71,6	100,0
Gecekondu Bölgesi	Sayı	60	59	119
	%	50,4	49,6	100,0
Yenişehir	Sayı	35	101	136
	%	25,7	74,3	100,0
Toplam	Sayı	128	243	371
	%	34,5	65,5	100,0

Gecekondu bölgesinde evli olanların % 50,4 gibi neredeyse her iki evli olandan birinin akraba evliliği yaptığını görüyoruz. Bu oldukça anlamlıdır. Eski Mardin’de bu durum % 28,4; Yenişehir de % 25,7’dir. Gecekondu bölgesinde kırsal kesim yaşantısının eş seçiminde devam ettiğini görüyoruz.

5.1.1.2.3. Aile Büyüklüğü

Tablo 8: Çocuk Sayısı

Hangi semtte/mahallede oturuyorsunuz?		Evli iseniz kaç çocuğunuz var?														Toplam
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	13	15	16	
Eski Mardin	Sayı	10	16	25	23	15	10	7	4	2	1				1	120
	%	8,3	13,3	20,8	19,2	12,5	8,3	5,8	3,3	1,7	,8				,8	100,0
Gecekondu Bölgesi	Sayı	5	9	11	24	18	13	8	16	7	2	2	1	1		136
	%	3,7	6,6	8,1	17,6	13,2	9,6	5,9	11,8	5,1	1,5	1,5	,7	,7		100,0
Yenişehir	Sayı	9	36	33	21	15	10	2	2	3	3		1			145
	%	6,2	24,8	22,8	14,5	10,3	6,9	1,4	1,4	2,1	2,1		,7			100,0

Eski Mardin’de yaşayanların % 20’si 3 çocuklu, % 19’u 4 çocuklu gecekondu bölgesinde yaşayanların içinde en fazla çocuk sayısı % 17 ile 4 çocuklu, % 13 ile 5 çocuklu, % 9,6’sı 6 çocuk sahibidir. Yenişehir semtinde yaşayanlar arasında en fazla % 24 ile 2 çocuk, % 22 ile 3 çocuk gelmektedir.

Tablo 9: Evde Yaşayanların Sayısı

Hangi semtte/mahallede oturuyorsunuz?	Evde toplam kaç kişi yaşıyorsunuz?															Toplam
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	14	16		
Eski Mardin	Sayı	5	2	9	14	26	23	15	11	10		3	2			120
	%	4,2	1,7	7,5	11,7	21,7	19,2	12,5	9,2	8,3		2,5	1,7			100,0
Gecekondu Bölgesi	Sayı	8	3	5	11	15	27	22	14	7	10	11	1		2	136
	%	5,9	2,2	3,7	8,1	11,0	19,9	16,2	10,3	5,1	7,4	8,1	,7		1,5	100,0
Yenişehir	Sayı	11	2	9	43	30	19	11	10	3	3	3		1		145
	%	7,6	1,4	6,2	29,7	20,7	13,1	7,6	6,9	2,1	2,1	2,1		,7		100,0
Toplam	Sayı	24	7	23	68	71	69	48	35	20	13	17	3	1	2	401
	%	6,0	1,7	5,7	17,0	17,7	17,2	12,0	8,7	5,0	3,2	4,2	,7	,2	,5	100,0

Kente göç edenlerin kentleşme yolunda ulaştıkları bir aşama aile büyüklüğünün daralması ile ilgilidir. (Özer 2004:108) ‘Evde toplam kaç kişi yaşıyorsunuz?’ Sorusuna Eski Mardin de oturanlar % 21 ile 5 kişi, % 19 ile 6 kişi oturduklarını; Gecekondu bölgesinde oturanlarda ise bu durum % 19 ile 6 kişi % 12 ile 7 kişi; Yenişehir de ise % 29 ile 4 kişi % 20 ile 5 kişi olarak çıkmıştır. Timur’un (1972) çalışması Türkiye’de aile büyüklüğünün % 6,2, büyük kent ailelerin de % 4,1 kişiden oluştuğunu açıklamaktadır. Bu bulgular Yenişehir ailesinin büyük kent ailesi düzeyine geldiğini göstermektedir.

Tablo 10: Evde Kimlerle Kalındığı

Hangi semtte/mahallede oturuyorsunuz	Evde kimlerle birlikte yaşıyorsunuz?									Toplam
	Anne baba bekar çocuk	Anne baba evli çocuk	Büyük anne büyük baba	Anne baba ve kardeşler	Esim ve ben	Anne baba çocuklar büyük anne ve kardeşler	Anne baba çocuklar büyük anne büyük baba kız kardeş	Arkadaşlarla		
Eski Mardin	Sayı	101	6	2	1	2	4	3		119
	%	84,9	5,0	1,7	,8	1,7	3,4	2,5		100,0
Gecekondu Bölgesi	Sayı	119	4	3		1	6			133
	%	89,5	3,0	2,3		,8	4,5			100,0
Yenişehir	Sayı	125	2	2	3		3	3	1	139
	%	89,9	1,4	1,4	2,2		2,2	2,2	,7	100,0
Toplam	Sayı	345	12	7	4	3	13	6	1	391
	%	88,2	3,1	1,8	1,0	,8	3,3	1,5	,3	100,0

Bu tablodan çıkan sonuç ailelerin çoğunlukla anne baba ve bekâr çocuktan ibaret olduğu sadece Eski Mardin de % 5; Gecekondu bölgesinde ise % 3 civarında evli çocukların aileleriyle kaldığını gösteriyor. Bu tablo bir önceki tablodaki evde toplam kaç kişi kalıyorsunuz sorusuna verilen cevapların daha çok çocuk sayısını ifade ettiğini söyleyebiliriz.

Egemen olan aile biçimi her üç bölgede de çekirdek aile yapısında olduğunu gösteriyor. Kente yerleşenlerin ilk yıllarında yeni yerleşenlerin daha çok çekirdek aile olduğunu gösteriyor. (Özer, 2004: 110)

5.1.1.3. Göç ve Nedenleri

5.1.1.3.1. Doğum Yeri

Tablo 11: Doğum Yeri

Hangi semtte/mahallede oturuyorsunuz?	Doğduğunuz yerleşim birimi neresidir?					Toplam	
	Mezra	Koy	Kasaba	İlçe	İl merkezi		
Eski Mardin	Sayı	2	26		18	74	120
	%	1,7	21,7		15,0	61,7	100,0
Gecekondu Bölgesi	Sayı	1	81	1	20	33	136
	%	,7	59,6	,7	14,7	24,3	100,0
Yenişehir	Sayı		41	7	23	74	145
	%		28,3	4,8	15,9	51,0	100,0
Toplam	Sayı	3	148	8	61	181	401
	%	,7	36,9	2,0	15,2	45,1	100,0

Eski Mardin’de yaşayanların % 61,7 si il merkezinde doğmuş olup % 21,7 si köy, % 15.ilçede doğduğunu beyan etmiştir. Gecekondu bölgesinde yaşayanların büyük bir çoğunluğu % 59,6 sı köyde doğduğunu bildirmiştir. İl merkezinde doğanlar % 24,3’te kalmıştır. Yenişehir merkezde yaşayanların % 51’ i il merkezinde, % 28,3’ü de köyde doğduğunu belirtmiştir. Gecekondu bölgesinin köyden yoğun bir göç aldığını bu sonuçlardan çıkarabiliriz. Aynı zamanda Yenişehir’de yaşayanların nerdeyse % 3’te birinin köy doğumlu olması da anlamlıdır. Bu sonuçtan Yenişehir semtinin de göç aldığını söyleyebiliriz.

5.1.1.3.2. Kır-Kent ve Kent İçi Hareketliliği

Tablo 12: Mahallede Oturma Nedeni

Hangi semtte/mahallede oturuyorsunuz	Neden bu mahallede oturuyorsunuz?									Toplam
	Eş dost akrabalar burada olduğu için	Hemşerilerim (köylülerimiz kasabalarımız) burada oturuyorlar	Ekonomik durumumuza uygun olduğu için	Nezih bir semt olduğu için	Çocukların okuluna yakın olduğu için	Başka	Evimiz mülkümüz olduğundan	Bu mahallede doğduğum için	Apartman olduğu için	
Eski Mardin	Sayı	19	5	44	11	26	11	2	1	119
	%	16,0	4,2	37,0	9,2	21,8	9,2	1,7	,8	100,0
Gecekondu Bölgesi	Sayı	45	11	53	3	14	9		1	136
	%	33,1	8,1	39,0	2,2	10,3	6,6		,7	100,0
Yenişehir	Sayı	10		26	50	36	20			142
	%	7,0		18,3	35,2	25,4	14,1			100,0
Toplam	Sayı	74	16	123	64	76	40	2	1	397
	%	18,6	4,0	31,0	16,1	19,1	10,1	,5	,3	100,0

Eski Mardin’de oturanların % 37’si Gecekondu bölgesinde oturanların % 39’u mahallede oturma gerekçelerini ekonomik şartlarına bağlamaktadırlar. Aynı mahalleler ikinci sırada farklı gerekçeleri göstermişlerdir: Eski Mardin’ de oturanlar çocuklarının okuluna yakınlığını önemserken Gecekondu bölgesinde yaşayanlar ise eş-dost, akrabaları mahallede oturmak için bir neden görmüşlerdir. Yenişehir’de oturanlar Yenişehir’in nezih bir semt olmasını mahallede oturmak için ağırlıklı olarak önemserken ikinci sırada çocukların okuluna yakınlığını belirtmişlerdir. Bu sonuçlar bölgelerin şekillenmesinde ekonomik faktörlerin önemini vurgulamaktadır.

Tablo 13: Yaşanılan Mahalleye Nereden Gelindiği

Hangi semtte/mahallede oturuyorsunuz?	Bu mahalleye nereden göç ettiniz?							Toplam
	Başka bir ilden	Başka bir ilçeden	Başka bir köyden	Başka bir mahalleden	Doğduğumdan beri buradayım	Başka bir ülkeden		
Eski Mardin	Sayı	10	7	10	43	35	2	107
	%	9,3	6,5	9,3	40,2	32,7	1,9	100,0
Gecekondu Bölgesi	Sayı	7	16	79	21	8	1	132
	%	5,3	12,1	59,8	15,9	6,1	,8	100,0
Yenişehir	Sayı	17	18	7	74	1		117
	%	14,5	15,4	6,0	63,2	,9		100,0
Toplam	Sayı	34	41	96	138	44	3	356
	%	9,6	11,5	27,0	38,8	12,4	,8	100,0

Eski Mardin’de oturanların % 40,2’si başka bir mahalleden göç ettiğini % 32,7’sinin de doğduğundan beri bu mahallede yaşadığını belirtmiş; Gecekondu bölgesinde oturanların % 59,8’i başka bir köyden göç ettiğini; Yenişehir’de oturanların % 63,2’si başka bir mahalleden göç ettiğini söylemiştir. Mahalleler arası hareketlilik kenti olmayı hızlandırmaktadır. Bu tablo bir önceki tablo ile örtüşmektedir.

Tablo 14: Gelinek Yerdeki Mülk Durumu

Hangi semtte/mahallede oturuyorsunuz?	Geldiğiniz yerde hala arsa arazi gibi mal varlığınız var mı?			Toplam
	Evet	Hayır		
Eski Mardin	Sayı	17	98	115
	%	14,8	85,2	100,0
Gecekondu Bölgesi	Sayı	17	115	132
	%	12,9	87,1	100,0
Yenişehir	Sayı	24	114	138
	%	17,4	82,6	100,0
Toplam	Sayı	58	327	385
	%	15,1	84,9	100,0

Her üç bölgenin de geldikleri yerde arsa, arazi, gibi mal varlıkları olup olmadığı sorusuna yüksek oranda hayır cevabını vermişlerdir.

Tablo 15: Gelinen Yere Dönme İsteği

Hangi semtte/mahallede oturuyorsunuz?		Geldiğiniz yere geri dönmek ister misiniz?		Toplam
		Evet	Hayır	
Eski Mardin	Sayı	23	92	115
	%	20,0	80,0	100,0
Gecekondu Bölgesi	Sayı	19	112	131
	%	14,5	85,5	100,0
Yenişehir	Sayı	17	122	139
	%		87,8	100,0
Toplam	Sayı	59	326	385
	%	15,3	84,7	100,0

Eski Mardin’de % 80; Gecekondu bölgesinde yaşayanların % 85,5’i ve Yenişehir’de yaşayanların % 87,8’i geldiği yere geri dönmek istemiyor. Bir önceki tabloda memleketlerinde toprak/arazinin kalmayışı, kent yaşantısına uyum sağlamış olmak ve büyük kent olanaklarından yararlanıyor olmak, dönme isteğini engelleyen etkenler olarak belirlemektedir. Bu veriler Özer’in(2004) çalışmasıyla desteklenmektedir.

Tablo 16: Başka Yerde Yaşama İsteği

Hangi semtte/mahallede oturuyorsunuz?		Su an ikamet ettiğiniz yerden başka bir yerde yaşamak ister misiniz?		Toplam
		Evet	Hayır	
Eski Mardin	Sayı	48	70	118
	%	40,7	59,3	100,0
Gecekondu Bölgesi	Sayı	61	74	135
	%	45,2	54,8	100,0
Yenişehir	Sayı	52	93	145
	%	35,9	64,1	100,0
Toplam	Sayı	161	237	398
	%	40,5	59,5	100,0

Eski Mardin’de oturanların % 40,7’si; Gecekondu bölgesinde yaşayanların % 45,2’si; Yenişehir’de oturanların % 35,9’u şu an ikamet ettiği yerden başka bir yerde yaşamak arzusundadır.

Tablo 17: Başka Yerde Neden Yaşamak İstendiği

Hangi semtte/mahalled e oturuyorsunuz?		Başka yerde yaşamak istiyorsanız neresi ve neden?												Toplam
		Başka bir yerde yaşamak istemeyenler	Aileme yakın bir yer olsun	Başka bir ilin ilçesine	Çiftlik evinde	Eğitim şartları uygun bir yere	Başka bir mahalleye Yenişehir'e	Mülkümün olacağı bir yere	Başka bir şehirde iş imkânları olduğundan	Yurt dışında/özürlüğüm için	Doğal özellikleri için başka bir ile	Sosyal aktiviteleri olan bir yer	Memleketimde yaşamak isterim	
Eski Mardin	Sayı	65	8	8	1	4	14	3	3			1	1	108
	%	60,2	7,4	7,4	,9	3,7	13,0	2,8	2,8			,9	,9	100,0
Gecekondu Bölgesi	Sayı	66	3	6		5	11	1	21	3				116
	%	56,9	2,6	5,2		4,3	9,5	,9	18,1	2,6				100,0
Yenişehir	Sayı	79	11	1	2	6	1	4	7		5	7	1	125
	%	63,2	8,8	,8	1,6	4,8	,8	3,2	5,6		4,0	5,6	,8	100,0
Toplam	Sayı	210	22	15	3	15	26	8	31	3	5	8	1	349
	%	60,2	6,3	4,3	,9	4,3	7,4	2,3	8,9	,9	1,4	2,3	,3	100,0

Bir önceki tabloda ‘Su an ikamet ettiğiniz yerden başka bir yerde yaşamak ister misiniz?’ Sorusuna evet diyenlerin dağılımı yukarıdaki gibidir. Eski Mardin’de oturanların % 13’ü başka bir mahalleye/Yenişehir’e diye cevap verirken, Gecekondu bölgesinde yaşayanların % 18,1’i başka bir şehirde iş imkânları için diye cevap vermiştir. Yenişehir’de yaşayanların içinde en yüksek değer % 8,8 ile aileme yakın bir yer olsun diye cevaplamıştır. Gecekondu bölgesinde yaşayanların içinde başka bir yerde yaşamak isteyenlerin yarısından fazlası ekonomik gerekçelerle koşul olarak yer değişikliğini istemektedir.

5.1.2. Nüfusun Sosyal Ekonomik ve Kültürel Özellikleri

Araştırma alanını oluşturan mahallelerde yaşayan nüfusun sosyal ekonomik ve kültürel özelliklerini yansıtan nesnel göstergeler olarak: meslek, gelir, konut durumu, eğitim, sağlık, kültür alınmıştır. Bu temel değişkenlerin saptanması deneklerin özelinde, bölgelerin toplumsal konumlarını yansıtmaları açısından önemlidir.

5.1.2.1. Meslek

Tablo 18: Meslek Durumu

Hangi semtte/mahallede oturuyorsunuz?	Mesleğiniz nedir?										Toplam	
	Günderlik işçi	Memur	Esnaf	Çiftçi	Öğrenci	Ev kadını	Ortak muhasebeci, dr.	İşsiz	Başka	Emekli		
Eski Mardin	Sayı	6	35	14		6	44	3	7	5		120
	%	5,0	29,2	11,7		5,0	36,7	2,5	5,8	4,2		100,0
Gecekodu Bölgesi	Sayı	15	31	13	2	13	38	6	12	3	3	136
	%	11,0	22,8	9,6	1,5	9,6	27,9	4,4	8,8	2,2	2,2	100,0
Yenişehir	Sayı	3	65	18	1	1	28	19	2	3	5	145
	%	2,1	44,8	12,4	,7	,7	19,3	13,1	1,4	2,1	3,4	100,0
Toplam	Sayı	24	131	45	3	20	110	28	21	11	8	401
	%	6,0	32,7	11,2	,7	5,0	27,4	7,0	5,2	2,7	2,0	100,0

Eski Mardin’de oturanların % 36,7’si ev kadını, ikinci sırada % 29,2 ile memur gelmektedir. Gecekodu bölgesinde ise % 27,9 ile ev kadını, % 22,8 ile memur gelmektedir. Yenişehir bölgesinde % 44,8 ile memur, % 19,3 ile ev kadını gelmektedir. Gecekodu bölgesinde % 11 ile gündelikçi işçi, % 8,8 ile işsiz oranları ev kadını ile toplandığında gecekodu bölgesi için ekonomik gerekçelerin ne kadar anlamlı olduğu ortaya çıkar.

5.1.2.2. Gelir

Tablo 19: Gelir Durumu

Hangi semtte/mahallede oturuyorsunuz?	Aylık geliriniz ne kadardır?									Toplam
	200 YTL veya daha az	201–400 YTL	401–600	601–800 YTL	801–1000 YTL	1001–1500 YTL	1501–2000 YTL	2001 YTL den daha fazla		
Eski Mardin	Sayı	17	20	20	31	20	1	3		112
	%	15,2	17,9	17,9	27,7	17,9	,9	2,7		100,0
Gecekodu Bölgesi	Sayı	32	18	33	26	12	5	2	2	130
	%	24,6	13,8	25,4	20,0	9,2	3,8	1,5	1,5	100,0
Yenişehir	Sayı	3	4	16	20	28	41	19	10	141
	%	2,1	2,8	11,3	14,2	19,9	29,1	13,5	7,1	100,0
Toplam	Sayı	52	42	69	77	60	47	24	12	383
	%	13,6	11,0	18,0	20,1	15,7	12,3	6,3	3,1	100,0

Eski Mardin'in aylık gelirinin % 27,7'si 601–800 YTL iken, gecekondü bölgesinin % 21,4'ü 401–600 YTL, % 24,6'sı 200YTL ve daha az belirtilmişken; Yenişehir bölgesi için % 29,1'i 1001–1500 YTL ile % 19,9 ile 801–1000 YTL arasında gelir beyan edilmesi, bölgeler arası ekonomik boyut hakkında bilgi veriyor. Gecekondü bölgesinin gelir limitinin bu kadar düşük olması işsizlik ve kadının çalışma hayatında aktif olmaması ile ilgili olabilir. Yenişehir'de ortalama gelirin bu kadar yüksek çıkması evde birden fazla çalışanın olduğunun göstergesidir. Bu da kadının ekonomik hayattaki varlığına işaret etmektedir.

Tablo 20: İşsiz Kalımda Geçimi Sağlamanın Yolları

Hangi semtte/mahallede oturuyorsunuz?		İssiz kalıp gelir getiren bir işiniz olmazsa-olmadığında geçiminizi nasıl sağlarsınız/sağladınız?										Toplam
		Akrabalardan yardım alarak	Birikimlerle	Tanıdıklarından borç para alarak	Evdeki bazı eşyaları satarak	Takı altın ve ziynet eşyalarını satarak	Arsa ev tarla satarak	Karımın bir işyerinde çalışmasını sağlayarak	Geçici işlerde çalışarak	Çocukların çalışmasını isteyerek	El işi, dantel yaparak	
Eski Mardin	Sayı	16	25	6	3	2	1	2	57	3	3	118
	%	13,6	21,2	5,1	2,5	1,7	,8	1,7	48,3	2,5	2,5	100,0
Gecekondü Bölgesi	Sayı	19	20	8	1	6	1	1	62	8	8	134
	%	14,2	14,9	6,0	,7	4,5	,7	,7	46,3	6,0	6,0	100,0
Yenişehir	Sayı	19	46	2		5	3		60		4	139
	%	13,7	33,1	1,4		3,6	2,2		43,2		2,9	100,0
Toplam	Sayı	54	91	16	4	13	5	3	179	11	15	391
	%	13,8	23,3	4,1	1,0	3,3	1,3	,8	45,8	2,8	3,8	100,0

Her üç bölge de işsiz kalıp gelir getiren bir işi olmadığı zaman geçici işlerde çalışmayı tercih ederken, birikimlerle çözüm boyutu ikinci sırada, üçüncü sırada akrabalardan yardım alma yer almaktadır. Gecekondü bölgesinde % 6 oranında çocuklarını çalıştırarak çözüm arayanlar var.

Tablo 21: Kredi Kartı Kullanma Durumu

Hangi semtte/mahallede oturuyorsunuz?		Kredi kartı kullanıyor musunuz?		Toplam
		Evet	Hayır	
Eski Mardin	Sayı	49	71	120
	%	40,8	59,2	100,0
Gecekondu Bölgesi	Sayı	34	101	135
	%	25,2	74,8	100,0
Yenişehir	Sayı	113	31	144
	%	78,5	21,5	100,0
Toplam	Sayı	196	203	399
	%	49,1	50,9	100,0

Eski Mardin’de oturanların % 40,8’i kredi kartı kullanıyor, % 59,2’si kredi kartı kullanmıyor; Gecekondu bölgesinde yaşayanların % 25,2’si kredi kartı kullanırken % 74,8’i kredi kartı kullanmamaktadır. Yenişehir’de yaşayanların % 78,5’i kredi kartı kullanırken % 21,5’i kredi kartı kullanmamaktadır. Bu sonuçlarla yeni tüketim alışkanlıkların Yenişehir bölgesinde kabul bulunduğunu fakat özellikle Gecekondu bölgeleri için henüz bu türden alış veriş alışkanlıklarının oluşmadığını söylemek mümkün. Bu sonuç aylık ortalama gelir başlıklı tablo ile de ötüşüyor.

Tablo 22: Banka İşlemlerinde İzlenen Yöntem

Hangi semtte/mahallede oturuyorsunuz?		Banka ile ilgili işlemleri ne şekilde gerçekleştirirsiniz?					Toplam
		Banka personeli aracılığı ile	Bankamatik ile	İnternet bankacılığı ile	Telefon bankacılığı ile	Başka	
Eski Mardin	Sayı	65	34	3	2	5	109
	%	59,6	31,2	2,8	1,8	4,6	100,0
Gecekondu Bölgesi	Sayı	66	36	2	4	17	125
	%	52,8	28,8	1,6	3,2	13,6	100,0
Yenişehir	Sayı	58	64	15	2	5	144
	%	40,3	44,4	10,4	1,4	3,5	100,0
Toplam	Sayı	189	134	20	8	27	378
	%	50,0	35,4	5,3	2,1	7,1	100,0

‘Banka ile ilgili işlemleri ne şekilde gerçekleştirirsiniz?’ Sorusuna Eski Mardin de yaşayanların % 59,6’ı banka personeli aracılığıyla, % 31,2’si bankamatik ile; Gecekondu bölgesinde yaşayanların % 52,8’i banka personeli aracılığıyla, % 28,8’i bankamatik ile; Yenişehir bölgesinde yaşayanların % 40,3’ü banka personeli aracılığıyla, % 44,4’ü bankamatik ile ve yine % 10,4’ü internet bankacılığını kullanarak

gerçekleştirmektedir. Bu sonuçlar, banka ile ilişkilerde değişimin bölgeler arası farklılıklar gösterdiğinin kanıtıdır.

5.1.2.3. Konut Durumu

Tablo 23: Konut Tipi

Hangi semtte/mahallede oturuyorsunuz?		Oturduğunuz konut tipi hangisidir?					Toplam
		Apartman dairesi	Müstakil ev	Gecekondu	Tek gözlü konut	Başka	
Eski Mardin	Sayı	10	97	2	10	1	120
	%	8,3	80,8	1,7	8,3	,8	100,0
Gecekondu Bölgesi	Sayı	16	88	14	10	4	132
	%	12,1	66,7	10,6	7,6	3,0	100,0
Yenişehir	Sayı	141	2		1	1	145
	%	97,2	1,4		,7	,7	100,0
Toplam	Sayı	167	187	16	21	6	397
	%	42,1	47,1	4,0	5,3	1,5	100,0

Eski Mardin’de oturanların % 80,8’i müstakil evde, % 8,3’si apartman dairesinde, % 8,3’ü tek gözlü konutta yaşadığını beyan etmekte. Gecekondu bölgesinde yaşayanların % 66,7’si müstakil ev, % 12,1’i apartman, % 10,6’sını gecekondu; Yenişehir’de % 92,7’si apartman, % 1,4’ü müstakil evdir.

Tablo 24:Evin Mülkiyet Durumu

Hangi semtte/mahallede oturuyorsunuz?		Oturduğunuz evin mülkiyet durumu nedir?					Toplam
		Ev sahibiyim	Kiracıyım	Lojman	Ev benim değil ama kirada ödemiyorum	Başka	
Eski Mardin	Sayı	55	49	3	13		120
	%	45,8	40,8	2,5	10,8		100,0
Gecekondu Bölgesi	Sayı	69	53	3	10		135
	%	51,1	39,3	2,2	7,4		100,0
Yenişehir	Sayı	91	40	7	3	2	143
	%	63,6	28,0	4,9	2,1	1,4	100,0
Toplam	Sayı	215	142	13	26	2	398
	%	54,0	35,7	3,3	6,5	,5	100,0

Eski Mardin’de ev sahibiyim diyenlerin oranı % 45,8; kiradayım diyenler ise % 40,8’dir. Gecekondu bölgesinde ev sahibiyim diyenlerin oranı % 51,1; kiracıyım diyenler % 39,3’tür. Yenişehir’de ev sahibiyim diyenlerin oranı % 63,6; kiracıyım diyenler % 28’dir.

Tablo 25: Evin Alt Yapı Durumu

Hangi semtte/mahallede oturuyorsunuz?		Oturduğunuz evin alt yapı sorunu var mı? (Su, Kanalizasyon ve yol ve elektrik gibi)		Toplam
		Evet	Hayır	
Eski Mardin	Sayı	39	81	120
	%	32,5	67,5	100,0
Gecekondu Bölgesi	Sayı	53	82	135
	%	39,3	60,7	100,0
Yenişehir	Sayı	36	109	145
	%	24,8	75,2	100,0
Toplam	Sayı	128	272	400
	%	32,0	68,0	100,0

‘Oturduğunuz evin alt yapı sorunu var mı?’ Sorusuna Eski Mardin bölgesinin % 32,5’i evet vardır; Gecekondu bölgesinin % 39,3’ü evet vardır; Yenişehir bölgesinin % 24,8’i evet vardır cevabını vermiştir. Gecekondu bölgesinin yine bu kategoride en yüksek değerde kalması çarpık kentleşmenin bir başka izahıdır. Yine de evin alt yapı sorusuna verilen olumsuz cevabın azlığı deneklerin ‘alt yapı’ kelimesini anlamamalarından kaynaklanmış olabilir.

Tablo 26: Tuvaletin Yeri

Hangi semtte/mahallede oturuyorsunuz?		Tuvaletiniz evin içinde mi?		Toplam
		Evet	Hayır	
Eski Mardin	Sayı	92	28	120
	%	76,7	23,3	100,0
Gecekondu Bölgesi	Sayı	104	32	136
	%	76,5	23,5	100,0
Yenişehir	Sayı	137	7	144
	%	95,1	4,9	100,0
Toplam	Sayı	333	67	400
	%	83,3	16,8	100,0

‘Tuvaletiniz evin içinde mi?’ Sorusuna Eski Mardin’den % 23,3ü; gecekondu bölgesinde % 23,5 ‘i; Yenişehir’de oturanların ise % 4,9’u tuvaletin evin içinde olmadığı cevabını vermişlerdir.

Tablo 27: Çocuk Odası

Hangi semtte/mahallede oturuyorsunuz?		Evde çocuklar için ayrı bir oda var mı?		Toplam
		Evet	Hayır	
Eski Mardin	Sayı	50	70	120
	%	41,7	58,3	100,0
Gecekondu Bölgesi	Sayı	66	70	136
	%	48,5	51,5	100,0
Yenişehir	Sayı	124	17	141
	%	87,9	12,1	100,0
Toplam	Sayı	240	157	397
	%	60,5	39,5	100,0

Eski Mardin’de ‘Evde çocuklar için ayrı bir oda var mı ?’ Sorusuna % 41,7’si evet, % 58,3’ü hayır cevabını vermişlerdir. Gecekondu bölgesinde ise % 48,5 ‘i hayır, % 51,5 ‘i evet cevabını vermişlerdir. Yenişehir’de ise % 87,9 ‘u evet, % 12,1’i ise hayır cevabını vermişlerdir.

5.1.2.4. Eğitim

Tablo 28: Eğitim Durumu

Hangi semtte/mahallede oturuyorsunuz?		Eğitim durumunuz?							Toplam
		Okuryazar değil	Okuryazar	İlkokul mezunu	İlköğretim okulu mezunu	Lise	Üniversite	Lisansustu	
Eski Mardin	Sayı	14	6	32	16	40	11		119
	%	11,8	5,0	26,9	13,4	33,6	9,2		100,0
Gecekondu Bölgesi	Sayı	20	6	48	12	39	10	1	136
	%	14,7	4,4	35,3	8,8	28,7	7,4	,7	100,0
Yenişehir	Sayı	6	5	15	17	47	53	2	145
	%	4,1	3,4	10,3	11,7	32,4	36,6	1,4	100,0
Toplam	Sayı	40	17	95	45	126	74	3	400
	%	10,0	4,3	23,8	11,3	31,5	18,5	,8	100,0

Eski Mardin’de oturanların % 33,6’sı lise, % 26,9’u ilkokul mezunu, % 13,4’ü ilköğretim mezunu, % 11,8 ise okur- yazar değildir. Gecekondu bölgesinde ise ilkokul mezunu % 35,3’ü lise mezunu % 28,7’si okur-yazar olmayan % 14,7’dir. Yenişehir’de

ise % 36,6'sı üniversite, % 32,4'ü lise, % 11,7'si ilköğretim okulu mezunudur. Görüldüğü gibi Yenişehir bölgesinde yaşayanların öğrenim düzeyleri daha yüksektir.

Tablo 29: Kız Çocuklarının Okumasına Bakış

Hangi semtte/mahallede oturuyorsunuz?		Kız çocuklarının okumasına bakışınız nasıldır?					Toplam
		Okumamalı	ilkgretime kadar okumalı	Liseye kadar okumalı	Üniversiteye kadar okumalı	Başka	
Eski Mardin	Sayı	8	9	4	98	1	120
	%	6,7	7,5	3,3	81,7	,8	100,0
Gecekondu Bölgesi	Sayı	15	16	14	83	7	135
	%	11,1	11,9	10,4	61,5	5,2	100,0
Yenişehir	Sayı	5	3	8	116	10	142
	%	3,5	2,1	5,6	81,7	7,0	100,0
Toplam	Sayı	28	28	26	297	18	397
	%	7,1	7,1	6,5	74,8	4,5	100,0

Her üç bölgenin kızların okumasına karşı bakış açıları üniversiteye kadar okumaları yönünde çıkmıştır. Gecekondu bölgesinde ilköğretime kadar okumalı diyenlerin oranı % 11,9'i, okumamalı diyenler % 11,1'i çıkmıştır.

Tablo 30: Çocuğun Okula Gönderilme Nedeni

Hangi semtte/mahallede oturuyorsunuz?		Çocuğunuzu okula en çok hangi neden için gönderiyorsunuz?					Toplam
		Zorunlu olduğu için	Evden uzaklaştırmak için	Bir meslek sahibi olması için	Eğitilmiş bir fert olması için	Başka	
Eski Mardin	Sayı	5		67	46		118
	%	4,2		56,8	39,0		100,0
Gecekondu Bölgesi	Sayı	9	1	82	39	3	134
	%	6,7	,7	61,2	29,1	2,2	100,0
Yenişehir	Sayı	1	2	61	75		139
	%	,7	1,4	43,9	54,0		100,0
Toplam	Sayı	15	3	210	160	3	391
	%	3,8	,8	53,7	40,9	,8	100,0

Eski Mardin ve Gecekondu bölgesinde yaşayanlar 'Çocuğunuzu okula en çok hangi neden için gönderiyorsunuz?' Sorusuna bir meslek sahibi olması için diye cevaplandırırken; Yenişehir'de bu sorunun cevabı eğitilmiş bir fert olması yönünde olmuştur. Bu cevap bile bölgeler arası eğitime bakış açısını çok iyi yansıtmıştır.

Tablo 31: Çocuğun Okula Kayıt Sürecinde Önemsenenler

Hangi semtte/mahallede oturuyorsunuz?		Çocuğunuzu okula kaydetme sürecinde aşağıdakilerden en çok hangisini önemsersiniz?					Toplam
		Okulun eve yakınlığını	Öğretmenin isim yapmış olanını	Okulun genel başarısını	Okulda okuyan akrabaların varlığını	Başka	
Eski Mardin	Sayı	52	2	59	4	1	118
	%	44,1	1,7	50,0	3,4	,8	100,0
Gecekondu Bölgesi	Sayı	62	2	59	5	3	131
	%	47,3	1,5	45,0	3,8	2,3	100,0
Yenişehir	Sayı	25	22	91	1		139
	%	18,0	15,8	65,5	,7		100,0
Toplam	Sayı	139	26	209	10	4	388
	%	35,8	6,7	53,9	2,6	1,0	100,0

Eski Mardin % 50'si ile okulun genel başarısını %41,1'i ise okulun eve yakınlığını çocuklarını okula kaydetme sürecinde önemserken; Gecekondu bölgesinde yaşayanlar en fazla okulun eve yakınlığını, % 45'i ile okulun genel başarısını önemserken; Yenişehir' de yaşayanların % 65,5'i okulun genel başarısını, % 18' i ise okulun eve yakınlığını önemsiyorlar. Bu veriler uzun bir süreç gerektiren eğitimin önemi hususunda ailelerin öncelikleri hakkında ipuçları vermektedir.

Tablo 32: Çocuğun Cinsellikle İlgili Sorularına Takılan Tutum

Hangi semtte/mahallede oturuyorsunuz?		Cinsellik ile ilgili çocuğunuzun merak edip sorduğu sorulara tepkiniz nasıl olur?					Toplam
		Cevaplarım	Geçştiririm	Başkasına yönlendiririm	Kızırım	Başka	
Eski Mardin	Sayı	54	23	10	22	8	117
	%	46,2	19,7	8,5	18,8	6,8	100,0
Gecekondu Bölgesi	Sayı	80	17	6	16	10	129
	%	62,0	13,2	4,7	12,4	7,8	100,0
Yenişehir	Sayı	97	17	5	13	5	137
	%	70,8	12,4	3,6	9,5	3,6	100,0
Toplam	Sayı	231	57	21	51	23	383
	%	60,3	14,9	5,5	13,3	6,0	100,0

Cinsellikle ilgili deneklerin verdiği cevapların büyük oranı cevaplama yönünde çıkıyor. Bunun dışındaki cevaplar ise şöyle sıralanıyor; Eski Mardin' de geçştiririm diyenler %19,7; kızırım diyenler ise % 18,8 çıkmıştır. Gecekondu bölgesi için % 13,2'si geçştiririm, % 12,4'ü kızırım olmuştur. Yenişehir bölgesindekilerin % 12,4'ü geçştiririm, % 9,5'i kızırım çıkmıştır. Bu sonuçlardan Eski Mardin'in bu tür konulara daha muhafazakâr yaklaştığını söyleyebiliriz.

5.1.2.5. Sağlık

Tablo 33: Sağlık Güvencesine Sahip Olma Durumu

Hangi semtte/mahallede oturuyorsunuz?		Herhangi bir sağlık güvenceniz var mıdır?		Toplam
		Evet	Hayır	
Eski Mardin	Sayı	94	24	118
	%	79,7	20,3	100,0
Gecekondu Bölgesi	Sayı	109	25	134
	%	81,3	18,7	100,0
Yenişehir	Sayı	136	8	144
	%	94,4	5,6	100,0
Toplam	Sayı	339	57	396
	%	85,6	14,4	100,0

Bütün bölgelerde sağlık güvencesi yüksek oranda varken Eski Mardin’de % 20,3 ve Gecekondu bölgesinde % 18,7 oranında ‘sağlık güvencesi var mı?’ Sorusuna hayır cevabı verilmiştir.

Tablo 34: Sağlık Güvencesinin Türü

Hangi semtte/mahallede oturuyorsunuz?		Sağlık güvenceniz varsa hangisidir?					Toplam
		Yeşil kart	SSK	Bağ-kur	Emekli sandığı	Başka	
Eski Mardin	Sayı	25	36	13	29	2	105
	%	23,8	34,3	12,4	27,6	1,9	100,0
Gecekondu Bölgesi	Sayı	39	37	8	31	7	122
	%	32,0	30,3	6,6	25,4	5,7	100,0
Yenişehir	Sayı	3	45	24	67		139
	%	2,2	32,4	17,3	48,2		100,0
Toplam	Sayı	67	118	45	127	9	366
	%	18,3	32,2	12,3	34,7	2,5	100,0

‘Sağlık güvenceniz varsa hangisidir?’ Sorusuna Eski Mardin’de en fazla SSK, sonra Emekli Sandığı ve Yeşil Kart cevabı verilirken bu sıralama Gecekondu bölgesinde en fazla Yeşil Kart sonra SSK ve Emekli Sandığı şeklindedir. Yenişehir’de ise en fazla Emekli Sandığı, SSK ve Bağ-kur şeklinde sıralanmıştır. Bu bilgiler bölgeler arasındaki ekonomik boyutlarla örtüşmekte olup Yenişehir’de yeşil kart kullananların sayısının % 2,5’e çıkması bu durumu desteklemektedir.

5.1.2.6. Kültür

Tablo 35: Ekmek İhtiyacının Temin Edilme Yolu

Hangi semtte/mahallede oturuyorsunuz?		Ekmek ihtiyacınızı nereden ve nasıl karşılıyorsunuz						Toplam
		Yakında bulunan tandırda kendimiz yaparak	Fırından satın alarak	Fırına hamur gönderip yaptırarak	Halk ekmek büfesinden	Kapıcının eve getirmesiyle	Başka	
Eski Mardin	Sayı	13	75	23	3	2	4	120
	%	10,8	62,5	19,2	2,5	1,7	3,3	100,0
Gecekondu Bölgesi	Sayı	71	38	15	7	2	3	136
	%	52,2	27,9	11,0	5,1	1,5	2,2	100,0
Yenişehir	Sayı	11	55	8	1	65	3	143
	%	7,7	38,5	5,6	,7	45,5	2,1	100,0
Toplam	Sayı	95	168	46	11	69	10	399
	%	23,8	42,1	11,5	2,8	17,3	2,5	100,0

Eski Mardin ekmek ihtiyacını çoğunlukla ekmek fırınından satın alarak giderirken Gecekondu bölgesinde çoğunlukla yakında bulunan tandırda kendileri yaparak gidermektedirler. Yenişehir’de en fazla kapıcının eve getirmesiyle karşılanmaktadır.

Gecekondu bölgesinde bu kültür kırsal alanlara özgü olup alışkanlıklarla ifade bulacağı gibi halkın ekonomik yetersizliği ile de açıklanabilir.

Tablo 36: Günlük Çöplerin Nereye Atıldığı

Hangi semtte/mahallede oturuyorsunuz?		Günlük çöpleri nereye atıyorsunuz/bırakıyorsunuz?				Toplam
		Kapıcının alması için kapının önüne	Kendimiz çöp kutularına bırakıyoruz	Çöplerin biriktirildiği alana bırakarak	Başka	
Eski Mardin	Sayı	4	79	34	3	120
	%	3,3	65,8	28,3	2,5	100,0
Gecekondu Bölgesi	Sayı	8	102	25	1	136
	%	5,9	75,0	18,4	,7	100,0
Yenişehir	Sayı	131	9	1	1	142
	%	92,3	6,3	,7	,7	100,0
Toplam	Sayı	143	190	60	5	398
	%	35,9	47,7	15,1	1,3	100,0

‘Günlük çöpleri nereye bırakıyorsunuz?’ Sorusuna Eski Mardin ve gecekondu bölgeleri kendimiz çöp kutularına bırakıyoruz diye cevaplarırken, Yenişehir de büyük bir çoğunluk kapıcının alması için kapının önüne cevabını vermiştir.

Tablo 37: Halı Kilim ve Yün Gibi Ev Eşyalarının Nerede Yıkandığı

Hangi semtte/mahallede oturuyorsunuz?		Halı kilim ve yün gibi ev eşyalarınızı nerede yıkıyorsunuz?					Toplam
		Evde	Kapının önünde	Hali yıkama fabrikalarında	Mahalle çeşmesinin önünde	Başka	
Eski Mardin	Sayı	90	17	4	7		118
	%	76,3	14,4	3,4	5,9		100,0
Gecekondu Bölgesi	Sayı	92	22	5	15		134
	%	68,7	16,4	3,7	11,2		100,0
Yenişehir	Sayı	88	7	45	2	3	145
	%	60,7	4,8	31,0	1,4	2,1	100,0
Toplam	Sayı	270	46	54	24	3	397
	%	68,0	11,6	13,6	6,0	,8	100,0

Eski Mardin’de, Gecekondu bölgesinde ve Yenişehir yaşayanlar halı kilim ve yün gibi eşyaları çoğunlukla evde yıkarken, ikinci sırada Eski Mardin ve Yenişehir bölgeleri kapının önünde cevabı verirken Yenişehir bölgesinde yaşayanların % 31’i evden sonra halı yıkama fabrikalarında cevabını vermişlerdir.

Tablo 38: Düğün Gibi Eğlencelerin Nerede Yapıldığı

Hangi semtte/mahallede oturuyorsunuz?		Genelde düğün nisan gibi eğlencelerinizi nerede yaparsınız/gerçekleştirirsiniz?						Toplam
		Evde	Bos bir alanda/arsada	Düğün salonunda	Otelde	Kendi köyümüzde	Başka	
Eski Mardin	Sayı	57	12	41	2	7	1	120
	%	47,5	10,0	34,2	1,7	5,8	,8	100,0
Gecekondu Bölgesi	Sayı	57	50	19	1	5	4	136
	%	41,9	36,8	14,0	,7	3,7	2,9	100,0
Yenişehir	Sayı	13	4	103	12	9	3	144
	%	9,0	2,8	71,5	8,3	6,3	2,1	100,0
Toplam	Sayı	127	66	163	15	21	8	400
	%	31,8	16,5	40,8	3,8	5,3	2,0	100,0

‘Genelde düğün nisan gibi eğlencelerinizi nerede yaparsınız/gerçekleştirirsiniz?’ Sorusuna Eski Mardin de yaşayanların % 47,5’i evde; % 34,2’si düğün salonunda yaparken, Gecekondu bölgesinde yaşayanların % 41,9’u evde; % 36,8’i boş bir alanda gerçekleştiriyor. Yenişehir’ de bu durum % 71,5 ile düğün salonu ve % 9 ile evde gerçekleştiririz cevapları çıkmıştır.

Tablo 39: Matem Törenlerinin Nerede Yapıldığı

Hangi semtte/mahallede oturuyorsunuz?	Genelde yas matem günlerinizde nerelerden yararlanırsınız?							Toplam
	Evimizden	Bos bir alandan/arsadan	Yas evlerinden	Mekân Kiralayarak	Kendi köyümüzde	Başka		
Eski Mardin	Sayı	83	6	18	5	8		120
	%	69,2	5,0	15,0	4,2	6,7		100,0
Gecekondu Bölgesi	Sayı	89	8	17	1	14	4	133
	%	66,9	6,0	12,8	,8	10,5	3,0	100,0
Yenişehir	Sayı	34	2	54	35	13	3	141
	%	24,1	1,4	38,3	24,8	9,2	2,1	100,0
Toplam	Sayı	206	16	89	41	35	7	394
	%	52,3	4,1	22,6	10,4	8,9	1,8	100,0

Eski Mardin’de % 69,2’si; Gecekondu bölgesi’nde ise % 66,9 ‘u yas ve matem günleri için evlerinden yararlanırken, Yenişehir’de ise % 38,3’ü yas evlerinden yararlanmaktadırlar.

Tablo 40: Çocuğun Okula Gitme Biçimi

Hangi semtte/mahallede oturuyorsunuz?	Çocuğunuz okula ne şekilde gidiyor?					Toplam
	Yürüyerek	Servis aracı ile	Toplu taşıma aracı ile	Başka		
Eski Mardin	Sayı	104	10	3		117
	%	88,9	8,5	2,6		100,0
Gecekondu Bölgesi	Sayı	115	3	7	1	126
	%	91,3	2,4	5,6	,8	100,0
Yenişehir	Sayı	87	44	4		135
	%	64,4	32,6	3,0		100,0
Toplam	Sayı	306	57	14	1	378
	%	81,0	15,1	3,7	,3	100,0

Hemen hemen tüm bölgelerde çocuklar çoğunlukla yürüyerek giderken Yenişehir bölgesinde % 32,6 oranında servis aracı ile cevap vermiştir. Servis kültürünün Yenişehir’de daha yaygın olması ailelerin ekonomik koşullarıyla açıklanacağı gibi ailelerin çocuklarını okula kaydetme sürecinde yakın okul yerine başarılı okul ve başarılı öğretmen tercihleri ile değerlendirebiliriz. Nitekim yukarıda ‘Çocuğunuz okula kaydetme sürecinde en çok hangisini önemlersiniz?’ Sorusuna verilen cevaplarla bu soru örtüşmektedir.

5.1.3. Kentleşmenin Göstergeleri

Kentleşme her şeyden önce bir toplumsal değişme sürecidir. Kentleşme sürecinde en önemli değişke kentte yaşama sürecidir. Fakat bu her zaman tek başına belirleyici olduğunu düşünmek yanıltıcı olabilir. Bunun için kentleşme sürecinde etkili olduğu düşünülen bir dizi ara değişken ara değişken aracılığıyla bölgeler arası kentleşme düzeyini saptamak amaçlanmıştır. Bu değişkenler; akraba, iş arkadaşları, komşularıyla olan ilişkiler, tüketim alışkanlıkları, kentsel örgüt kullanma, kitle iletişim araçlarına olan açıklık ve boş zamanlarını değerlendirmedir. Bu değişkenlere ilişkin toplanan bulgular karşılaştırılarak konuya açıklık getirmek amaçlanmıştır.

5.1.3.1. Çevreyle Bütünleşme

Tablo 41: Mardin'de En Çok Kime ya da Kimlere Güvenildiği

Hangi semtte/mahallede oturuyorsunuz?	Mardin'de en çok kime ya da kimlere güvenirsiniz?									Toplam
	Akrabalarım	köylülerime(aynı yöreden)	Komsularım	Siyasi çevreme	Dini gruba	İş arkadaşları	Hiç kimseye	Başka		
Eski Mardin	Sayı	50	5	6		8	5	38	7	119
	%	42,0	4,2	5,0		6,7	4,2	31,9	5,9	100,0
Gecekondu Bölgesi	Sayı	59	8	4		10	10	42	3	136
	%	43,4	5,9	2,9		7,4	7,4	30,9	2,2	100,0
Yenişehir	Sayı	68	8	12	6	2	13	29	4	142
	%	47,9	5,6	8,5	4,2	1,4	9,2	20,4	2,8	100,0
Toplam	Sayı	177	21	22	6	20	28	109	14	397
	%	44,6	5,3	5,5	1,5	5,0	7,1	27,5	3,5	100,0

Tablodan da anlaşılacağı gibi her üç bölgede en çok akrabalarına güvenmektedir. Eski Mardin % 31,9'u, Gecekondu bölgesi % 30,9'u, Yenişehir'de ise % 20,4 'ü hiç kimseye güvenmediğini belirtmişlerdir. Daha sonraki değer sırası Yenişehir'de iş arkadaşları, Eski Mardin'de ve Gecekondu bölgesinde dini grup yer almaktadır.

Tablo 42: Borçlanmada Kime Başvurulduğu

Hangi semtte/mahallede oturuyorsunuz?	Herhangi bir şekilde borç para alma ihtiyacınız doğarsa bunu ilk önce nereden gidermeyi düşünürsünüz?							Toplam
	Bankadan	Akrabadan	Komsulardan	Arkadaştan	Hiç kimseden	Mahalle bakkalından		
Eski Mardin	Sayı	16	75	2	9	2	5	109
	%	14,7	68,8	1,8	8,3	1,8	4,6	100,0
Gecekondu Bölgesi	Sayı	19	74	6	15		3	117
	%	16,2	63,2	5,1	12,8		2,6	100,0
Yenişehir	Sayı	51	62	3	13			129
	%	39,5	48,1	2,3	10,1			100,0
Toplam	Sayı	86	211	11	37	2	8	355
	%	24,2	59,4	3,1	10,4	,6	2,3	100,0

Yine ‘Herhangi bir şekilde borç para alma ihtiyacı doğarsa, bunu ne şekilde giderirsiniz?’ sorusu şu şekilde cevaplandırılmıştır: Eski Mardin’de oturanların % 68,8’i; Gecekondu bölgesinde oturanların % 63,2’si; Yenişehir de oturanların % 48,1’i akrabadan giderme yoluna giderken; bankadan giderme yoluna gidenler: Eski Mardin de % 14,7; Gecekondu bölgesinde % 16,2; Yenişehir ‘de % 39,5’e çıkmıştır. Sonraki en yüksek değer Arkadaştan çıkmıştır.

Tablo 43: Herhangi Bir Sorunun Çözümünde Kime Başvurulduğu

Hangi semtte/mahallede oturuyorsunuz?	Herhangi bir sorunun çözümü için ilk önce nereye başvurursunuz?									Toplam
	Aileme	Arkadaşlarım ^a	İlgili resmi makama	Dostlarıma	Nüfus sahibi sözü geçen kişilere	Politikacılara	Hiç birisine	Başka		
Eski Mardin	Sayı	101	5	3	3	2	1	3	1	119
	%	84,9	4,2	2,5	2,5	1,7	,8	2,5	,8	100,0
Gecekondu Bölgesi	Sayı	91	8	12	14	2		7	1	135
	%	67,4	5,9	8,9	10,4	1,5		5,2	,7	100,0
Yenişehir	Sayı	96	6	18	11	1		9	2	143
	%	67,1	4,2	12,6	7,7	,7		6,3	1,4	100,0
Toplam	Sayı	288	19	33	28	5	1	19	4	397
	%	72,5	4,8	8,3	7,1	1,3	,3	4,8	1,0	100,0

‘Herhangi bir sorunun çözümü için ilk önce nereye başvurursunuz?’ Sorusuna Eski Mardin bölgesinde yaşayanlar % 84,9, Gecekondu bölgesinde yaşayanlar % 67,4, Yenişehir de yaşayanların % 67,1’i ‘ailem’ şikkını işaretlemişlerdir. İkinci en yüksek değer; Eski Mardin’de % 4,2 ile arkadaşlarıma, Gecekondu bölgesindekilerin % 10,4’ü

dostlarıma, Yenişehir’de yaşayanların % 12,6’sı ilgili resmi makama şikkını işaretlemişlerdir.

5.1.3.2. Tüketim Alışkanlıkları

Tablo 44: Evdeki Eşyaların Durumu

Hangi semtte/mahallede oturuyorsunuz?		Aşağıdakilerden hangisi evinizde vardır?									Toplam	
		DVD/CD uydu alıcısı müzik seti	Bilgisayar, uydu anteni, müzik seti, CD/DVD	Uydu anteni, müzik seti, mikrodalga fırın, CD/DVD, plazma TV	Uydu anteni, CD/DVD	Müzik seti, mikrodalga fırın	Hiçbiri	Bilgisayar, uydu anteni, müzik seti, mikrodalga, CD/DVD, internet	Televizyon	Uydu anteni	İnternet, bilgisayar, TV, uydu alıcısı	
Eski Mardin	Sayı	50	13	19	7	8	15	1	6		1	120
	%	41,7	10,8	15,8	5,8	6,7	12,5	,8	5,0		,8	100,0
Gecekondu Bölgesi	Sayı	58	17	21	1	1	18	1	6	13		136
	%	42,6	12,5	15,4	,7	,7	13,2	,7	4,4	9,6		100,0
Yenişehir	Sayı	27	36	22		1	2			1	55	144
	%	18,8	25,0	15,3		,7	1,4			,7	38,2	100,0
Toplam	Sayı	135	66	62	8	10	35	2	12	14	56	400
	%	33,8	16,5	15,5	2,0	2,5	8,8	,5	3,0	3,5	14,0	100,0

Eski Mardin de yaşayanların % 41,7’si ve Gecekondu bölgesinde yaşayanların % 42,6’sında CD/DVD, Müzik seti, Uydu alıcısı’ bulunmaktadır. Yenişehir’de oturanların % 38,2’sinde İnternet, Bilgisayar, Uydu alıcısı bulunmaktadır. ‘Hiçbiri yok’ diyenlerin sayısı Eski Mardin ‘de % 12,5, Gecekondu bölgesinde % 13,2 ve Yenişehir de % 1,4 çıkmıştır. Uydu antenin yaygın olmasına karşın Gecekondu bölgesinde internet kullananların çıkmayışı ayriyeten anlamlıdır. Bu internet hizmetinin pahalı olmasının yanı sıra internet kültürünün henüz olmayışı bir sebep olarak sıralanabilir.

Tablo 45: Alışveriş Yapılan Yer

Hangi semtte/mahallede oturuyorsunuz?		Günlük alışveriş ihtiyaçlarınızı nereden karşılırsınız?					Toplam
		Büyük marketlerden	Mahallemizdeki büyük marketlerden	Mahalle bakkalından	Semt pazarından	Başka	
Eski Mardin	Sayı	19	19	49	27	4	118
	%	16,1	16,1	41,5	22,9	3,4	100,0
Gecekondu Bölgesi	Sayı	9	11	89	21	6	136
	%	6,6	8,1	65,4	15,4	4,4	100,0
Yeni şehir	Sayı	84	32	21	8		145
	%	57,9	22,1	14,5	5,5		100,0
Toplam	Sayı	112	62	159	56	10	399
	%	28,1	15,5	39,8	14,0	2,5	100,0

'Günlük alışveriş ihtiyaçlarınızı nereden karşılırsınız?' Sorusuna Eski Mardin bölgesinde yaşayanların % 41,1'i mahalle bakkalından, % 22,9'u semt pazarından, % 16,1'ibüyük marketlerden, yine % 16,1'i de mahalledeki büyük marketlerden gidermektedir. Gecekondu bölgesinde yaşayanların % 65,4'ü mahalle bakkalından, % 15,4'ü semt pazarından ve % 8,1'i mahalledeki büyük marketlerden gidermektedir. Yenişehir' de oturanların % 57,9'u büyük marketlerden, % 22,1 mahalledeki büyük marketten, % 14,5 mahalle bakkalından alışveriş ihtiyacını gidermektedir. Gelir durumu iyi olan Yenişehir bölgesinin alışverişini büyük marketlerden yaparken geliri düşük olanların mahalle bakkalı ve semt pazarından yapmış olmaları bulgusu Mazı'nın bulgularıyla desteklenmektedir.(Mazı, 2003: 31)

Tablo 46: Giyim İhtiyacının Alınış Yeri

Hangi semtte/mahallede oturuyorsunuz?		Giyim ihtiyacınızı genellikle nasıl karşılırsınız?						Toplam
		İsim yapmış markaların satıldığı mağazalardan	Mahalleye gelen satıcılardan	Ucuzluğuyla bilinen dükkanlardan	Başka il/ilçelerden	İnternette	Başka	
Eski Mardin	Sayı	22	12	74	3	1	6	118
	%	18,6	10,2	62,7	2,5	,8	5,1	100,0
Gecekondu Bölgesi	Sayı	17	23	82	4		9	135
	%	12,6	17,0	60,7	3,0		6,7	100,0
Yenişehir	Sayı	71	2	42	8	2	20	145
	%	49,0	1,4	29,0	5,5	1,4	13,8	100,0
Toplam	Sayı	110	37	198	15	3	35	398
	%	27,6	9,3	49,7	3,8	,8	8,8	100,0

Eski Mardin’de yaşayanların % 62,7’si ucuzluğuyla bilinen dükkânlardan, % 18,6’sı isim yapmış marketlerden, % 10,2’si mahalleye gelen satıcılardan alışveriş yapmaktadır. Gecekondu bölgesinde yaşayanların % 60,7’si ucuzluğuyla bilinen dükkânlardan alışveriş yapmakta, % 17’si mahalleye gelen satıcılardan, % 12,6’sı isim yapmış mağazalardan alışveriş yapmaktadır. Yenişehir’ de yaşayanların % 49’u isim yapmış markaların satıldığı mağazalardan, % 29’u ucuzluğuyla bilinen dükkânlardan alışverişlerini yapmaktadırlar.

Tablo 47: Aylık Harcamalar

Hangi semtte/mahallede oturuyorsunuz?	Aylık harcamalarınızın en büyük bölümünü hangisi oluşturmaktadır?													Toplam
	Yiyecek içecek(mutfak)	Dışarıda yemek, eğlence gibi konular.	Yakacak, su, elektrik, telefon	Eğitim harcamaları	Sağlık harcamaları	konut yapımı, tamiri	Kira	Giyecek	Başka	Yiyecek yakacak eğitim sağlık harcamaları	Yiyecek yakacak	Yiyecek içecek giyecek	Yakacak su elektrik telefon eğitim harcamaları	
Eski Mardin	Sayı	76	6	16	2		1	7	1	1	7	3		120
	%	63,3	5,0	13,3	1,7		,8	5,8	,8	,8	5,8	2,5		100,0
Gecekondu Bölgesi	Sayı	78	3	30	11		2	4			8			136
	%	57,4	2,2	22,1	8,1		1,5	2,9			5,9			100,0
Yenişehir	Sayı	95	3	22	7	1	2	2	1	1	4	3	3	145
	%	65,5	2,1	15,2	4,8	,7	1,4	1,4	,7	,7	2,8	2,1	2,1	100,0
Toplam	Sayı	249	12	68	20	1	5	13	2	2	19	6	3	401
	%	62,1	3,0	17,0	5,0	,2	1,2	3,2	,5	,5	4,7	1,5	,7	100,0

Aylık harcamaların en büyük bölümü, Eski Mardin bölgesinde % 63,3’le yiyecek- içecek harcamalarına, % 13,3’ü yakacak, su elektrik, telefon masraflarına gittiğini söylüyor. Gecekondu bölgesinde oturanlar, ise % 57,4’ü yiyecek içecek harcamalarına, % 22,1 yakacak, su elektrik, telefon masraflarına gittiğini söylerken Yenişehir ‘de yaşayanların % 65,5’i yiyecek -içecek harcamalarına % 15,2’si yakacak, su, elektrik, telefon harcamalarının aylık harcamalarının en büyük bölümünü oluşturduğunu söylemektedir.

Tablo 48: Otomobile Sahip Olma Durumu

Hangi semtte/mahallede oturuyorsunuz?		Otomobiliniz var mıdır?		Toplam
		Evet	Hayır	
Eski Mardin	Sayı	22	98	120
	%	18,3	81,7	100,0
Gecekondu Bölgesi	Sayı	23	112	135
	%	17,0	83,0	100,0
Yenişehir	Sayı	73	72	145
	%	50,3	49,7	100,0
Toplam	Sayı	118	282	400
	%	29,5	70,5	100,0

Otomobiliniz var mı? Sorusuna Eski Mardin 'de yaşayanların % 81,7'si hayır, % 18,3'ü evet cevabını vermiş; Gecekondu bölgesinde yaşayanların % 83'ü hayır, % 17'si evet cevabını vermiştir. Yenişehir'de yaşayanların % 50,3'ü evet, % 49,7'si hayır cevabını vermiştir. Yenişehir 'de otomobil sahipliğinin bu kadar çok çıkmasının sebebi otomobili hem ekonomik yatırım hem prestij aracı hem de kentsel hayatın vazgeçilmez ihtiyacı olarak görmeleri şeklinde değerlendirilebilir.

5.1.3.3. Kurumlar ve Sivil Toplum Kuruluşları ile İlişkiler

Tablo 49: Şehir Yaşamındaki İlişkilerde Karşılaşılan Sorunlar

Hangi semtte/mahallede oturuyorsunuz?		Şehir yaşamındaki ilişkilerde karşılaştığınız en önemli sorun nedir?							Toplam
		Resmiyet	Samimiyetsizlik	Çıkarıcılık	Gruplaşma	Güvensizlik	Başka	Samimiyetsizlik güvensizlik çıkarıcılık	
Eski Mardin	Sayı	13	19	45	8	31	1		117
	%	11,1	16,2	38,5	6,8	26,5	,9		100,0
Gecekondu Bölgesi	Sayı	13	24	50	11	30	7		135
	%	9,6	17,8	37,0	8,1	22,2	5,2		100,0
Yenişehir	Sayı	16	26	47	5	33	10	2	139
	%	11,5	18,7	33,8	3,6	23,7	7,2	1,4	100,0
Toplam	Sayı	42	69	142	24	94	18	2	391
	%	10,7	17,6	36,3	6,1	24,0	4,6	,5	100,0

‘Şehir yaşamındaki ilişkilerde karşılaştığımız en önemli sorun nedir?’ Sorusuna her üç bölgede yaşayanların tamamı ‘çıkarıcılık’ şikkını işaretlemişlerdir. İkinci en büyük değer yine her üç bölgede de aynı çıkmıştır: ‘güvensizlik’.

Tablo 50: Şehir Yapılanmasında Karşılaşılan Sorunlar

Hangi semtte/mahallede oturuyorsunuz?	Şehir yapılanmasında karşılaştığınız en önemli sorun nedir?									Toplam
	Çocuklar için yeterli park ve bahçenin bulunmaması	Cevre düzenlemesi ve temizlik	Konut sorunu	Aşırı kentleşme	Hava kirliliği	Alt yapı kanalizasyon	Başka	Park yokluğu, çevre düzenlemesi ve temizlik,alt yapı	Su sorunu	
Eski Mardin	Sayı	46	31	14	1	5	19	1	1	118
	%	39,0	26,3	11,9	,8	4,2	16,1	,8	,8	100,0
Gecekondu Bölgesi	Sayı	55	48	10	1	4	15	2	1	136
	%	40,4	35,3	7,4	,7	2,9	11,0	1,5	,7	100,0
Yenişehir	Sayı	37	54	8	4	6	32	1		142
	%	26,1	38,0	5,6	2,8	4,2	22,5	,7		100,0
Toplam	Sayı	138	133	32	6	15	66	4	1	396
	%	34,8	33,6	8,1	1,5	3,8	16,7	1,0	,3	100,0

‘Şehir yapılanmasında karşılaştığınız en önemli sorun nedir?’ Sorusuna Eski Mardin’de yaşayanların % 39’u çocuklar için yeterli park ve bahçenin bulunmamasını gösterirken % 26,3’ü çevre düzenlemesi ve temizlik maddesini işaretlemiş % 16,1’i alt yapı kanalizasyonu demmiştir. Gecekondu bölgesinde oturanlar ise % 40,4 ile çocuklar için yeterli park ve bahçenin bulunmamasını % 35,3’ü çevre düzenlemesi ve temizlik, % 11 ‘i alt yapı kanalizasyonu işaretlemiştir. Yenişehir bölgesinde yaşayanların % 38’i çevre düzenlemesi ve temizlik, % 26,1’i çocuklar için yeterli park ve bahçenin bulunmamasını, % 22,5’i alt yapı kanalizasyonu işaretlemiştir. Gecekondu ve Eski Mardin’in en fazla ‘çocuklar için yeterli park ve bahçenin bulunmaması’nı işaretlemeleri çocuklara verilen önemi göstermektedir. Eski Mardin’in coğrafi yapı olarak bu tür olanaklardan mahrum olması şartlar gereğidir.

Tablo 51: Kentin Sorunlarına Gösterilen Hassasiyet

Hangi semtte/mahallede oturuyorsunuz?	Size kentin sorunlarını çözmek için para harcama yetkisi verilseydi öncelikle hangi sorunlar için para harcardınız?							Toplam
	Kentin siyasi sorunları için	Kentin alt yapı ve planlanması sorunları için	Sosyal ve kültürel faaliyetler için	Ekonomik sorunları ortadan kaldırmak için	Başka	Su sorunu için		
Eski Mardin	Sayı	6	44	11	48	10	1	120
	%	5,0	36,7	9,2	40,0	8,3	,8	100,0
Gecekondu Bölgesi	Sayı	5	48	13	62	6	1	135
	%	3,7	35,6	9,6	45,9	4,4	,7	100,0
Yenişehir	Sayı	6	78	15	42	4		145
	%	4,1	53,8	10,3	29,0	2,8		100,0
Toplam	Sayı	17	170	39	152	20	2	400
	%	4,3	42,5	9,8	38,0	5,0	,5	100,0

‘Size kentin sorunlarını çözmek için para harcama yetkisi verilseydi öncelikle hangi sorunlar için para harcardınız?’ Sorusuna Eski Mardin’de oturanların % 40’ı ekonomik sorunları ortadan kaldırmak için, % 36,7’si kentin alt yapı ve planlanması sorunları için diye cevaplarken; Gecekondu bölgesinde yaşayanların % 45,9’u ekonomik sorunları ortadan kaldırmak için, % 35,6’sı kentin alt yapı ve planlanması sorunları için diye cevaplamış; Yenişehir’ de oturanların % 53,8’i kentin alt yapı ve planlanması sorunları için, % 29’u ekonomik sorunları ortadan kaldırmak için diye cevaplandırmıştır. Yeşil kart kullanımının yoğun olduğu Gecekondu bölgesinde ekonomik sorunları ortadan kaldırmağa yönelik cevabı anlamlıdır.

Tablo 52: Örgütlerle İlişkiler

Hangi semtte/mahallede oturuyorsunuz?	Belediyede bir isiniz olursa bunu nasıl çözmeyi düşünürsünüz?						Toplam
	Kendim başvurup işlerimi hallederim	Belediye meclis üyelerinden birisinin aracılığı ile	Partiden yardım isterim	Belediyeden bir tanıdık ararım	Başka		
Eski Mardin	Sayı	97	5	5	12	1	120
	%	80,8	4,2	4,2	10,0	,8	100,0
Gecekondu Bölgesi	Sayı	111	2	5	15	2	135
	%	82,2	1,5	3,7	11,1	1,5	100,0
Yenişehir	Sayı	120	5	1	11	4	141
	%	85,1	3,5	,7	7,8	2,8	100,0
Toplam	Sayı	328	12	11	38	7	396
	%	82,8	3,0	2,8	9,6	1,8	100,0

Her üç bölgede ‘Belediyede bir isiniz olursa bunu nasıl çözmeyi düşünürsünüz?’ Sorusuna yüksek oranda kendim başvurup işlerimi hallederim diye cevaplandırmış. Eski

Mardin’de yaşayanların % 10’nu ve Gecekondu bölgesinde yaşayanların % 11,1’i belediyeden bir tanıdık ararım demiştir.

5.1.3.4. Kitle İletişimde Açıklık

Tablo 53: Günlük Gazete

Hangi semtte/mahallede oturuyorsunuz?	%	Günlük gazete takip eder misiniz?		Toplam
		Evet	Hayır	
Eski Mardin	Sayı	50	70	120
	%	41,7	58,3	100,0
Gecekondu Bölgesi	Sayı	36	100	136
	%	26,5	73,5	100,0
Yenişehir	Sayı	86	57	143
	%	60,1	39,9	100,0
Toplam	Sayı	172	227	399
	%	43,1	56,9	100,0

Eski Mardin’de günlük gazete takip edenlerin sayısı % 41,7 iken takip etmeyenlerin sayısı % 58,3’tür. Gecekondu bölgesinde yaşayanların günlük gazete takip edenlerin sayısı % 26,5, takip etmeyenlerin sayısı % 73,5’tir. Yenişehir bölgesinde günlük gazete takip edenlerin sayısı % 60,1 iken, günlük gazete takip etmeyenlerin sayısı % 39,9’dur. Gazete okumanın kentleşme göstergesi olarak önemli bir yeri olduğu düşünülürse Gecekondu bölgelerinin henüz bu ölçütü yakalamadığını söyleyebiliriz. Gazete okuma ile Eğitim durumu karşılaştırılacak olursa her üç bölgenin verileri pozitif bir korelasyon içindedirler.

Tablo 54: Sinema-Tiyatro

Hangi semtte/mahallede oturuyorsunuz?		Sinema tiyatro gibi yerlere ne sıklıkla gidersiniz?					Toplam	
		Her ay	Her on beş günde bir	Her hafta giderim	Senede bir kaç defa giderim	Hiç gitmedim		Başka
Eski Mardin	Sayı	4	6		32	72	6	120
	%	3,3	5,0		26,7	60,0	5,0	100,0
Gecekondu Bölgesi	Sayı	3	1	1	37	90	4	136
	%	2,2	,7	,7	27,2	66,2	2,9	100,0
Yenişehir	Sayı	11	5		53	57	19	145
	%	7,6	3,4		36,6	39,3	13,1	100,0
Toplam	Sayı	18	12	1	122	219	29	401
	%	4,5	3,0	,2	30,4	54,6	7,2	100,0

‘Sinema tiyatro gibi yerlere ne sıklıkla gidersiniz?’ Sorusuna Eski Mardin bölgesinden % 60’ı ‘hiç gitmedim’, % 26,7’si ‘senede birkaç defa’; Gecekondu

bölgesinden % 66,2 ‘si ‘hiç gitmedim’, % 27,2 ‘si ‘senede birkaç defa’; Yenişehir bölgesinden % 39,3’ü ‘ hiç gitmedim’, % 36,6’sı ise ‘senede birkaç defa’ şikkını işaretlemişlerdir.

5.1.3.5. Boş Zamanları Değerlendirme

Tablo 55: Boş Vaktin Değerlendirilme Şekli

Hangi semtte/mahallede oturuyorsunuz?	Bos vakitlerinizi nasıl değerlendirirsiniz?										Toplam
	Kahveye giderim	Televizyon izlerim radyo dinlerim	Kitap okurum	Ev işleri yaparım	Komsu ziyaretleri yaparım	Sinema ve tiyatroya giderim	Akrabalarımı ziyaret ederim	Parti veya derneğe giderim	Başka		
Eski Mardin	Sayı	9	44	5	24	9	2	23		4	120
	%	7,5	36,7	4,2	20,0	7,5	1,7	19,2		3,3	100,0
Gecekondu bölgesi	Sayı	21	41	15	23	9	3	15		9	136
	%	15,4	30,1	11,0	16,9	6,6	2,2	11,0		6,6	100,0
Yeni şehir	Sayı	12	65	23	10	8	2	16	4	3	143
	%	8,4	45,5	16,1	7,0	5,6	1,4	11,2	2,8	2,1	100,0
Toplam	Sayı	42	150	43	57	26	7	54	4	16	399
	%	10,5	37,6	10,8	14,3	6,5	1,8	13,5	1,0	4,0	100,0

‘Bos vakitlerinizi nasıl değerlendirirsiniz?’ Sorusuna Eski Mardin’de oturanların % 36,7’si televizyon izlerim, % 20’si ev işleri yaparım, % 19,2’si Akrabalarımı ziyaret ederim demiştir. Gecekondu bölgesinde yaşayanların % 30,1’i televizyon izlerim, % 16,9 ev işleri yaparım, % 15,4’ü kahveye giderimi işaretlemiştir. Yenişehir bölgesindekilerin % 45,5’i televizyon izlerim, % 16,1’i kitap okurumu, % 11,2’si akrabalarımı ziyaret ederim demiştir.

Göç öncesinde, kişiler boş zamanlarını daha çok kahvelerde, bağ bahçe ile uğraşarak, ya da gezerek geçirmektedirler. Kente göle birlikte, kentleşme başlar. Bu süreç, göç eden için sancılı bir süreçtir. Kente uyum sağlamanın bir kentli gibi davranmanın bazı gereklilikleri vardır. Bunlardan biriside boş zaman faaliyetidir. Kente göçle birlikte boş zaman faaliyetleri azalmakta, ekonomik kaygılar boş zaman boyutunu ortadan kaldırmaktadır.(Özgür,2003.12) Gecekondu bölgesinde oturanların %15,4’ünün boş zamanlarını kahvede geçirmiş olmaları bir kentli davranışına uymamaktadır.

Tablo 56: Tatil Alışkanlığı

Hangi semtte/mahallede oturuyorsunuz?		Yılda bir kere tatil yapar mısınız?		Toplam
		Evet	Hayır	
Eski Mardin	Sayı	42	78	120
	%	35,0	65,0	100,0
Gecekondu Bölgesi	Sayı	26	110	136
	%	19,1	80,9	100,0
Yenişehir	Sayı	83	58	141
	%	58,9	41,1	100,0
Toplam	Sayı	151	246	397
	%	38,0	62,0	100,0

Eski Mardin’de oturanların % 35’i yılda bir kere tatil yapmakta, % 65’i yapmamaktadır. Gecekondu bölgesinde yaşayanların % 19,1’i yılda bir kere tatil yapmakta, % 80,9’u yılda bir kere tatil yapmamakta; Yenişehir yaşayanların % 58,9’u yılda bir kere tatil yapmakta, % 41,1’i yapmamaktadır.

5.1.3.6. Örgüt Düzeyinde Siyasal Katılma

Tablo 57: Sivil Toplum Kuruluşlarına Katılım

Hangi semtte/mahallede oturuyorsunuz?		Herhangi bir sivil toplum kuruluşuna üyeliğiniz var mı?		Toplam
		Evet	Hayır	
Eski Mardin	Sayı	17	103	120
	%	14,2	85,8	100,0
Gecekondu Bölgesi	Sayı	15	121	136
	%	11,0	89,0	100,0
Yenişehir	Sayı	31	113	144
	%	21,5	78,5	100,0
Toplam	Sayı	63	337	400
	%	15,8	84,3	100,0

‘Herhangi bir sivil toplum kuruluşuna üyeliğiniz var mı?’ Sorusuna Eski Mardin’de oturanların % 85,8’i ‘hayır’, % 14,2’si ‘evet’ diye cevaplamaktadır. Gecekondu bölgesinde yaşayanların % 89’u ‘hayır’ % 11’i ‘evet’ diye cevaplamıştır. Yenişehir bölgesinde yaşayanların % 78,5’i ‘hayır’, % 21,5’i ‘evet’ diye cevaplamıştır. Kentlerde katılımı arttıran sivil toplum kuruluşuna üyeliğin bu kadar düşük çıkması Mazı’nın(1997)sonuçlarıyla örtüşmektedir.

Tablo 58: Siyasi Partilere Katılım

Hangi semtte/mahallede oturuyorsunuz?	Herhangi bir siyasi partiye üyeliğiniz var mı?			Toplam
		Evet	Hayır	
Eski Mardin	Sayı	11	109	120
	%	9,2	90,8	100,0
Gecekondu Bölgesi	Sayı	6	130	136
	%	4,4	95,6	100,0
Yenişehir	Sayı	17	128	145
	%	11,7	88,3	100,0
Toplam	Sayı	34	367	401
	%	8,5	91,5	100,0

‘Herhangi bir siyasi partiye üyeliğiniz var mı?’Sorusuna Eski Mardin’de yaşayanlar % 90,8’i ‘hayır’ % 9,2’si ‘evet’ diye cevaplamıştır. Gecekondu bölgesinde yaşayanların % 95,6’sı ‘hayır’, % 4,4’ü ‘evet’ diye cevaplamıştır. Yenişehir’de yaşayanların % 88,3’ü ‘hayır’, % 11,7’si ‘evet’ diye cevaplamıştır. Hem sivil toplum kuruluşuna üyelik olsun hem bir siyasi partiye üyelik olsun her üç bölgenin de istenilen seviyede olduğu söylenemez.

Tablo 59: Yerel Yönetimin Seçiminde Hassas Olunan Noktalar

Hangi semtte/mahallede oturuyorsunuz?	Yerel seçimlerde belediye başkan adayları arasında tercih yaparken en çok hangi özelliğe önem verirsiniz?									Toplam
	Adayın partisi	Adayın iş bitirici olması	Dürüst ve namuslu olması	Belediye hizmetlerini yapacak olması	Mardinli olması	Belediye işlerinde deneyimli olması	Başkanın bilinen bir aşiretten olması	Başka		
Eski Mardin	Sayı	7	11	55	34	1	9	1	2	120
	%	5,8	9,2	45,8	28,3	,8	7,5	,8	1,7	100,0
Gecekondu Bölgesi	Sayı	6	9	69	32	5	11	1	2	135
	%	4,4	6,7	51,1	23,7	3,7	8,1	,7	1,5	100,0
Yenişehir	Sayı	16	13	48	42		24	1		144
	%	11,1	9,0	33,3	29,2		16,7	,7		100,0
Toplam	Sayı	29	33	172	108	6	44	3	4	399
	%	7,3	8,3	43,1	27,1	1,5	11,0	,8	1,0	100,0

Eski Mardin, Gecekondu bölgesi ve Yenişehir bölgesi yerel seçimlerde belediye başkan adayları arasında tercih yaparken adayın dürüst ve namuslu olmasını önemserken, bunu belediye hizmetlerini yapacak olması takip etmektedir.

SONUÇ

Türkiye’de sanayileşme ve şehirleşme hızı arasında dengeli bir ilişki olmadığı ve yeterince üretim sağlanamadığından veya zanaat ve hizmet sektöründen kaynaklanan işsizlik, köyler ile şehirler arasında farklılaşma doğurduğu gibi şehirlerde yaşayanlar arasında önemli farklılıklar da doğurmaktadır. Bu durum, şehirlerde gecekonduların oluşmasına neden olmaktadır. Gecekondu, şehir merkezlerinde sadece mekân olarak değil, aynı zamanda hayat tarzı olarak da farklılıklar arz etmektedir.

Pek çok faktörün etkisi ile kentleşme, kentleşme sürecini takip edememektedir. Bu süreçte kentlerde ikili ve bazen de üçlü kültürel yapılar ortaya çıkmaktadır. Kentleşme süreci ile beraber kentlerin toplumsal yapısında önemli nitelik değişiklikleri meydana gelmiştir.

Mardin kent merkezi de gerek kırdaki itici, gerekse kentteki çekici nedenlerle önemli ölçüde nitelik değiştirmiştir. Bugün Mardin kent merkezini üç bölgeye ayırıyor olmamız bunun en önemli nedenidir.

Biz bu çalışmada Mardin’in farklı sosyokültürel ve ekonomik gelişmişliğine sahip bölgelerinde, kentlilikle ilgili bir durum tespiti, kentleşme eğilimleri kent kültürü gibi konularda farklılaşmaları ortaya koymaya çalıştık. Kentlilik ve kentleşme kriterleri olarak belirlediğimiz bazı kriterlere göre; üç farklı bölgede yaptığımız alan araştırmasının sonuçlarını son derece önemli bazı bulguları ortaya koymuştur.

Araştırmamızda çıkan bulgulara göre;

Evlenme biçimleri, kentleşme eğilimi hakkında bilgi vermektedir. Görücü usulü ile evlenenlerin oranı Eski Mardin ve gecekondu bölgelerinde yüksek iken, bu oran Yenişehir’de yarı yarıya düşmektedir. Akriba evliliği boyutu gecekondu aileleri açısından anlamlı çıkmıştır. Her iki kişiden biri gecekondu bölgesinde akriba evliliği yaptığı göstermektedir. Ancak aynı bölgede %36,7 oranında akriba evliliğine olumlu görüş bildirmesi, Gecekondu bölgesinin kentleşme süreci içerisinde olduğu sonucunu alabiliriz. Kırsal kesime mahsus olan endogami(içten evlenme)de bir çözülme görülmektedir. Kentel ailenin hane halkı büyüklüğünü Kongar İzmir için 4,7 kişi;

Timur ise 4,1'den varsaydığını göz önünde bulundurarak Eski Mardin'de 5,83 ve Yenişehir'de 5,09 ortalaması ile Büyük kent ailelerinin standardını yakaladığını fakat Gecekondu ailelerinin 6,64 hane halkı büyüklüğü ortalaması ile kent standardını henüz yakalamadığını söyleyebiliriz. Her üç bölgede oturanların büyük oranda çekirdek aileden oluştuklarını, bu araştırma bulguları vermektedir.

Göç kapsamında gecekondu bölgesinin %60'a yakınının Yenişehir bölgesini %30 yakınının ve Eski Mardin'in %20 sinin köy doğumlu olması Mardin'deki "köy" eksenli mobilitenin büyüklüğünü vermektedir. Eski Mardin ve Gecekondu oturduğu mahalleyi tercih ederken daha çok ekonomik şartları önemserken Yenişehir Bölgesi sakinleri Yenişehir'in nezih bir semt olmasını önemsemektedirler.

Mahalleler arası hareketliliğin kentli olmayı hızlandırdığını düşünürsek Yenişehir'de oturanların kentli olma yolunda diğer semtlere nazaran farklı bir konumda olduğunu %63,2'sinin başka bir mahalleden göç ettiklerini belirtmelerinden anlayabiliriz. Aynı hareketliliğin Eski Mardin'de %40,2 ile hızlı bir kentleşme süreci içinde bulunduğunu söylememiz mümkündür. Her üç bölgenin geldikleri yerde arsalarının olmayışı her üç bölgenin geldiği yere dönmek istemeyişi, memleketlerinde toprak/arazinin olmayışı, kent yaşantısına uyum sağlamış olmak ve kent olanaklarından yararlanıyor olmak dönme isteğini engelleyen etkenler olarak belirlemektedir.

Önemli bir başka bulgu Gecekondu bölgesinin karakteristik özelliği olan ekonomik sıkıntıların başka yerde yaşamak ile ilgili soruya çoğunlukla başka bir şehirde iş imkânları için diye cevaplamışlardır. Eski Mardin'de bu sorunun cevabı başka bir mahalle/Yenişehir'e olmuştur.

Ekonomik göstergeler farklı kentleşme eğilimlerinin varlığına işaret etmektedir. Eski Mardin'de ve Gecekondu bölgesinde meslek kategorisinde "ev kadını"nın çıkması, buna mukabil Yenişehir bölgesinde memur yoğunluğunun varlığı aylık de göz önünde bulundurulursa bölgelerin ekonomik fotoğrafı rahatlıkla çıkmış olur. 1001–1500 YTL aylık ortalama gelire sahip Yenişehir Bölgesinde diğer bölgelere nazaran kadının ekonomik boyuta katkısının dolaylı bir sonucudur. Alışverişlerde bir kentlilik göstergesi olarak kredi kartı kullanımının Yenişehir ve Eski Mardin'de yüksek, Gecekondu bölgeleri için düşük çıkmıştır. Oturulan konut tipi bağlamında Eski

Mardin’de ve Gecekondu bölgesinde yaşayanların “müstakil ev”, Yenişehir’de oturanların ise çok yüksek oranda “Apartman dairesi”nde yaşadıklarını öğreniyoruz.

Çarpık kentleşmenin olduğu %60 oranında köyden göç almış Gecekondu bölgesinin oturlan konut tipi sorusuna sadece %10,6’sı Gecekondu şikkını işaret etmiştir. Evin altyapı sorusuna yüksek oranda “sorun yoktur” diye cevabın varlığı “alt yapı kavramını kavramamalarından kaynaklanıyor”.

Eğitim boyutu her üç bölge için de farklı çıkmıştır. Eski Mardin’de oturanların büyük bir bölümü lise mezunu iken, Gecekondu bölgesinde ise ilkokul, Yenişehir bölgesinde üniversite çıkmıştır. Her üç bölge kız çocuklarının üniversiteye kadar okumaları yönünde niyet beyanları vardır. Eski Mardin ve Gecekondu bölgelerinde yaşayanlar çocuklarını okula bir meslek sahibi olması için gönderirken, Yenişehir bölgesi bu soruya eğitimi bir fert olması için gönderdiklerini ifade etmişlerdir. Çocukların okula kaydedilme sürecinde Eski Mardin ve Gecekondu bölgeleri okulun eve yakınlığını önemserken, Yenişehir bölgesi okulun genel başarısını önemsemektedir.

Sağlık güvencesi açısından her üç bölge farklılıklar arz etmektedir: Eski Mardin’de en fazla SSK, Gecekondu bölgesinde Yeşil Kart, Yenişehir bölgesinde ise Emekli Sandığı çıkmıştır. Kültürel bir alışkanlık olan ekmek ihtiyacını karşılama yolları Eski Mardin’de ekmek fırınından satın alma, Gecekondu bölgesinde yakında bulunan tandırda kendileri yaparak, Yenişehir’de ise kapıcının eve getirmesi ile karşılanmaktadır.

Düğün ve yas gibi sorulara Eski Mardin ve Gecekondu bölgesi kendi evlerinden yararlanırken Yenişehir Düğün Salonu ve Yas Evlerinden yararlanmaktadır. Çevreyle bütünleşme bağlamında cemaat özelliği olan akraba dayanışmasının her üç bölge için de yüksek olduğunu görüyoruz. Bu durum, borç para ihtiyacını giderme hususunda da akrabaların önceliği ile pekişmektedir. Sorun giderme hususunda önce başvuru yine aile kurumu olmuştur.

Tüketim alışkanlıkları çerçevesinde Eski Mardin ve Gecekondu bölgelerinin uydu alıcısı, müzik seti, CD/DVD çalar aletleri fazla çıkarken Yenişehir bölgesinde internet bilgisayar, uydu alıcısı aletleri kullanılmaktadır. İnternetin Gecekondu bölgesinde hiç işaretlenmemiş olması ayrıca kayda değerdir. Günlük alışveriş

ihtiyaçlarının giderilmesi için başvurulan yerler de farklılık arz etmektedir. Eski Mardin ve Gecekondu bölgesindekilerin büyük bir kısmı mahalle bakkalından alışveriş yaparken, Yenişehir bölgesini alışverişini büyük marketlerden yaptığını belirtmiştir. Giyim ihtiyacı Eski Mardin ve Gecekondu bölgelerinde ucuzluğuyla bilinen yerlerden yaparken, Yenişehir markaların satıldığı mekânları tercih etmektedirler. Her üç bölge de aylık harcamaların en büyük bölümünün yüksek oranda yiyecek içecek harcamalarına harcandığını söylemiştir. Ulaşım aracı statü sembolü ve ekonomik yatırım olan otomobil seçeneğine Eski Mardin ve Gecekondu bölgeleri yüksek oranda “hayır”, Yenişehir ise yarı yarıya “evet” diye cevaplamıştır. Yine kent yaşamındaki ilişkilerde karşılaşılan sorun olarak çıkarıcılığın işaretlenmesi bunu takiben güvensizliğin çıkması manidardır.

Şehir yapılanmasında karşılaşılan en önemli sorun için çocukların için yeterli park ve bahçenin bulunmaması şikkının Gecekondu ve Eski Mardin bölgelerinin sakinlerince işaretlenmesi son derece önemlidir. Aile çocuk merkezli bir yapılanmaya kayıyor. Eğitim-Gelir farkı gözetmeksizin bütün aileler çocukları ile ilgili koşulların iyileştirilmesi konularında birbirlerine çok yaklaşmıştır. Bu da toplum da çocuğun değeri ile ilgili ciddi bir değişim olduğu anlamına gelir. Geleneksel dönemlerde nesli devam ettiren, ailenin güvencesi olarak algılanan çocuk algısı değişmiştir.

Kentin sorunlarını çözme hususunda para harcama yetkisi verilirse Eski Mardin ve Gecekondu bölgeleri ekonomik sorunları ortadan kaldırmak için, Yenişehir’de oturanlar ise alt yapı ve planlama sorunları için harcayacaklarını söylemişlerdir. Günlük gazete takip etme Yenişehir’de %60, Eski Mardin’de %42, Gecekondu bölgesinde ise %27 olarak çıkmıştır. Dikkat edilecek olursa bölgelerin eğitim boyutu ile gazete okuma arasındaki ilişki pozitif bir korelasyon içindedir.

Boş zamanları değerlendirme oranının TV izlerim Radyo dinlerim ile en çok çıkması kentsel değerlerin özümsemesi bağlamında olumlu bir gelişmedir. Yılda bir kere tatil mefhumu Gecekondu bölgesinde ve Eski Mardin’de az iken, Yenişehir’de yüksektir. Örgüt düzeyinde sivil toplum ve bir siyasi partiye üyeliğin olmayışı yakın geçmişteki örgütlü insanların yaşamış olduğu olumsuzluğun bir yansıması olsa gerek. Yerel seçimlerde Belediye Başkan seçiminde adayın dürüst ve namuslu olması en fazla önemsenirken, ikinci sırada belediye hizmetlerini yapacak çıkmıştır.

Araştırmanın varsayımlarının denetlenmesi bağlamında şu yargılarda bulunabiliriz:

1. Mardin ilinde yaşayanların kentlileşme boyutları farklı çıkmıştır.
2. Bazı değişkenler hariç.(Bunlar, siyasal katılma boş zamanları değerlendirme, kurumlar ve sivil toplum ile ilişkiler bağlamında aynı çıkmıştır.) Her semtin kendine özgü sosyolojik refleksleri olduğu görülmektedir.
3. Mardin kent sosyolojisi açısından üç bölge olarak değerlendirilebilir. Araştırmanın bulguları bunu destekler niteliktedir.
4. Kırsaldan Mardin'e gelen göçler belli semtlerde yoğunlaşmaktadır.
5. Semtler arası kentlileşme eğilimleri farklıdır.
6. Sosyal olarak gecikmiş bir kentlileşme süreci yaşanmaktadır hipotezi özellikle gecekondular bağlamında geçerlidir.
7. 'Ekonomik olarak insanlar kente özgü davranışlar sergilememektedirler.' hipotezi bazı bölgeler için doğrulanmıştır.
8. Semtler arasında kültürel alışkanlıklar farklıdır.
9. Eğitim düzeyi yüksek olan bireylerin aileye eğitime ve kente yönelik eğilimleri diğerlerinden farklıdır. Araştırma bulguları bunu destekler mahiyettedir.

KAYNAKÇA

AÇIKALIN, Oya. ve Diğerleri (2001),**Mardin Katılımcı Kentsel Rehabilitasyon Projesi Yaşam Biçimleri Araştırması**, UNDP-GAP Bölge Kalkınma İdaresi İstanbul Teknik Üniversitesi

AKALIN, İlhan (1997), “Şehir ve Yaşam”, **Belediye Dergisi**, C.3. Haziran, Ankara, S.12–15

AKURGAL, Ekrem (2005), **Anadolu Kültür Tarihi**, Ankara: TÜBİTAK Yay.

AKIN, Emel (1997), "Konut gereksinimi Sayısal Konut Açığı(mı)?", **Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi**, , C6, Temmuz, Ankara: TODAİE Yayınları, S.3–6

AKKAYAN Taylan (1979), **Göç ve Değişme**, İstanbul: İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Basımevi

ALİOĞLU,E.Fusun (2003),**Mardin Şehir Dokusu ve Evler**, İstanbul.: Türkiye ekonomik ve toplumsal Tarih Vakfı yayınları

ALPAR, İ.ve Diğerleri (1991), **Gecekonduların Araştırması**, Ankara: Devlet Planlama Teşkilatı Yayınları.

ARSEVEN, Celal E (1950), **Sanat Ansiklopedisi**, Ankara: Milli Eğitim Basımevi

AYDIN, Suavi. ve Diğerleri (2001), **Mardin -Aşiret- Cemaat- Devlet**, İstanbul: Tarih Vakfı Yay.

BAL,Hüseyin (2002),**Kent Sosyolojisi**,Isparta: Fakülte Kitabevi

BÖLEN, F (1997), **Toplu Konutların Dünü Bugünü ve Yarını, Kent Gündemi**, Sayı:2, İstanbul: TMMOB Şehir Plancıları Odası Yayını.

BUMİN, Kürşat (1990), **Demokrasi Arayışında Kent**, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

CHİLDE, Gordon (1993), **Tarihte Neler oldu**, (Çev. Mete Tuncay), Alaaddin Şenel. İst.: Alan Yay.

DAĞ, Yusuf, (2007), **Mardin Bir Tarih Hazinesi**, Ankara: Gündüz Kitap Evi Yayınları.

ERDER, S (1922), **İstanbul'a bir kent konu**: Ümraniye. İstanbul

ERKAN Rüstem (2002), **Kentleşme ve Sosyal Değişme**, Ankara: Bilim adamı Yayınları.

FINDIKOĞLU Z. Fahri (1967), **Adapazarı'nın Şehirleşmesi ve Başlıca Sosyolojik Problemler**, 1966–67 Yılı Sosyoloji Konferansları, İstanbul: İ.Ü. Yay.

FRAYER Hans (1967), **Sosyolojiye Giriş**, (Çev. N.Abcden), Ankara: A.Ü.S.B.F. Yay.

GENÇ, Ernur (1996), “Kentleşme”, Geleneksel-Modern Geriliminde Kimlikler”, Mersin20–21–22 Kasım II. Ulusal Sosyoloji Kongresi - **Toplum ve Göç**, T. C. Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü ve Sosyoloji Derneği,

GÖKÇE, Birsen (1971), **Gecekondu Gençliği**, Ankara: Hacettepe Ün. Yayınları.

GÖRMEZ, Kemal (1993), **Şehir ve İnsan**, Araştırma İnceleme Dizisi, İstanbul : MEB Yay.

GÖYÜNÇ, Nejat (1991), **XVI. Y.Y.'da Mardin Sancağı**, Ankara: TTK

DOLAPÖNÜ, Hanna (1972), **Tarihte Mardin (Itr-el-Nardin fi Tarih Merdin)**, (Çeviren P.Cebrail AYDIN), İstanbul

HASOL, Doğan (1975), **Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğü**. İstanbul: Y.E.M Yayınları

Joan OATES (2004), **Babil**, (Çev. Fatma Çizmeli), Ankara: Arkadaş Yay.

KAHL Joseph (1981), “Endüstrileşme ve Şehirleşmenin Bazı Sosyal Sonuçları”, (Çev. B.Atalay) **A.Ü. İşletme Dergisi**. Cilt 5, sayı 12, Erzurum

KANKAL, Ahmet. ve Diğlerleri (2007),**183 Nolu Mardin Şer'iyeye Sicili Belge Özetleri ve Mardin**, Mardin Tarihi İhtisas Kütüphanesi Yayını No:13

KARAMAN,Aykut (2000),”Gap'ta Geleneksel Morfoloji”, **GAP Bölgesinde Kültür Varlıklarının Korunması Yaşatılması ve Tanıtılması Sempozyumu**,01-015 Haziran 1998 Ş.Urfa, Ankara.: Gap yayınları,S.287-305

KARTAL, Kemal (1978), **Kentleşme ve İnsan**, Ankara: TODAİE Yayını

KELEŞ, Ruşen (1998), **Kent Terimleri Sözlüğü**, Ankara: İmge Kitabevi Yayınları

KELEŞ, Ruşen (1993), **Kentleşme Politikası**, Ankara

KELEŞ, Ruşen (1976), **Kent bilim İlkeleri**, Ankara: T.S.B.D. Yayınları

KELEŞ, Ruşen(1990), **Kent Bilimleri Sözlüğü**, Ankara, T.D.Y Yayınevi

KELEŞ, Ruşen (1984), **Kentleşme ve Konut Politikası**, Ankara: AÜSBF Basım Yayın Yük. Okulu Yayınevi

KIRAY, Mübeccel (1982), **Toplumsal Değişme ve Kentleşme, Kentsel Bütünleşme**, Ankara: T.G.A.V. Yayınları NO:4

KIRAY, Mübeccel, Apartmanlaşma ve Modern Orta Tabakalar, **Çevre Dergisi**, Sayı:4

KIRAY, Mübeccel(1982), **Büyük Kent ve Aile**, Ankara: Türk Sosyal Bilimleri Derneği Yayınları

KIRAY, Mübeccel (1983), **Toplumsal Yapı Analizleri İçin Bir Çevre**, Ankara: Toplumbilim Yayınları G.Ü. Basım Evi

KONGAR, Emre (1985), **Türkiye'nin Toplumsal Yapısı**, İstanbul: Remzi Kitabevi

Kooperatifler ve Toplu Konut Mevzuatı, 1990

KÖKSAL, S. (1988), “Ticarileşen Gecekondular ve Kent Yöneticileri”, **Marmara Üniversitesi**

IRMAK, Yakut (1982), Cahit Orhan Tütengil Anısına Armağan **İÜİF Mecmuası**, İstanbul

İBNİ HALDUN (1988),**Mukaddime**,(çev.Zakir Kadiri Ugan), İstanbul: MEB Yayınları

İSBİR, Eyüp G. (1982), **Kentleşme Metropolitan Alan ve Yönetimi**, Ankara: AİTİA Yayını

İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Kıray'a Armağan Sayısı Cilt VII, Sayı:1-2 Türkiye Çevre Sorunları Vakfı Yayını,

Mardin İl Yıllığı, (1987), Mardin Valiliği 16-17

Mardin Belediyesi Çevre Raporu (2007)

MERTER, Feridun (1990), **Köy Adresinde Meydana Gelen Değişmeler, Malatya İli Örneği**, Aile Araştırma Kurumu Yayınları, Ankara

TURAN, Osman. (2001), **Doğu Anadolu Türk Devletleri Tarihi**, İstanbul: Boğaziçi Yay.

OZANKAYA, Özer (1984), **Toplum Bilimine Giriş**, Ankara: AÜ Siyasal Bilgiler Fak. Yayınları

ÖZENSEL, Ertan (1992), **Kentleşemeyen Ailelerin Sosyokültürel ve Ekonomik**

Kökene Dair Sosyolojik Bir İnceleme, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya

ÖZER, İnan (1998), "Türkiye'de Kentleşme" Yeni Türkiye, Cumhuriyet Özel Sayısı

PEYNİRCİOĞLU, N. ve Diğerleri (1994), **Gecekondu Sorunu ve Çözüm Önerileri**, Ankara: Devlet Planlama Teşkilatı Yayınları,

Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, (2002),172

SENCER, Yakut (1971), **Türkiye'de Kentleşme**, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları

SEZAL,İhsan (1992), **Kentleşme**, Alternatif Üniversite Serisi, İstanbul: Ağaç Yayınları

SUNDAY, Üner (1972), **Nüfus Bilim Sözlüğü**, Ankara: Mars Tic. A. Yay.

ŞENYAPILI, Tansı (1985), **Ankara Kenti'nde Gecekondu Gelişimi (1923–1960)**, Ankara: Batıkent Konut Üretim Yapı Kooperatifleri Birliği Yayınları,

ŞENYAPILI, Tansı (1981), **Gecekondu: Çevre İşçilerin Mekânı**, ODTÜ

ŞÜMEYSANİ, Hasan (1987), **Medine't-i Mardin Minel Fethu'l- Arabi İla Sene 1515, Âleme'l-Kütüb**, Beyrut

Taylan AKKAYAN(1979), **Göç ve Değişme**, İstanbul: İst. Ün. Edebiyat Fak, Yay, No: 2573

TEKELİ, İlhan (1996), **Türkiye'de Yaşamda ve Yazında Konut Sorununun Gelişimi**, Ankara : T.C. Başbakanlık Toplu Konut idaresi Başkanlığı Yayınları

TİMUR, Serin (1972), **Türkiye'de Aile Yapısı**, Ankara: Hacettepe Ün. Yayınları

TOFLER, Alvin (1983), **Şok**, (Çev: S.Sargut), İstanbul: Altın Kitaplar

TOSUN, G ve T. TOSUN (1995), “Türkiye’de Kentleşme-Siyasal Yapılanma İlişkisi” **Amme İdaresi Dergisi**, C.28 S.4, Ankara: TODAİE Yayınları

TURAN, Sevil (1995), **Türkiye’de Kentsel Aile Yapısının Değişimi**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya

Türk Ansiklopedisi (1971), **“Hurriler”**, C.19, Ankara: MEB

TÜSİAD (1999), **Türkiye'nin Fırsat Penceresi**, İstanbul: TÜSİAD Yayınları

VERGİN, Nur (1977) **Kentleşme ve Siyasal Yaşam**, Yayınlanmamış Doçentlik Tezi, İ.Ü.

YASA, İbrahim (1973), **Türkiye'nin Toplumsal Yapısı ve Temel Sorunları**, Ankara: Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi,

Özel İhtisas Komisyonu raporu (1995), **Yerleşme Ve Şehirleşme** DPT yayınları

YÖRÜKAN, Turhan. (2006), Gecekondu Ve Gecekondu Bölgelerinin Sosyo Kültürel Özellikleri, Ankara: Nobel yayınları

YÖRÜKAN, Ayda (1968), Şehir Sosyolojinin Teorik Temelleri; Temel Kavramlar, Teori ve Problemler, Ankara: İmar İskan Bakanlığı Genel Müdürlüğü yayını

YÜCEL, Asuman (1993), 7. Beş Yıllık Kalkınma Planı Yerleşme-Kentleşme Özel İhtisas Komisyonu Raporu, DPT yayınları

Anket Formu

Mardin Kentleşme Bilinci Anket Formu

Bu anket formu, Kırıkkale Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim tarafından “**Değişen Yerleşim Alanlarına Göre Kent Bilinci: Mardin Örneği**” tez çalışması için hazırlanmıştır. Verilen cevaplar akademik çalışma için veri olarak kullanılacaktır. Soruların doğru cevaplandırılması söz konusu çalışmanın daha sağlıklı olması açısından hayati öneme sahiptir. Bu bilgiler üçüncü şahıslarla paylaşılmayacaktır. Cevapladığınız için teşekkür ederiz.

Sedat Davutoğlu, Anadolu Lisesi Felsefe Grubu Öğretmeni

1. Cinsiyetiniz?

- .Erkek .Kadın

2. Yaşınız?

- . 15–20 . 21–25 . 26–30 . 31–40 . +40

3. Eğitim durumunuz?

- . Okur-yazar değil . Okur-yazar . İlkokul mezunu(5 yıl)
. İlköğretim okulu mezunu(8 yıl) . Lise . Üniversite . Lisans Üstü

4. Medeni durumunuz?

- . Evli . Bekâr. .Dul . Boşanmış . Başka...

5. Evli iseniz,

a. Nasıl bir evlilik yaptınız?

- . Görücü usulü ile .Tanışarak . Kaçtırdım/kaçtım
.diğer...

b. Resmi nikahınız var mı?

- .Evet . Hayır

c. Kaç çocuğunuz var?

- . Belirtiniz...

d. Kaç çocuğunuzun olmasını isterdiniz/istersiniz?

.Belirtiniz...

e.Akraba evliliklerini uygun buluyor musunuz?

.Evet, buluyorum .Hayır bulmuyorum

f.Akraba evliliği mi yaptınız?

.Evet .Hayır

6. Mesleğiniz?

- . Gündelik İşçi . Memur . Esnaf . Çiftçi . Öğrenci
.Ev kadını . Serbest Meslek (Avukat, Muhasebeci, Doktor v.b.)
. İşsiz . Başka...

7. Doğduğunuz yer?

.Mezra . Köy . Kasaba . İlçe . İl merkezi

8. Ortalama aylık geliriniz ne kadardır?

- . 200 YTL veya daha az . 201–400 YTL . 401–600 YTL
. 601–800 YTL . 801–1000 YTL . 1001–1500 YTL
. 1501–2000 YTL . 2001 TL'den daha fazla

9. Hangi semtte/mahallede oturuyorsunuz?

. ...

10.Neden bu mahallede oturuyorsunuz?

- .Eş-dost akrabalar burada oturduğu için
. Hemşerilerim (köylülerimiz, kasabalılarımız) burada oturduğu için
. Ekonomik durumumuza uygun olduğu için . Nezih bir semt olduğu için

Çocukların okuluna yakın olduğu için

Başka...

11.Nereden bu mahalleye göç ettiniz?

...

12. Ne zaman bu mahalleye göç ettiniz?

...

13. Geldiğiniz yerde hala arsa, arazi gibi mal varlığınız var mı?

.Evet

Hayır

14. Geldiğiniz yere geri dönmek ister misiniz?

. Evet

. Hayır

15. Şu an ikamet ettiğiniz yerden başka bir yerde yaşamak ister miydiniz?

. Evet

. Hayır

. Evet, ise, nerede ve niçin? Belirtiniz...

16. Oturduğunuz konut tipi aşağıdakilerden hangisidir?

. Apartman dairesi

.Müstakil ev

Gecekondu

Tek gözlü konut

Dupleks daire

Başka...

17. Oturduğunuz Evin mülkiyet durumu nedir?

.Ev sahibiyim

. Kiracı

. Lojman

. Ev benim değil ama kira da ödemiyorum

. Başka...

18. Oturduğunuz evin altyapı sorunu var mı? (Su, kanalizasyon, yol ve elektrik gibi)

.Evet

.Hayır

. Başka...

19. Evde toplam kaç kişi kalıyorsunuz?

(Belirtiniz)...

20. Evde kimlerle birlikte yaşıyorsunuz?

. (Belirtiniz) ...

21. Evde çocuklar için de ayrı bir oda var mı?

. Evet

. Hayır

22. Tuvaletiniz evinizin içinde mi?

. Evet

. Hayır

23. Aşağıdakilerden hangisi evinizde vardır (Birden fazla şık işaretlenebilir)?

Bilgisayar

. CD/DVD/VCD/VIDEO

. Uydu anteni

İnternet

Müzik seti

Plazma TV

Mikro dalga fırın

Hiç biri Başka...

24. Temizlenme ihtiyacınızı (banyo)ne şekilde karşılırsınız.

. Hamama giderek . Evdeki banyomuzda . Yakınlarımlarımın evinde . Başka...

25. Ekmek ihtiyacınızı nereden ve nasıl karşılıyorsunuz?

. Yakında bulunan tandırda kendimiz yaparak

. Fırından satın alarak

. Fırına hamur gönderip yaptırarak

. Halk ekmek büfesinden

. Kapıcının eve getirmesiyle

. Başka...

26. Günlük çöpleri nereye bırakıyorsunuz?

Kapıcının alması için kapının önüne bırakıyoruz . Kendimiz çöp kutularına

. Yakında çöp bidonları olmadığı için çöplerin biriktirildiği alana bırakarak.

. Başka...

27. Günlük alış-veriş ihtiyaçlarınızı nereden karşılırsınız?

- .Büyük marketlerden . Mahallemizdeki büyük marketten
. Mahalle Bakkalından . Semt Pazarından .Başka...

28.giyim ihtiyacınızı genellikle nasıl karşılırsınız?

- . İsim yapmış markaların satıldığı mağazalardan. . Mahalleye gelen satıcılardan
. Ucuzluğuyla bilinen dükkânlardan . Başka il/ilçelerden
. İnternette .Başka...

29. Aylık harcamalarınızın en büyük bölümünü hangisi oluşturmaktadır?

- .Yiyecek-İçecek (mutfak) .Dışarıda yemek, eğlence gibi konular
.Yakacak, su, elektrik, telefon .Eğitim harcamaları
. Sağlık harcamaları .Konut Yapımı, tamiri
.Kira .Giyecek
.Başka...

30.Evinize aldığınız ağır eşyaları (buzdolabı,kömür vs.)ne ile taşırsınız.

- . Hamal sırtında . Araç kiralarak . Binek hayvan ile . Başka...

31. Halı-kilim ve yün gibi ev eşyalarınızı nerede yıkıyorsunuz?

- .Evde . Kapının önünde . Halı yıkama fabrikalarında
. Mahalle çeşmesinin önünde . Başka...

32.Çocuğunuzun sorduğu ve sizce ayıp bilinen sorulara tepkiniz nasıl olur?

- .Cevaplarım .Geçştiririm .Başkasına yönlendiririm .Kızarım

33.Kız çocuklarının okumasına bakışınız nasıldır?

- .Okumamalı .ilköğretime kadar okumalı .Liseye kadar okumalı
.Üniversiteye kadar okumalı .Başka...

34.Çocuğunuzu okula en çok hangi neden için gönderiyorsunuz?

- Zorunlu olduğu için Evden uzaklaştırmak için Bir meslek sahibi olması için
- Eğitilmiş bir fert olması için Başka...

35.Çocuğunuzu okula kaydetme sürecinde aşağıdakilerden en çok hangisini önemsiyorsunuz.

- Okulun eve yakınlığını Öğretmenin isim yapmış olanını
- Okulun genel başarısını Okulda okuyan akrabaların varlığını Başka...

36.Çocuğunuz okula ne şekilde gidiyor.

- Yürüyerek Servis ile Toplu taşıma aracı ile Başka...

37. Herhangi bir sağlık güvenceniz var mı? Varsa hangisidir?

- Evet Vardır Hayır Yoktur

38.Sağlık güvenceniz varsa hangisidir?

- Yeşil kart SSK Bağ-kur Emekli sandığı Diğer...

39. Sağlık hizmetlerinde nereden yararlanırsınız?

- Devlet Hastanesi Özel Hastane-Poliklinik
- Sağlık ocakları Başka...

40. Otomobiliniz var mı?

- Evet Hayır

41. Şehir içi ulaşımda en çok hangisini tercih edersiniz?

- Halk otobüsü Dolmuş Taksi. Toplu taşıma araçlarını kullanmıyorum Başka...

42. Genelde düğün-nişan gibi eğlencelerinizi nerde yaparsınız/gerçekleştirirsiniz?

- Evde Boş bir alanda/arsada Düğün salonunda
- Otelde Kendi köyümüzde Başka...

43. Genelde yas/matem günlerinizde nerelerden yararlanırsınız.?

- . Evde .Boş bir alanda/arsada .yas evinde .mekân kiralayarak
.Kendi köyümüzde . Başka...

44. Mardin’de en çok kime ya da kimlere güvenirsiniz?

- .Akrabalarım .Hemşerilerim-köylülerime (aynı yöreden olanlar)
.Komşularım .Siyasi çevreme . Dini gruba
.İş arkadaşlarıma .Hiç Kimseye . Başka...

45. Herhangi bir şekilde borç para alma ihtiyacınız doğarsa bunu ilk önce nereden gidermeyi düşünürsünüz?

- . (Belirtiniz)...

46. Herhangi bir sorunun çözümü için ilk önce nereye başvurursunuz?

- Aileme .Arkadaşlarıma .ilgili resmi makama . Dostlarıma
. Nüfus sahibi sözü geçen kişilere .Politikacılara . Hiç birisine .
Başka...

47. İşsiz kalıp gelir getiren bir işiniz olmazsa/olmadığında geçiminizi nasıl sağlarsınız/sağlardınız?

- .Akrabalarımından yardım alarak . Birikimlerimle
. Tanıdıklarımından borç para alarak . Evdeki bazı eşyaları
satarak
. Takı, altın ve ziynet eşyalarını satarak . Arsa, ev, tarla satarak
. Karımın bir iş yerinde çalışmasını sağlayarak . Geçici işlerde çalışarak
. Çocukların çalışmasını isteyerek . Başka...

48. Herhangi bir sivil toplum kuruluşuna üyeliğiniz var mı?

- . Evet . Hayır

49. Herhangi bir siyasi partiye üyeliğiniz var mı?

- . Evet . Hayır

50. Size Kent'in sorunlarını çözmek için para harcama yetkisi verilseydi öncelikle hangi sorun için para harcardınız?

- .Kentin siyasi sorunları için için
- . Kentin alt yapı ve planlaması sorunları için
- .Sosyal ve Kültürel faaliyetler için için
- .Ekonomik sorunları ortadan kaldırmak için
- . Başka...

51. Yerel seçimlerde belediye başkan adayları arasında tercih yaparken en çok hangi özelliğe önem verirsiniz?

- .Adayın Partisi
- .Adayın iş bitirici olması
- .Dürüst ve namuslu olması olması
- .Belediye hizmetlerini yapacak olması
- . Mardinli olması
- .Belediyecilikte deneyimli olması
- . Başkanın bilinen bir aşiretten olması
- . Başka ...

52. Belediyede bir işiniz olursa bunu nasıl çözmeyi düşünürsünüz?

- .Kendim başvurup işimi hallederdim.
- .Belediye Melis üyelerinden birisinin aracılığı düşünürüm
- . Partiden yardım isterim
- .Belediyeden bir tanıdık ararım
- . Başka...

53. Şehir yapılanmasında karşılaştığınız en önemli sorun nedir?

- .Çocukların oyun ve eğlenmeleri için yeterli park ve bahçenin bulunmaması
- . Çevre düzenlemesi ve temizlik
- . Konut sorunu
- . Aşırı kentleşme
- . Hava kirliliği
- .Alt-yapı kanalizasyon
- . Başka...

54. Şehir yaşamındaki ilişkilerde karşılaştığınız en önemli sorun nedir?

- .Resmiyet .Samimiyetsizlik .Çıkarıcılık
.Gruplaşma .Güvensizlik . Başka...

55. Kredi Kartı kullanıyor musunuz?

- Evet .Hayır

56.Banka ile ilgili işlemleri ne şekilde gerçekleştirirsiniz.

- . Banka personeli aracılığı ile . Bankamatik ile . İnternet bankacılığı ile
. Telefon bankacılığı ile . Başka...

57.Yılda bir kere tatil yapar mısınız?

- . Evet . Hayır

58.Günlük gazete takip eder misiniz?

- . Evet . Hayır

59. Sinema tiyatro gibi yerlere ne kadar sıklıkla gidersiniz?

- .Her ay giderim .Her 15 günde bir giderim
.Her hafta giderim .Senede birkaç defa giderim
. Hiç gitmedim . Başka...

60. Boş vakitlerinizi nasıl değerlendirirsiniz?

- . Kahveye giderim .Televizyon izlerim, radyo dinlerim
. Kitap okurum . Ev işleri yaparım
. Komşu ziyaretleri yaparım . Sinema-tiyatroya giderim
. Akrabalarımı ziyaret ederim .Parti veya derneğe gideri
. Başka...

Özgeçmiş:

(SEDAT DAVUTOĞLU)

01.01.1969 yılında Mardin’de doğdu. İlk, orta ve lise öğrenimini Mardin’de tamamladıktan sonra Hacettepe Üniversitesi - Fen-Edebiyat Fakültesi – Sosyoloji Bölümü’nden 1992 yılında mezun oldu. Kırıkkale Üniversitesi - Fen-Edebiyat Fakültesi – Sosyoloji Bölümü’nde 1993–1997 yılları arasında araştırma görevlisi olarak çalıştı. Halen Milli Eğitim Bakanlığına bağlı bir ortaöğretim kurumunda öğretmen olarak çalışmaktadır.

İletişim Bilgileri:

Telefon – GSM : 0505 2129765

Telefon – İş : 0482 2121883

E-MAİL : sedatdavutoglu@hotmail.com